

Xalq qəzeti

Xalqın qəzeti!

№ 56 (31025) 4 aprel 2026-cı il, şənbə

Gündəlik ictimai-siyasi qəzet

1919-cu ildən çıxır

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi

Azad Qarabağ qardaşlıq layihələri meydanıdır

Xüsusi minnətdarlığı Qarabağın bərpasına qardaş ölkələrin dəstəyinə görə ifadə etmək istərdim. Həm bərpa işlərinə, həm Qarabağda yeni müəssisələrin yaradılması işinə verdiyiniz dəstək bizim üçün çox önəmlidir. Bütün bunlar bir daha göstərir ki, bu gün bizim üçün əsas olan məsələdə, yəni Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpasında yenə də bizim yanımızda qardaş ölkələrdir.

(Prezident İlham Əliyevin Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin hökumət başçılarından/Vitse-prezidentinin görüşünün iştirakçıları qəbul zamanı çıxışından)

Səhifə → 7

Bakı və Tbilisinin uzaqgörən qərarları

Səhifə → 4

İnvestisiya təşviqinə 3 il "yaşıl işıq"

STRATEJİ İNVESTİSİYA LAYİHƏLƏRİ ÜZRƏ İNVESTİSİYA TƏŞVİQİ SƏNƏDİ
ALMAQ ÜÇÜN MÜRACİƏT EDƏ BİLƏRSİNİZ

İqtisadiyyat Nazirliyi **KOB evləri**
(Bakı, Gəncə, Xaçmaz, Yevlax)

TƏQDİM OLUNAN ÜSTÜNLÜKLƏR (7 İL MÜDDƏTİNƏ)

- ✓ mənfəət və ya gəlir vergisinin 50%-dən azadolma
- ✓ əmlak və torpaq vergisindən azadolma
- ✓ texnika, texnoloji avadanlıq və qurğuların idxalında gömrük rüsumu və ƏDV-dən azadolma

ƏLAVƏ MƏLUMAT ÜÇÜN
131 ÇAĞRI MƏRKƏZİ

Səhifə → 8

Hörmüz boğazında qlobal "boğulma"

Səhifə → 7

Paşinyanın siyasi subliminalizmi: Rusiyadan Qərbə mesajlar

Yaxud erməni baş nazir Moskvanı necə "tələyə saldı"?

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Rusiyaya səfəri ətrafında müzakirələr davam etməkdədir. İlk baxışdan, hər şey aydındır. Rəsmi İrəvan Qərbyönlü siyasi xətt götürüb və bu xətt özünü ən müxtəlif təzahürləri ilə göstərməkdədir. Hesab edirik ki, Rusiyada durumdan xəbərdardırlar. Bu səbəbdən ölkədə Paşinyana, ümumən, Ermənistana münasibətdə həddi-hüdudu heç nə ilə ölçülməyən qəzəb var. Bu qəzəb özünü ən müxtəlif səviyyələrdə, o cümlədən rəngarəng təqdimatlarda göstərir.

(ardı 5-ci səhifədə)

Səhifə → 8

Azərbaycanın xarici siyasətində humanitar diplomatiya

Səhifə → 3

Moldova öz gələcəyini Avropada görür

Səhifə → 3

İrəvan–Moskva gərginliyində yeni faza

Səhifə → 5

Aprəl döyüşləri ermənilərin "qalib ordu" mifini puça çıxardı

Səhifə → 4

Böyük Britaniya Aİ-yə qayıdacaqmı?

"Brexit"dən sonra yaranan boşluq Londonu gerçəkliyi anlamğa, maraqları cavablandırmağa vadar edir

Qlobal siyasətin sürətlə dəyişdiyi, ənənəvi birliklərin sarsıldığı, yeni güc balanslarının formalaşdığı bir dövrdə Böyük Britaniya xarici siyasət kursunda diqqətçəkən korrektorlərə gedir. Baş nazir Kiri Starmer bildirib ki, İran müharibəsinin yaratdığı global qeyri-sabitlik fonunda Böyük Britaniya diqqətini Avropa ilə daha sıx iqtisadi və müdafiə əlaqələrinə yönəltməlidir.

(ardı 15-ci səhifədə)

Yaxın Şərqdə xaos kabusu dolaşır

Səhifə → 15

“Azərbaycan Respublikasının Səfirliyi haqqında Əsasnamə”nin, “Azərbaycan Respublikasının Daimi Nümayəndəliyi haqqında Əsasnamə”nin, “Azərbaycan Respublikasının Konsulluğu haqqında Əsasnamə”nin və “Azərbaycan Respublikasının fəxri konsulu haqqında Əsasnamə”nin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 5 may tarixli 383 nömrəli Fərmanının icrası ilə əlaqədar qərara alıram:

1. “Azərbaycan Respublikasının Səfirliyi haqqında Əsasnamə” təsdiq edilsin (*əlavə olunur*).
2. “Azərbaycan Respublikasının Daimi Nümayəndəliyi haqqında Əsasnamə” təsdiq edilsin (*əlavə olunur*).
3. “Azərbaycan Respublikasının Konsulluğu haqqında Əsasnamə” təsdiq edilsin (*əlavə olunur*).
4. “Azərbaycan Respublikasının fəxri konsulu haqqında Əsasnamə” təsdiq edilsin (*əlavə olunur*).
5. Müəyyən edilsin ki, bu Fərmanın 1-ci hissəsi ilə təsdiq edilən “Azərbaycan Respublikasının Səfirliyi haqqında Əsasnamə”

Azərbaycan Respublikasının Təmsilçilik Ofisinə, bu Fərmanın 2-ci hissəsi ilə təsdiq edilən “Azərbaycan Respublikasının Daimi Nümayəndəliyi haqqında Əsasnamə” isə Azərbaycan Respublikasının Nümayəndəliyinə də sənəd təqdim edilir.

6. “Azərbaycan Respublikasının Ştandkənar (fəxri) konsulu haqqında” Əsasnamə barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 21 aprel tarixli 575 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2006, № 6, maddə 499 (Cild I); 2024, № 5 (I kitab), maddə 529) ləğv edilsin.

7. “Azərbaycan Respublikasının Səfirliyi haqqında Əsasnamə”nin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 25 may tarixli 408 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2006, № 5, maddə 406 (Cild I); 2024, № 5 (I kitab), maddə 529) ləğv edilsin.

8. “Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq təşkilat yanında Daimi Nümayəndə-

liyi haqqında Əsasnamə”nin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 22 iyun tarixli 422 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2006, № 6, maddə 499 (Cild I); 2024, № 5 (I kitab), maddə 529) ləğv edilsin.

9. “Azərbaycan Respublikasının Konsulluğu haqqında Əsasnamə”nin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 26 fevral tarixli 532 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007, № 2, maddə 98 (Cild I); 2024, № 4, maddə 395, № 5 (I kitab), maddə 529) ləğv edilsin.

10. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Fərmanın irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 3 aprel 2026-cı il

Təhlükəsizlik orqanlarının peşə bayramı günü

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətində (DTX) 28 Mart – Azərbaycan təhlükəsizlik orqanları əməkdaşlarının peşə bayramı günü və bu orqanların yaradılmasının 107-ci ildönümü qeyd olunub.

Bu əlamətdar tarixlə əlaqədar DTX-nin rəisi general-polkovnik Əli Nağıyev və Xidmətin əməkdaşları Fəxri xiyabanda Azərbaycan təhlükəsizlik orqanlarının fəxri rəhbəri, ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət edərək, dahi şəxsiyyətin əziz xatirəsini dərin ehtiramla yad edilib. Görkəmli ofitmloloq-alim Zərif Əliyevanın da xatirəsi anılıb, məzarı üzərinə gül dəstələri düzülüb.

Sonra DTX-nin şəxsi heyəti tərəfindən Şəhidlər xiyabanında Azərbaycanın müstəqilliyi və azadlığı uğrunda canlarını qurban verməmiş şəhidlərimizin və Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları olan təhlükəsizlik orqanlarının əməkdaşlarının məzarları ziyarət edilib, “Əbədi məşəl” abidəsinin qarşısına skil qoyulub.

DTX-nin əməkdaşları və veteranlarının iştirakı ilə Xidmətin akt zalında keçirilmiş mərasimdə şəhidlərimizin və ümmümilli lider Heydər Əliyevin əziz xatirəsi bir daqiqəlik sükutla yad edildikdən və Dövlət Himni səsləndirildikdən sonra Xidmət rəisi Əli Nağıyev çıxış edərək, təhlükəsizlik orqanlarının yaranma tarixi və təşəkkülü prosesindən, Ulu öndərin həm bu təsisatda rəhbər vəzifələrdə

çalışdığı zamanlarda, həm də müstəqillik qazandıqdan sonra təhlükəsizlik təşkilatının inkişafı üçün göstərdiyi misilsiz və əvəzsiz xidmətlərdən, dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında və birbaşa dəstəyi ilə Azərbaycanın müasir çağırışlara adekvat cavab verə bilən xüsusi xidmət orqanlarının formalaşmasından ətraflı söhbət açıb, təhlükəsizliyin etibarlı təmin olunması üçün bundan sonra da bütün qüvvə və vasitələrin səfərbər olunacağını deyib.

Dünyanın bir çox yerlərində hərbi qarşıdurmaların, müəkkəb geosiyasi vəziyyətin və iqtisadi təlatümlərin mövcudluğundan dolayı DTX-nin əməliyyat şəraitinə ciddi təsir ediyini vurğulayan general-polkovnik Əli Nağıyev ötən dövrdə xarici xüsusi xidmət orqanlarının və digər qüvvələrin ölkəmiz əleyhinə yönələn kəşfiyyat-pozuculuq və terror-təxribat fəaliyyətinin qarşısının alınması istiqamətində DTX-nin gördüyü işlərdən və əldə olunan uğurlu nəticələrdən də danışdı. Xidmət rəisi həmçinin DTX tərəfindən həyata keçirilmiş əməliyyat-istintaq tədbirləri nəticəsində ötən zaman ərzində qarşısı alınmış dövlətə xəyanət, casusluq, terrorçuluq, terrorçulu-

ğa hazırlıq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənar silah münasibətlərində iştirak etmək məqsədilə sabit qrup yaratma, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, dövlətin konstitusiyaya quruluşunu zorla dəyişdirmə, dövlət və ictimai xadimin həyatına sui-qəsd etmə və sair cinayət faktları barədə geniş məlumat verib.

Daha sonra digər çıxış edənlər bu orqanların keçirdiyi tarixi yoldan, ulu öndər Heydər Əliyevin xüsusi xidmət orqanlarımızın milliləşdirilməsi yönündə atdığı qətiyyətli və cəsarətli addımlardan, dahi rəhbərin təhlükəsizlik təşkilatındakı fəaliyyəti ilə bu orqanlarda peşakarlıq məktəbinin əsasını qoyulmasından və bu məktəbin davamçıları olan DTX-nin əməkdaşlarının öz fəaliyyətlərini müasir zamanın tələblərinə uyğun şəkildə qurmasına bəhs ediblər.

Çıxışlar bitdikdən sonra Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq sərəncamları ilə ali hərbi rütbələrə və yüksək dövlət mükafatlarına layiq görülmüş DTX-nin əməkdaşlarının təltif edilməsi mərasimi keçirilib.

Mərasim DTX-nin və “AnewZ” televiziya kanalının birgə layihəsi olan “Yolun yarısında” sənədli filminin nümayişi ilə başa çatdı.

XQ

Ərazilərin minalardan təmizlənməsi sahəsində fərqlənən şəxslərin “Minatəmizləmə sahəsində xidmətlərə görə” medalı ilə təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

Azərbaycan Respublikasında minatəmizləmə fəaliyyətində fərqlənən aşağıdakı şəxslər “Minatəmizləmə sahəsində xidmətlərə görə” medalı ilə təltif edilsinlər: Bağrov Ceyhun Əkbər oğlu – polkovnik Daşdəmirov Mehman Qəhrəman oğlu – istefada olan polkovnik Məmmədov Süleyman Abdulla oğlu – mayor Abdulov Səyahət Namik oğlu – kapitan Salahov Nurlan Bilal oğlu – kapitan Ağayev Hüseyn Osman oğlu Cəfərov Vüsal Nürəddin oğlu Cəlilov Şahin Səhlədar oğlu Əliyev Rəşad Radin oğlu Əliyev Fədai Azər oğlu Hüseynov Azər Fəhruz oğlu

Hüseynov Xəliq Arız oğlu Hüseynov Namiq Əbdülrəhim oğlu Hüseynov Nizami Rəsim oğlu İsayev Rəqif Deputat oğlu (ölmündən sonra) Qasimov Ruslan Teymur oğlu Qasim-zadə Orxan Əhməd oğlu Məmmədov İldırım Məhərrəm oğlu Məmmədov Kamran Nadir oğlu Mirzəyev Babək Vəkil oğlu Namazov Füzuli Hidayət oğlu Rəhimov Rəhim Naib oğlu Səfiyev Bəhruz Tofiq oğlu Süleymanov Həşim Ramiz oğlu Zülfiqarov Namiq Tofiq oğlu.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 3 aprel 2026-cı il

Baş prokurorun Tərtərdə vətəndaş qəbulu

Aprəlin 3-də Baş prokuror Kamran Əliyev Tərtər Əyən Prokurorluğunun inzibati binasında Tərtər, Ağdam, Bardə, Goranboy, Naftalan və Yevlax rayonundan olan vətəndaşları qəbul edib.

Qəbulda iştirak edən 40 nəfər vətəndaşın müraciətində konkret cinayət işlərinin istintaq, törədilmiş cinayətlər barədə məlumatların araşdırılması zamanı yol verilmiş qanun pozuntuları və məhkəmədə baxılan cinayət işləri üzrə dövlət ittihamının müdafiəsində

dair məsələlərin bilavasitə prokurorluqda və ya aidiyyəti icra orqanlarında operativ həlli üçün müvafiq göstərişlər verilib.

XQ

Xarici İşlər Nazirliyində görüşlər

Aprəlin 3-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Hindistanın Xarici İşlər Nazirliyinin Qərbi üzrə katibi Sibi Corcu rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Xarici İşlər Nazirliyindən bildirilib ki, görüş zamanı Azərbaycan ilə Hindistan arasında ikitərəfli münasibətlərin mövcud vəziyyəti və perspektivləri müzakirə olunub, iqtisadi-ticarət əlaqələri, enerji, turizm və təhsil sahələrində əməkdaşlıq məsələləri nəzərdən keçirilib. Bununla yanaşı, iki ölkə arasında fikir ayrılığı təşkil edən məsələlər barədə mövqelər diqqətə çatdırılıb, bu istiqamətdə dialoq əhəmiyyəti vurğulanıb.

Tərəflər regional və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələləri, o cümlədən Yaxın Şərqdə mövcud gərginlik barədə fikir mübadiləsi aparıblar. Hindistan vətəndaşlarının İrandan tətilliyəsinə göstərilən dəstəyə görə Azərbaycan tərəfindən minnətdarlıq ifadə olunub.

Həmin gün Azərbaycan və Hindistan Xarici İşlər Nazirlikləri arasında siyasi məsləhətləşmələr keçirilib. Siyasi məsləhətləşmələrə Azərbaycan tərəfdən xarici işlər nazirinin

qurulduğu son 30 ildə əlaqələrin sürətlə inkişafından məmnunluq ifadə olunub.

Nazir Ceyhun Bayramov Azərbaycanın Uqanda ilə, ümumilikdə Afrika ölkələri ilə münasibətlərin inkişafına xüsusi əhəmiyyət verdiyini vurğulayıb. Uqandada “ASAN xidmət” modeli əsasında fəaliyyət göstərən Dövlət Xidmətləri Mərkəzlərinin açılışı təqdir olunub.

Azərbaycan tərəfindən beynəlxalq təqaüd proqramları çərçivəsində, o cümlədən Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələr üçün nəzərdə tutulmuş proqram çərçivəsində Uqanda tələbələrini Azərbaycan ali təhsil müəssisələrində təhsil imkanlarından faydalandığı məmnunluqla qeyd olunub.

Həmin gün Azərbaycan və Uqanda Xarici İşlər Nazirlikləri arasında siyasi məsləhətləşmələr keçirilib. Siyasi məsləhətləşmələrə Azərbaycan tərəfdən xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyev, Uqanda tərəfdən isə Xarici İşlər Nazirliyinin Beynəlxalq məsələlər üzrə dövlət naziri Henri Okello Or-yem rəhbərlik edib.

*

müavini Elnur Məmmədov, Hindistan tərəfdən isə Xarici İşlər Nazirliyinin Qərbi üzrə katibi Sibi Corc rəhbərlik edib.

Həmin gün xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Uqanda Xarici İşlər Nazirliyinin beynəlxalq məsələlər üzrə dövlət naziri Henri Okello Heyatini qəbul edib.

Görüş zamanı Azərbaycan ilə Uqanda arasında ikitərəfli münasibətlərin hazırkı vəziyyəti və inkişaf perspektivləri geniş şəkildə müzakirə olunub. Diplomatik münasibətlərin

Dünya Azərbaycan xarici işlər nazirinin müavini Samir Şərifov və Qazaxıstan xarici işlər nazirinin müavini Alibek Baka-yev arasında görüş keçirilib.

Görüşdə iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlıq və mütərəfli münasibətlərinin gündəliyinə olan məsələlər ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Aprəlin 2-də Bakı şəhərində Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin hökumət başçıları/Vitse-prezidentinin ikinci görüşünün keçirilməsi yüksək qiymətləndirilib.

XQ

“Azərbaycanlı qardaşlar, Şimali Kipr yolunuzu gözləyir”

Türk dünyasında siyasi və iqtisadi inteqrasiyanın dərinləşdiyi bir dövrdə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti (ŞKTC) də bu proseslərdə fəal iştirak etməyə çalışır. Müxtəlif yüksək səviyyəli görüşlər, xüsusilə aprəlin 2-də Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin hökumət başçıları/Vitse-prezidentinin Bakıda keçirilən görüşü və artan regional əməkdaşlıq fonunda ŞKTC-nin mövqeyi xüsusi maraq doğurur. ŞKTC-nin Baş naziri Ünal Üstəl ilə müsahibədə həm bu görüş, həm də təşkilat çərçivəsində əməkdaşlığın perspektivləri dəyərləndirilir.

– Cənab Baş nazir, Azərbaycana xoş gəlmisiniz! Son dövrlərdə Türk dövlətləri arasında əməkdaşlığın daha da gücləndiyini müşahidə edirik. Bu baxımdan Bakıda təşkil edilən Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin hökumət başçıları/Vitse-prezidentinin görüşü xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu görüşü necə dəyərləndirirsiniz?

– Biz Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində Azərbaycanda olmağın böyük məmnunluq duyuruq. İlk növbədə, belə gözəl toplantıya bizi də dəvət edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə səmimi-qələbədə təşəkkür edirik.

Bakı görüşündə apardığımız müzakirələrdə ölkələrimiz arasında iqtisadiyyat, turizm, təhsil və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişaf perspektivlərini müzakirə etdik. Ölkələrimiz arasındakı əlaqələri daha necə gücləndirə biləcəyimizdən danışdıq. Bu mövzuların yaxın gələcəkdə yenidən müzakirə etmək üçün yenidən bir araya gəlmək qəra-

rına gəldik. Biz bu müzakirələrdə iştirakdan böyük şərafət və məmnunluq duyuruq. Türk Dövlətləri Təşkilatında müşahidəçi üzv kimi artıq müəyyən bir mərhələ keçmişik. Növbəti məqsədimiz isə tam üzlüyü keçərək əlaqələri daha da inkişaf etdirməkdir.

– Şimali Kipr və Azərbaycan arasında münasibətlər hansı istiqamətdə üzrə daha çox inkişaf edib?

– Biz hər zaman Azərbaycanın inkişafının Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinə daha çox investisiya yatırmasını arzulayıyıq. Eyni zamanda, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinə gələn investisiya qoymaları üçün müxtəlif təşəbbüslər həyata keçiririk.

Xüsusilə bu gün bir sıra azərbaycanlı nazirinin iştirakı ilə görüşümüz olacaq. Əsas müzakirə mövzularımızdan biri də investisiya yatırılması məsələsidir. Həm Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətində, həm də Azərbaycanda iş adamlarını necə bir araya gətirə biləcəyimizi müzakirə edəcəyik.

– Bu sahədə konkret hansı gözləntiləriniz var?

– İlk növbədə, Azərbaycan və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti arasında əlaqələrin gücləndirilməsi üçün müəyyən güzəştlərin tətbiq olunmasını vacib hesab edirik. Arzumuz budur ki, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin vətəndaşları öz pasportları ilə rahat şəkildə Azərbaycana səfər edə bilsinlər.

İkinci, turizmin inkişafı əlaqədar azərbaycanlı qardaşlarımızın istirahət üçün Şimali Kiprə üstünlük vermələrini istəyirik. Şimali Kiprin təbii gözəlliklərini – günəşli havasını, donizini və mədəniyyətini yaxından tanımalarını arzulayıyıq.

AZƏRTAC

Azərbaycanın xarici siyasətində humanitar diplomatiya

Beynəlxalq münasibətlər sistemində güc anlayışı klassik çərçivələri çoxdan aşmış. Bir zamanlar dövlətlərin təsir imkanları əsasən hərbi potensialın həcmi və iqtisadi resursların miqyası ilə ölçülürdü, bu gün global siyasətin dinamikası daha mürəkkəb xarakter alıb. Müasir dövrdə nüfuz davranış modeli, məsuliyyət hissi və beynəlxalq ictimaiyyət qarşısında nümayiş etdirilən etik mövqə ilə formalaşır. Məhz bu baxımdan humanitar fəaliyyət getdikcə strateji alətə çevrilir.

Xüsusilə global böhranların dərinləşdiyi, qeyri-müəyyənliyin artdığı bir dövrdə humanitar davranış dövlətlərin siyasi portretinin ayrılmaz hissəsi olub. Pandemiya, iqlim böhranı, regional münaqişələr kimi çağırışlar fonunda beynəlxalq sistemdə yeni reallıq formalaşmış: artıq başqalarının da düşündüyü dövlətlər daha etibarlı tərəfdaş kimi qəbul olunur.

Bələ bir şəraitdə son illər Prezident İlham Əliyevin sərgilədiyi aktiv humanitar siyasət xüsusi diqqət cəlb edir. Azərbaycanın müxtəlif regionlara, xüsusilə də pandemiya dövründə ehtiyacı olan ölkələrə göstərdiyi yardım, beynəlxalq təşkilatlara etdiyi maliyyə dəstəyi və qonşu xalqlarla nümayiş etdiriyi həmrəylik mühüm əhəmiyyət kəsb edir. COVID-19 pandemiyası beynəlxalq sistemin siyasi və institusional baxımdan nə qədər kövrək olduğunu üzə çıxardı. Qlobal böhran anlarında adətən böyük dövlətlərin liderlik göstərməsi gözlənilir. Lakin pandemiyanın ilk mərhələlərində, əksinə, qaribə mənşərə formalaşdı: böyük dövlətlərin bir çoxu daxili problemlərə qapandı, tibbi avadanlıq və peyvənd uğrunda rəqabət başladı, hətta bəzi hallarda müttəfiqlər arasında gərginlik yarandı. Bələ vəziyyətdə inkişaf etməkdə olan ölkələr, xüsusilə Afrika dövlətləri və kiçik iqtisadiyyatlar daha çətin vəziyyətlə üzləşdilər.

Məhz bələ bir mərhələdə Azərbaycanın aktiv humanitar donor kimi çıxış etməsi beynəlxalq siyasət baxımından diqqətçəkən hadisə idi. Afrika ölkələrinə peyvəndlərin göndərilməsi, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatına maliyyə dəstəyi, müxtəlif ölkələrə tibbi ləvazimatların çatdırılması Azərbaycanın davranışını regional aktor modelindən müəyyən qədər uzaqlaşdırdı. Çünki adətən bu cür global humanitar fəaliyyətlər böyük donor dövlətlərin siyasətində müşahidə olunur. Azərbaycan isə nə iqtisadi ölçüsünə, nə də siyasi çəkisinə görə ənənəvi donor ölkələr kateqoriyasına daxil idi. Buna baxmayaraq, Bakı bu boşluqda fəal mövqə tutdu.

İlk növbədə, bu addımlar Azərbaycanın beynəlxalq imicinin formalaşdırılması ilə bağlı idi. Müasir beynəlxalq münasibətlərdə imic və reputasiya, ən azı, iqtisadi və hərbi güc qədər əhəmiyyətli resurs çevrilib. Xüsusilə kiçik və orta güclər üçün "yumşaq güc" alətləri həyati əhəmiyyət

daşıyır. Humanitar yardım, beynəlxalq təşəbbüslər, mədəni diplomatiya və inkişaf layihələri bu dövlətlərə daha geniş siyasi təsir imkanları yaradır. Azərbaycan pandemiya dövründə məhz bu alətdən istifadə edərək özünü məsuliyyətli, etibarlı və beynəlxalq həmrəylikə töhfə verən dövlət kimi təqdim etməyə çalışmışdı.

Humanitar siyasətin ikinci mühüm istiqaməti çoxtərəfli diplomatiya ilə bağlı idi. Azərbaycan pandemiya dövründə Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etdi və bu təşkilat əsasən inkişaf etməkdə olan ölkələri birləşdirən platformadır. O zaman Azərbaycanın təşəbbüsü ilə Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində onlayn zirvə görüşlərinin keçirilməsi, üzv ölkələrə yardım təşəbbüsləri və global həmrəylik çağırışları Bakının bu platformada liderlik rolunu gücləndirməyə yönəlmişdi. Humanitar

yardımlar isə liderliyin real addımlarla müşayiət olduğunu göstərirdi.

Afrika ölkələri uzun illərdir global siyasətin mühüm rəqabət məkanlarından biridir. ABŞ, Çin, Rusiya, Avropa İttifaqı, Türkiyə və Kərfəz ölkələri Afrikada iqtisadi, siyasi və humanitar alətlər vasitəsilə təsir imkanlarını genişləndirməyə çalışırlar. Təbii resurslar, gənc əhali, yeni bazarlar və beynəlxalq təşkilatlarda böyük sərsə potensialı Afrikani geosiyasi baxımdan cəlbədi edir. Bələ bir mürəkkəb rəqabət mühitində Azərbaycanın bu regiona yönəlməsi ilk baxışda qeyri-adi görünürsə də, əslində bu, düşünülmüş xarici siyasət xətti kimi qiymətləndirilə bilər. Azərbaycan Afrikada hərbi iştirak və ya iri iqtisadi ekspansiya

strategiyası yürütmür. Bakı daha fərqli model seçib – humanitar əməkdaşlıq, təhsil proqramları, tibbi yardım, texniki dəstək və beynəlxalq platformalarda siyasi dialoq. Bələ bir modelin əsas xüsusiyyəti şərtsiz əməkdaşlıq və siyasi təzyiç elementinin olmamasıdır. Məhz bu amil bir çox Afrika ölkələri üçün cəlbədiçidir. Çünki bu dövlətlər uzun illər böyük güclərin siyasi təsirlərlə müşayiət olunan yardımlarından yorulublar və daha bərabərliyə qədər əməkdaşlıq axtarırdılar.

Afrika siyasətinin formalaşmasında Prezident İlham Əliyevin xarici siyasət konsepsiyası xüsusi rol oynayır. Dövlət başçısının çıxışlarında tez-tez səslənən əsas tezislərdən biri beynəlxalq münasibətlərdə ədalət, bərabərlik və inkişaf etməkdə olan ölkələrin maraqlarının qorunması məsələsidir. Ölkə başçımız xüsusilə Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi dövründə global Cənub ölkələrinin problemlərini beynəlxalq gündəliyə çıxarmağa çalışmış, vaksin bərabərliyinə, inkişaf etməkdə olan ölkələrin borc yükü və pandemiyanın sosial-iqtisadi nəticələri kimi məsələləri global səviyyədə qaldırdı. Afrika ölkələrinə humanitar və tibbi yardım da bu siyasətin praktik davamı kimi qiymətləndirilə bilər.

Bunlarla yanaşı, Azərbaycanın humanitar diplomatiyasında ən həssas və mürəkkəb istiqamətlərdən biri yaxın qonşuluq müstəvisində formalaşır. Məhz bu baxımdan İran nümunəsi xüsusi diqqət tələb edir. Tarixi, mədəni və dini bağlılıqların dər

olduğu bu münasibətlər, eyni zamanda, siyasi baxımdan ziddiyyətli və zaman-zaman gərginliklə müşayiət olunan xətt üzrə inkişaf edir. Bələ bir mürəkkəb fon üzərində humanitar yardımın meydana çıxması onu daha inə diplomatik alətə çevirir. İran xalqına göstərilən humanitar dəstək, böhran anlarında nümayiş etdirilən həmrəylik, əslində, iki paralel xəttin kəsişməsində formalaşır: bir tərəfdən humanist dəyərlər, digər tərəfdən isə siyasi uzaqgörənlik.

Azərbaycanın son illərdə formalaşdırdığı humanitar diplomatiya xəttini institusional siyasət kimi izah etmək mümkündür, lakin bu siyasətin arxasında dayanan fərdi liderlik amilini nəzərə almadan mənşərə tam görünmür. Prezident İlham Əliyevin xarici siyasət kursunda humanitar diplomatiyanın getdikcə daha qabarıq şəkildə ön plana çıxması global dəyişikliklərin düzgün oxunması və onlara uyğun çevik strategiyaların qurulmasının nəticəsidir. Dövlət başçısının yanaşması ilk növbədə pragmatik humanizm prinsipi üzərində qurulub. Hansı regiona, hansı formada və nə zaman yardım göstərilməsinin arxasında konkret siyasi və diplomatik məqsədlər dayanır. Bələ bir yanaşma Azərbaycanın resurslarını daha səmərəli istifadə etməyə və eyni zamanda, maksimum siyasi effekt əldə etməyə imkan verir. İkinci mühüm istiqamət çoxtərəfli aktivlikdir. Ölkə rəhbərliyi humanitar siyasətdə beynəlxalq təşkilatlar mühüm platforma kimi çıxış edir. Xüsusilə Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi dövründə Azərbaycanın təşəbbüsləri bunu

açıq şəkildə göstərdi. Üçüncü istiqamət isə balans siyasətidir. Müasir beynəlxalq sistemdə kəskin bloklaşmaların artdığı bir dövrdə Azərbaycan həm Qərbi, həm Şərqi, həm də Qlobal Cənub ilə paralel və qarşılıqlı faydaya əsaslanan münasibətlər qurmağa çalışır. Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə bu siyasət həm milli maraqlara xidmət edir, həm də ölkənin beynəlxalq sistemdə məsuliyyətli və təşəbbüskar aktor kimi mövqeyini möhkəmləndirir.

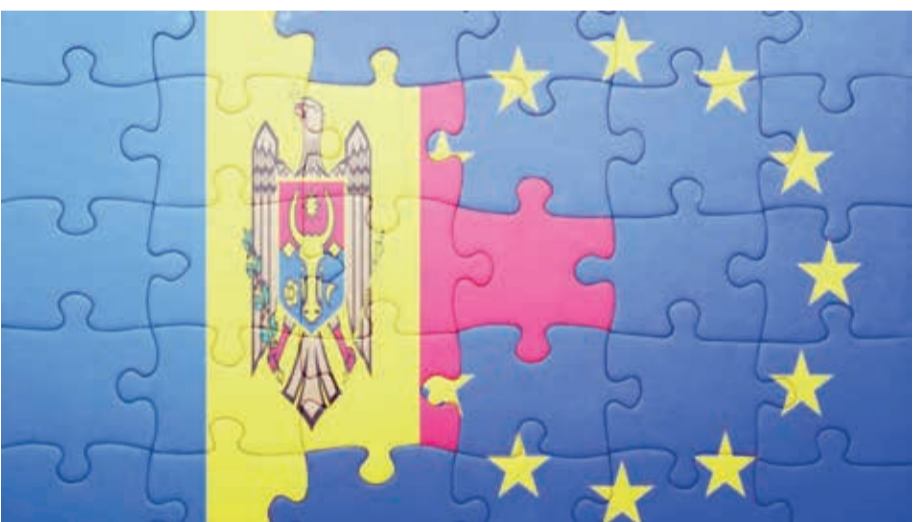
Son olaraq qeyd edək ki, Azərbaycan humanitar diplomatiya vasitəsilə beynəlxalq mövqeyini gücləndirməyə, yeni siyasi və diplomatik tərəfdaşlıqlar qurmağa və global sistemdə daha aktiv rol oynamağa çalışır. İndi bələ də ən vacib sual bundan sonrakı mərhələ ilə bağlıdır: Gələcəkdə humanitar diplomatiya Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas sütunlarından birinə çevriləcəkmi?

Mövcud tendensiyalar, beynəlxalq təşəbbüslərin artması, humanitar yardım siyasətinin genişlənməsi və Bakının beynəlxalq platforma kimi mövqeyinin güclənməsi göstərir ki, bu sualın cavabı böyük ehtimalla müsbətdir. Görünür odur ki, Azərbaycan beynəlxalq siyasətdə öz yerini humanitar məsuliyyət və diplomatik təşəbbüskarlıq vasitəsilə müəyyən etməyə çalışır. Bütün bunlar müasir beynəlxalq münasibətlərdə getdikcə böyük əhəmiyyət qazanan yeni siyasi davranış modelidir.

*Şəbnəm ZEYNALOVA,
XQ-nin siyasi analitiki,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru*

Moldova öz gələcəyini Avropada görür

Kişineu Moskvanın MDB "çətirindən" çıxmaqda israrlıdır

Rusiya-Ukrayna müharibəsindən sonra bir çox postsövet ölkəsi Moskva qarşı münasibətini köklü şəkildə dəyişib. Kreml tərəfindən Ukraynaya qarşı aparılan hərbi təcavüzü ədalətsiz və təhlükəli hesab edən bəzi dövlətlər SSRİ-nin varisi ilə əlaqələri minimuma endirməyə və onun təsir dairəsindən uzaqlaşmağa çalışırlar.

Bu prosədə ən qətiyyətli addımları ilə seçilən ölkələrdən biri Şübbəsiz ki, Moldovadır. 2020-ci ildə Maya Sandunun prezident seçilməsindən etibarən rəsmi Kişineunun xarici siyasətində kəskin dönüş hiss olunur. Sandu administrasiyası ölkənin gələcəyini birmənalı olaraq Avropa İttifaqında görür. Aprelin 2-də Moldova parlamentinin Müstəqil Dövlətlər Birliyindən (MDB) çıxma barədə qanun layihəsini son oxunuşda qəbul etməsi məhz bu strateji xəttin məntiqi nəticəsidir. Hüquqi prosedura müvafiq olaraq, parlamentin qəbul etdiyi qanun layihəsi Prezident tərəfindən imzalandıqdan sonra qüvvəyə minəcək. Daha sonra Moldova Xarici İşlər Nazirliyi ölkənin təşkilatdan ayrılması ilə bağlı rəsmi bildirişi MDB-nin İcrayyə Komitəsinə göndərəcək və bununla da Kişineunun qurumla olan bağlarının hüquqi müstəvidə qırılma prosesi yekunlaşacaq.

Moldovanın MDB orbitindən uzaqlaşması, əslində, illərdir davam edən süni tərəfdaşlığın montajı sonu və labüd ifadəsidir. Kişineunun bu addımı hansısa ötür

siyasi konyunkturun məsulu sayılmamalıdır. Bu, uzun illər kök salmış sovet mirası ilə kollektiv Qərb dəyərləri arasında amansız müharibənin hüquqi müstəviyə transferidir. Rəsmi Kişineunun bu yolda atdığı hüquqi addımlar 1993-cü ildə qəbul edilmiş MDB Nizamnaməsinin 9-cu maddəsi ilə tənzimlənir ki, bu da üzv dövlətin təşkilatdan çıxmaq niyyətini 12 ay əvvəldən rəsmi bildirişlə bəyan etməsinə tələb edir. Lakin Moldova tərəfi bu bürokratik prosedura gözləmədən təşkilat daxilində imzalanmış 400-ə yaxın çoxtərəfli müqaviləni hissə-hissə denonsasiya (ləğv etmə) etmək yolunu tutub. Hazırda ölkə parlamenti ticarətdən tutmuş, təhlükəsizlik sahəsinə qədər uzanan 150-dən çox sazişi qüvvədən düşmüş hesab edir. Bu prosedurlar başa çatdıqdan sonra ölkənin MDB ilə yeganə bağı yalnız bəzi ikitərəfli iqtisadi razılaşmalar şəklində qala bilər ki, bu da de-fakto tam ayrılma mənasına gəlir.

Enerji asılılığı məsələsində Rusiyaya məxsus "Qazprom" şirkəti ilə yaşanan gərginliklər və Rumıniya vasitəsilə alternativ

Ekspert rəyi

Elçin MİRZƏBƏYLİ,
Milli Məclisin deputatı, politoloq

Moldovanın MDB-dən çıxmaq barədə qərarı postsövet məkanında gedən geosiyasi transformasiya prosesinin məntiqi davamı kimi qiymətləndirilə bilər. MDB uzun müddətdir ki, daha çox simvolik və postsövet əlaqələrini qoruyan mexanizmi kimi çıxış edir. Moldova da son illər bu qurumun fəaliyyətində, demək olar ki, iştirak etmədi. Bu baxımdan, MDB-dən çıxış daha çox "de-fakto" vəziyyətin "de-yure" təsdiqi kimi qiymətləndirilə bilər.

Moldovanın bu qərarı onun Avropa İttifaqına inteqrasiya istiqamətində atdığı addımların davamıdır. Son illər rəsmi Kişineu açıq şəkildə Qərbyönlümlü siyasət yürüdü və MDB-dən uzaqlaşma bu strategiyasının tərkib hissəsidir. Bu xüsusda qərarı strateji kursa uyğun uğurlu hesab etmək olar. Əgər Avropa strukturlarına inteqrasiya prosesi davamlı və ardıcıl şəkildə həyata keçirilərsə, daxili siyasi sabitlik qorunarsa və iqtisadi transformasiya effektiv idarə olunarsa, bu, Moldovanın mövcud iqtisadi-siyasi

qaz dəhlizlərinin yaradılması Kişineuya mümkün böhrana qarşı davamlılıq qazandırdı. Xatırladaq ki, 2022-ci ildə sözügedən şirkət Moldovadan 709 milyon dollar borc tələb etmişdi. Lakin beynəlxalq audit bu rəqəmin əsassız olduğunu, 276 milyon dolların sənədləşdirilmədiyini, 400 milyon

kollaps vəziyyətindən çıxmasına zəmin yarada bilər. Əks halda, bu addım Moldovayı çətin vəziyyətə sala bilər ki, bu da həm daxili, həm də xarici riskləri artırır. Moldovanın MDB-dən çıxışı, ola bilsin ki, Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda regionda yeni gərginlik risklərini də artıracaq. Xüsusilə, Dnestryanı region faktorunu burada əsas təhlükə mənbəyidir. Bu separatçı bölgə Rusiyanın hərbi və siyasi təsiri altındadır və Moldovanın Qərbi inteqrasiya kursu ilə açıq ziddiyyət təşkil edir. Dnestryanı bölgədə yerləşən Rusiya hərbi kontingenti say və imkan baxımından məhduddur. Təxminən 1500 nəfərlik bu qüvvə əsasən sülhməramlı statusu altında fəaliyyət göstərir və gənciyyətlili hücum əməliyyatı aparmaq qabiliyyətinə malik deyil. Onların texniki təminatı və logistik dəstəyi də kifayət qədər zəifdir. Bu baxımdan, həmin ərazidən Kişineuya qarşı klassik hərbi hücum ehtimalı aşağı qiymətləndirilir. Bələ bir cəhd baş versə belə, onun uzunmüddətli və uğurlu hərbi kampaniya xarakteri daşması inandırıcı görünmür. Daha real ssenari Rusiyanın Moldovaya qarşı birbaşa hərbi müdaxilədən çox hibrid təsir alətlərinə üstünlük verməsidir.

Əgər Moldova bu prosesi düzgün idarə edə bilsə, iqtisadi və siyasi institutların gücləndirə və Qərb tərəfdaşları ilə effektiv əməkdaşlıq qura bilsə, bu addım uğurlu nəticələr verə bilər. Əks halda, ölkə həm daxili sabitlik, həm də regional təhlükəsizlik baxımından yeni risklərlə üz-üzə qala bilər. Beləliklə, Moldovanın qarşısında duran əsas problem seçim etməkdən daha çox, seçimin nəticələrini idarə etməkdən ibarətdir.

dolların isə vaxtı keçmiş iddia olduğunu sübuta yetirdi. Cavab olaraq "Qazprom" 2022-ci ilin oktyabrında tədarükü 30 faiz azaldı ki, bu da ölkədə qaz tariflərinin 301 faiz artmasına və inflyasiyanın 28.7 faizə yüksəlməsinə səbəb oldu. Çıxış yolu kimi alternativ Yaş-Ungen-Kişineu kəməri işə

salındı. Nəticədə 2022-ci ilin dekabrından etibarən Moldova (Dnestryanı bölgə istisna olmaqla) tarixində ilk dəfə "Qazprom"-dan asılılığı tamamilə dayandıraraq Rumıniya və Avropa bazarlarından qaz almağa başladı. Bununla da bir daha sübut olundu ki, MDB artıq üzv dövlətlər üçün real iqtisadi dəyər yaradan platforma olmaq funksiyasını itirib. Əksinə, təşkilat çərçivəsində qalmaq bir çox hallarda siyasi və maliyyə riskləri yaradan amilə çevrilir. Məhz bu səbəbdən postsövet məkanında inteqrasiya meyilləri getdikcə fərqli istiqamətlərə – əsasən Avropa və qlobal bazarlara yönəlir.

MDB-nin parçalanma prosesində geosiyasi zəncirin növbəti halqası böyük ehtimalla Ermənistan olacaq. İrəvanın KTMT ilə münasibətini dondurması və MDB platformalarından nümayişkarana şəkildə uzaqlaşması Moldovanın keçdiyi yolun Cənubi Qafqazdakı təzahürüdür. Baş nazir Nikol Paşinyan Rusiya Prezidenti Vladimir Putin ilə Moskvada keçirilən son danışıqlardan sonra ölkəsinin KTMT-yə qayıtmayacağını bildirdi. Bələ görünür ki, MDB-nin hazırkı fəaliyyəti Rusiya-Belarus ittifaqının dar hüduqlarına sınıqlımsı, həyat qabiliyyətini itirmiş və gələcək vəd etməyən karkas rolundan o tərəfə keçə bilməyəcək. Necə ki, yeni dünya düzünün formalaşdığı bir dövrdə BMT kimi işlək mexanizmləri fəaliyyətsiz qurumun sonu yaxınlaşırsa, MDB-ni də oxşar aqibət gözləyir.

Beləliklə, MDB-nin gələcəyi ilə bağlı bundan sonra əsas sual təşkilatın mövcudluğunu nə qədər davam etdirə biləcəyidir. Reallıq göstərir ki, postsövet məkanında vahid inteqrasiya modeli mərhələli şəkildə dağılır və onu daha çevik, qarşılıqlı maraq əsaslı və çoxtərəfli əməkdaşlıq formatları əvəzləyir. Bu kontekstdə Moldovanın və potensial olaraq Ermənistanın atdığı addımlar MDB-nin təcridcən siyasi-hüquqi formalığa çevrilməsi prosesini sürətləndirən katalizator sayıla bilər.

Tacir SADIQOV
XQ

Aprel döyüşləri ermənilərin “qalib ordu” mifini puça çıxardı

Onuncu ildönümü günlərini yaşadığımız şanlı Aprel döyüşləri həm də erməni diasporunun və lobbicilik strukturlarının Ermənistanı siyasi, diplomatik və maddi dəstək göstərmək üçün fəvqəladə aktiv fəzaya keçdikləri dövr kimi xatırlanır. Bu fəaliyyət 2016-cı ilin hərbi-siyasi mənzərəsinin ayrılmaz tərkib hissəsi idi.

Həmin günlərdə təkcə cəbhə xətti deyil, informasiya və diplomatik meydan da kəskin şəkildə qızışmışdı. Azərbaycan Ordusunun sürətli əks-hücum əməliyyatı və hərbi üstünlüyü fonunda Ermənistan daxilində ciddi çəşqinlik yaşanarkən, diaspor və lobbicilik qurumları fəallığı artıraraq vəziyyəti öz xeyirlərinə dəyişməyə çalışırdılar. Onların məqsədi həm beynəlxalq ictimai rəyin formalaşdırılmasına təsir göstərmək, həm də Ermənistan rəhbərliyinin uğursuzluğunu ört-basdır etmək idi. Döyüşlər başlayandan dərhal sonra ABŞ, Rusiya, Livan, Fransa, həmçinin bir sıra digər Qərbi Avropa ölkələrində erməni diaspor strukturları koordinasiya olunmuş şəkildə təbliğat kampaniyasına start verdilər. Digər tərəfdən, resursların səfərbərliyi həyata keçirildi.

ABŞ-dəki bədnam Erməni Milli Komitəsi (ANCA), Amerika Erməni Assambleyası və digər diaspor təşkilatları Konqres üzvlərinə ardıcıl məktublər göndərərək Azərbaycanı “təcavüzkar” kimi təqdim etməyə çalışır. Vaşinqtonu İrəvanın mövqeyini müdafiə etməyə çağır- rırdılar. Onlar Qərb mediasında həmin hadisələrlə bağlı erməni mövqeyinə xidmət edən yalanlar uyduraraq onu təbliğ etməyə cəhd göstərirdilər. Xüsusilə, ABŞ-in Azərbaycan hökumətinə birbaşa yardımını məhdudlaşdıran “Azadlığa dəstək Aktı”na 907-ci düzəlişin tətbiqi ilə bağlı müzakirələr yenidən başlamışdı. Halbuki real faktlar tamamilə əksini göstərirdi: hücumu başlayan işğalçı Ermənistan ordusu olmuş, Azərbaycan isə öz suveren ərazilərini müdafiə etmişdi. Bu ziddiyyət diasporun üslubunda da hiss olunurdu. Hədəf daha çox informasiya qırmaq, erməni diasporunu təhrif etmək idi. Fransadakı erməni lobbicilik şəkəsi isə önəmli olaraq mediaya təsir mexanizmlərindən istifadə edirdi. Parisdə fəaliyyət göstərən Fransadakı Erməni Təşkilatlarının Koordinasiya Şurası başda olmaqla digər təşkilatlar, o cümlədən mədəniyyət mərkəzləri “Beşinci Respublika”nın aparıcı kütləvi informasiya vasitələrində birtərəfli materialların dərci üçün böyük canfəşanlıq edir, necə deyirlər, dərindən-qabıqdan çıxır- dılar. Diasporun vasitəçiliyi ilə Ermənistanın yüksək

vəzifəli şəxsləri və lobbicilik dairələrinin nümayəndələri arasında intensiv təmaslar təşkil olunurdu. Məqsəd cəbhədəki geriləmənin fonunda rəsmi Parisin Bakıya qarşı sət bəyanatlar verməsinə nail olmaq idi. Lakin o dövrdəki Fransa rəhbərliyi, konkret olaraq, Prezident Fransua Ollandın administrasiyası hətta lobbinin ən aktiv dövlərləndə belə balanslı mövqədə tam imtina etmədi. Bu isə diaspor şəkəsinin gözləntilərinə zidd idi.

Rusiyadakı erməni diasporunun fəaliyyəti daha çox böhtan atmağa, mediada haray-həşir salmağa hesablanmışdı. O dövrdə Rusiyanın yazılı və elektron KİV-inde xeyli sifarişli materiallar özünə yer aldı. Hərçənd, bu kampaniyanın da real nəticəsi olmadı. Rusiya hakimiyyəti vəziyyəti Ermənistanın təqdim etdiyi kimi qəbul etmədi və tərəfləri atəşkəsə çağırmaqla kifayətləndi.

Bütövlükdə, Aprel döyüşləri illər boyu “qalib” ədəsi ilə Azərbaycana yuxarıdan aşağı baxmağa çalışan erməni diasporu və lobbicilik dairələrinə ən tutarlı cavab oldu. Uzun müddət xaricdəki erməni icmaları özlərini “məğlubedilməz” obrazında təqdim edir, Azərbaycanı daim zəif, təzyiq altında saxlanıla bilən tərəf kimi göstərməyə çalışırdılar. Onların təsəvvüründə Azərbaycan diplomatiyada, mediada və beynəlxalq müstəvidə daim müdafiədə olan ölkə idi. Məhz Aprel döyüşləri bu illüziyalara bir anın içində dağıtdı.

Ordumuzun qısa müddətdə qazandığı hərbi uğurlar diasporun yaratdığı, illərlə davam edən saxta imici alt-üst etdi. Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən erməni lobbicilik qrupları vəziyyəti izah etməkdə çətinlik çəkir, öz ictimaiyyətlərinə niyə belə ağır itkilər verdiklərini anlama bilmirdilər. Onların uzun illər formalaşdırdığı “güclü erməni ordusu” mifinin cəbhədə heç bir dayağı olmadığı üzə çıxdı. Ermənilərin xaricdəki təşkilatları Aprel döyüşlərini başqa dövrlərin diqqətini çəkmək üçün fürsətə çevirmək istədilər, lakin real mənzərəni dəyişmək mümkün olmadı. Çünki döyüş meydanında söz sahibi Azərbaycan idi.

Məlum döyüşlər diasporun təkcə siyasi deyil, həm də psixoloji üstünlük iddiasını darmadağın etdi. Ermənilər illər ərzində özlərini qalib, Azərbaycanı isə daim məğlub kimi qələmə verirdilər. Onların dilində “məğlub Azərbaycan” ifadəsi sanki şablona çevrilmişdi. Lakin Aprel döyüşləri göstərdi ki, regionda dəyişikliklər artıq geridönüşü olmayan mərhələyə qədəm qoyub. Azərbaycan həm ordusu, həm də dövlət quruluşu ilə bu dəyişikliklərin aparıcı tərəfinə çevrilib. Diaspor və lobbicilik na qədər gizlətməyə çalış-

sa da, həqiqət göz qabağında idi. Bu prosesdə diqqət cəlb edən əsas məqamlardan biri erməni diasporu və lobbicilik strukturlarının informasiya müharibəsində ciddi çətinliklərlə üzləşmələri idi. Azərbaycan Ordusunun əldə etdiyi qələbələrini foto və video sübutları real vəziyyətin təhrifinə imkan vermirdi. Diaspor təşkilatları faktlara qarşı emosional açıqlamalarla çıxış edir, hansısa “insan faciəsi” obrazı yaratmağa uğursuz cəhdlər göstərirdilər. Halbuki, həm döyüş meydanında üstünlük tam şəkildə Azərbaycan tərəfinin əlində idi və bu, beynəlxalq ekspertlərin rəylərində də əks olunurdu, həm də ordumuzun əks-hücum əməliyyatı zamanı beynəlxalq humanitar hüquqa tam əməl olunurdu.

Aprel döyüşləri erməni diasporu ilə Serj Sarkisyan iqtidarı arasındakı münasibətlərin də kövrəkliyini üzə çıxardı. Diaspor dairələrinin bəziləri Sarkisyan hakimiyyətini hərbi uğursuzluqla günahlandırır. Ermənistanın özündə isə diasporun həmin günlərdəki “fəallığı” daha çox hökumətin səhvlərini gizlətmək və cəmiyyətin diqqətini yayındırmağa cəhd kimi qiymətləndirildi. Bu vəziyyət İrəvanda diasporun gücünün əslində elə də böyük və təsirli olmadığını bir daha göstərdi. Həmin günlərdə erməni icmalarında yaranan çəşqinlik və təşviş də bu təsirin bariz nümunəsidir. Xaricdə illərlə özlərini böyük güc kimi təqdim edən qurumların bir anda müdafiə mövqeyinə keçməsi onların imicində ciddi zərbə vurdu. Aprel döyüşləri həm də göstərdi ki, erməni diasporu öz ölkəsinin real vəziyyətdən xəbərsiz, köhnə təsəvvürlərin girovudur. Onların yaratdığı “durğun və dəyişməz münasibət” formulu artıq işləmir. Döyüşlərdən sonra aparılan təhlillər göstərdi ki, erməni diasporu və lobbicilik şəkəsi əvvəlki illərlə müqayisədə xeyli zəifləyib. Onların əsas resursları köhnə stereotiplər, emosional təbliğat və təhrif olunmuş tarixdən ibarətdir. Müasir informasiya mühitində bu metodlar əvvəlki kimi effekt vermir. Azərbaycan tərəfinin həm diplomatik, həm media, həm də hərbi sahədə ardıcıl fəaliyyət göstərməsi diasporun manipulyativ təşəbbüslərini demək olar ki, neytrallaşdırdı. Beləliklə, Aprel döyüşləri Ermənistanın xaricdəki dairələrinə təkcə hərbi deyil, həm də mənavi zərbə oldu. Azərbaycan regionda yeni güc balansının formalaşdığını nümayiş etdirdi. Ermənilərin illərlə üstünlük kimi göstərdiyi təsəvvürlərin heç bir dayağ nöqtəsi olmadığı ortaya çıxdı. Aprel döyüşləri “qalib ordu” mifini tarixə gömdü və Azərbaycanın söz sahibinə çevrildiyi yeni dövrün başlanğıcını qoydu.

Saxavət HƏMİD
XQ

Bakı və Tbilisinin uzaqqörən qərarları

Cənubi Qafqaz ölkələri qarşılıqlı faydanı əməkdaşlıq meyarına çevirib

Azərbaycan və Gürcüstan arasında son illər formalaşan münasibətlər həm siyasi, həm də strateji baxımdan yüksəlib. Hər iki ölkə Ermənistanı yanacaq, taxıl və digər məhsulların daşınması üçün mühüm tranzit rolunu oynayırlar. Rəsmi Bakı ilə Tbilisinin qarşılıqlı sinxron addımları kənar güclərin regiona müdaxilə imkanlarını minimuma endirir. Göstərilən strateji uyğunlaşma, eyni zamanda, ətraf dövlətlərin də davranış modelini dəyişməyə məcbur edir. Nəticədə, onilliklər ərzində formalaşmış təcrid siyasəti təcrid regional əməkdaşlıq xətti ilə əvəzlənir.

Bakının yürütdüyü uzaqqörən xarici siyasət kursu Tbilisinin vasitəçilik potensialı ilə vəhdət təşkil edərək Qafqazın təhlükəsizlik qalxanını möhkəmləndirir. Diplomatiya danışıqlar masasında əldə edilən uğurlar göstərir ki, dayanıqlı nizam yalnız daxili resurslara, qonşuluq prinsiplərinə söykəndikdə reallığa çevrilə bilər. Xarici emissarların əraziyə müdaxilə cəhdləri qarşısında iki paytaxtın nümayiş etdirdiyi qətiyyət özündə suverenliyin ali formasını təəcəssüm etdirir.

Bakı və Tbilisinin yaratdığı hərbi-siyasi ittifaq genişmiqyaslı geostrateji arxitektura çevrilib. Hökumətlərarası təmasların intensivliyi və təhlükəsizlik orqanları arasındakı dərindən koordinasiya asimmetrik təhdidləri effektiv şəkildə neytrallaşdırmaq imkan yaradır. Məsələyə sifətli geosiyasi aspektdən baxdıqda, rəsmi Tbilisinin Qərb təsisatları ilə qurduğu mürəkkəb balans siyasəti Azərbaycanın müstəqil kursunu tamamlayır. Nəticə etibarilə, regiona xaricdən idxal olunmağa çalışılan dağıdıcı ssenarilər Gürcüstan və Azərbaycan sərhədlərində təsirsiz hala gətirilir. Dövlət başçılarının müntəzəm məsləhətləşmələri gələcək onilliklərin təhlükəsizlik konsepsiyasını vahid mərkəzdən idarə etməyə hesablanıb. İkitərəfli formata əldə edilən uğurlar bütövlükdə Qafqaz cəmiyyətlərinin rifahı və suverenliyinin siqortası qismində çıxış edir. 2024-cü ildən etibarən mürəkkəbləşən qlobal arxitektura fonunda belə sıx uzlaşma rəsonal hesablamaya əlverişlidir.

***

Təhlükəsizlik arxitekturasının ən mühüm komponenti isə Ermənistanın kənar asılılıqdan qurtularaq qonşularla normal təmaslara cəlb olunmasıdır. 2025-ci ilin payız aylarından başlayan və 2026-cı ildə davam edən tarixi hadisələr geosiyasi dönüşün real indikatoruna çevrildi. Qaxaxstan taxıl, Rusiya məhsulları, eləcə də vacib materiallar məhz rəsmi Bakının təşəbbüsü, Tbilisinin vasitəçiliyi əsasında dəmir yolu ilə İrəvana çatdırılır. Bu pro-

sesi qətiyyət sadə ticari mübadilə kimi xarakterizə etmək olmaz. Proses tamamilə siyasi təsir alətidir. Strateji nəqəti-nəzərdən yanaşdıqda aydınlaşır ki, mövcud vəziyyət rəsmi İrəvanın radikal xarici qüvvələrin manipulyasiyasından xilas olması yolunda atdığı addımdır. Logistik şəkəbə formalaşmasına xidmət edən ən qüdrətli geosiyasi vasitədir. Kommunikasiyaların açılması nəticəsində düşmənçilik ritorikası konstruktiv diplomatik danışıqlarla əvəz olunur. Təhlükəsiz marşrutlarla hərəkət edən qatarlarda uzunmüddətli sülhün vasitəsi qarantıyası daşınır. Ermənistan rəhbərliyi coğrafi dalan vəziyyətdən çıxmaq məqsədilə mütləq şəkildə qonşu dövlətlərin iradəsi ilə hesablaşmaq məcburiyyətindədir. Məhz həmin məcburiyyət İrəvana rəsonallığı dikte edir, gələcək hərbi təcridatların qarşısını qəti şəkildə alır.

Bölgədə fəaliyyət göstərən xarici institutların, eləcə də kənar maraqlı dairələrin geosiyasi oyunları qarşısında formalaşan reallıq xüsusi diqqət tələb edir. Cənubi Qafqazı sını millitarizasiyaya mərkəzinə çevirmək cəhdləri məhz Azərbaycan və Gürcüstan hökumətlərinin qurduğu geostrateji səddə çırpılaraq iflasa uğrayır. Uzaq qitələrdən ixrac edilməyə çalışılan xaos ssenariləri region daxilində iqtisadi və siyasi blokadaya məruz qalır. Yalnız qonşularla əldə olunan dərindən uzlaşma İrəvanın fəlakətdən siqortalanmasına şərait yaradır. Tbilisinin təqdim etdiyi tərəfsiz diplomatik platforma qlobal güclərin yalançı vasitəçilik maskasını yirtaraq, həqiqi nizamlaşmanın yerli xarakter daşdığına ifşa edir. Arzuolunmaz xarici aktor Cənubi Qafqazda hüdsuz qərar qəbul etmək imkanından tamamilə məhrum edilib. Səbəb isə tam aydındır: Azərbaycanın gücləndirdiyi iqtisadi-siyasi qala, həmçinin Gürcüstanın logistik kilid rolundan dikteyə icazə vermir. Siyasi elita anlayır ki, müstəqilliyin ali zamanəti kənar qüvvələrin ssenarilərində vasitə rolunu oynamaqdan imtina

edərək regional qərarların tam mərkəzində dayanmaqdır.

***

Dəmiryolu əlaqələrinin açılması bütövlükdə Cənubi Qafqazın beynəlxalq münasibətlər sistemindəki çəkisini əsaslı şəkildə artırır. Cari ildə həyata keçirilən yükdaşımalar göstərir ki, Ermənistanın infrastruktur ehtiyacları məhz tarixi rəqibləri tərəfindən humanist və eyni zamanda, pragmatik prinsiplər əsasında qarşılınır. Xarici nəzarət xatlərinin ləğvi, region dövlətlərinin bərabərliyə tələməyə cəhd etməsi yalnız yekun sazişə atılmış imza ilə təsdiqlənə biləcək mürəkkəb şəraitdir. Azərbaycan rəhbərliyi sülh quruculuğunda əldə etdiyi tarixi zəfəri diplomatik-məntiqi uzaqqörənliklə möhkəmləndirir. Daşınan məhsulların hər tonu İrəvanı fərqli güc mərkəzlərinin illüziya xarakterli

vədlərindən uzaqlaşdırır, real coğrafiyanın sət, lakin ədalətli qaydalarına tabe etdirir. Beynəlxalq konfranslarda, eləcə də qapalı məsələlərə səsəndirilən tezislər aydın şəkildə sübut edir ki, təhlükəsizliyin qorunması regional təchizat zəncirinin qırılmazlığı ilə düz mütənasibdir. Asimmetrik güc balansını Azərbaycanın xeyrinə dəyişdikdə, Gürcüstanla yaradılmış tandem Ermənistanı təbii şəkildə ümumi nizamın ayrılmaz hissəsinə çevirir.

Gürcüstan paytaxtının diplomatik rolu hazırkı həssas məqamda bənzərsiz əhəmiyyətə malikdir. Tbilisi ardıcıl şəkildə sülh çağırışları səsəndirərək, tarixi məsuliyyəti bölüşməyə hazır olduğunu nümayiş etdirib. 2025-ci ilin gərgin siyasi müzakirələri, həmçinin 2026-cı ilin dinamik inkişaf templəri çərçivəsində Gürcüstan rəhbərliyi qərəzsiz mövqə tutmaqla vasitəçilik inhisarını Qərb təsisatlarından alaraq Qafqazın daxilində daşıyıb. Tbilisidə qurulan dialoq məsələləri qeyri-konstruktiv qüvvələrin kənar müdaxilələrini mümkünəşləşdirir. Azərbaycanla strateji xətdə dayanan qonşu ölkə, eyni zamanda,

Ermənistanla kommunikasiya xətlərini qoruyaraq ideal əlaqələndirici platforma kimi parlayır. Mövcud logistik inteqrasiyaya layihələr, tranzit xidmətləri sülh sənədinin hərfi mənada infrastruktur təməlidir. Əgər onilliklər əvvəl regional ittifaqlar kiməsə qarşı yönəlmişdisə, hazırda Gürcüstan-Azərbaycan münaqişəkilliyi bilavasitə Cənubi Qafqazı uçurumdan xilas etmək, üçüncü qüvvələri zərərsizləşdirmək məqsədi daşıyır. İrəvanın həmin xilasedici infrastrukturaya bağlanması mütləq şəkildə qarşılıqlı ərazi bütövlüyünün tanınması və revanşizmdən imtinanı rəsmiləşdirir. Siyasi iradının nəticəsi sayılan davamlı görüşlər tərəflərin mövqələrini maksimum dərəcədə yaxınlaşdırıb. Həyatı əhəmiyyət kəsb edən nəqliyyat ehtiyacları və qonşuluq zərurəti sını uzadılmış diplomatik ləngimələri kənarlaşdıraraq qəti nəticəyə fokuslanmış tələb edir. Bütün bu proseslərin fonunda Tbilisidə yekun sülhün əldə olunması ehtimalı getdikcə daha real görünür.

Yusif ŞƏRİFZADƏ
XQ

Paşinyanın siyasi subliminalizmi: Rusiyadan Qərbə mesajlar

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Digər tərəfdən, Rusiyada Ermənistanla bağlı "bəlkə də qayıtdılar" kimi gözlənti də hökm sürməkdədir. Axı Moskvanın ayı-ayrı dairələrində, həmçinin, rus ictimai rəyində erməni sevdası deyilən izaholunmaz stereotip mövcuddur. Ancaq bu stereotip prinsiplə yanaşmanı arxa plana keçirib bilməz. Prinsiplə yanaşmanın isə çoxsaylı təzahürlərini görürük. Açıq şantajdan tutmuş qapalı mesajlara və ehyamlara.

Bütün bunların fonunda ortaya maraqlı sual çıxır: N.Paşinyan Rusiyaya nə üçün getmişdi? Gün kimi aydın idi ki, erməni hökumət rəhbərinin bu səfəri heç bir fayda verməyəcək və onun Moskvada keçirdiyi görüşlərin məzmununu bunu söyləməyə əsas verdi. Elə isə əsas mətləbə keçərək, suala cavab tapmağa çalışaq.

Bəli, Paşinyan yaxşı bildirdi ki, Moskvada növbəti Kreml təmsilçilərinin ayı-ayrı şantaj dolu fikirləri ilə üzləşəcək, eyni zamanda, Ermənistan daxilindəki rusoparast kosimi aktivləşdirəcək. O kosimi ki, bu il iyunun 7-də keçiriləcək parlament seçkilərində Nikolu hakimiyyətdən salmaq üçün hər şeyə hazırdır.

Rusiyanın prinsiplə yanaşmaları kənar qoymasın mümkünslüyünü vurğuladıq. Prinsiplə yanaşma isə loru dildə desək, yolunu azmış uşağı tənbeh etmək yönümlüdür. Nikol Moskvada təkcə tənbehləri deyil, elə tənələri də eşitdi. Yəni Rusiya rəsmiləri Paşinyanı özlərinin söz arsenalındakı bütün "nalayiq" fikirlərə qonaq etdilər. Amma Nikol vəziyyətdən uduşlu çıxdı. Nə üçün, bunun izahını verək.

Əslində, Paşinyan Moskvaya yollanmaqla Rusiyani, bir növ, "tələyə saldı". Hətta aldatdı da. Rusiyada deyə bilməzdilər ki, ölkə rəsmilərinin Nikolu qəbul etmək üçün vaxtları yoxdur. Axı haqqında söz açdığımız erməni sevdası, o cümlədən "bəlkə də qayıtdılar" gözləntisi var. Ona görə Paşinyan ən yüksək səviyyədə qəbul edildi. Onu da nəzərə alaq ki, Rusiya hazırda başqa ölkələrdən gələn dövlət və hökumət başçıları səviyyəsindəki qəbullaardan uzaq "izqoy" hala düşdükdən, Nikol, rusların təbiriylə desək, "toje xleb"dir. Hər halda, ölkəyə gedib-gələnlərin olduğu görünməlidir...

Əlqərə, Paşinyan ən böyük mesaj

ji dünyaya verdi. Daha doğrusu, özünün beynəlxalq aləmdəki dəstəklərinə, 2018-ci ildə Ermənistanda inqilab edib ölkəni Moskvanın orbitindən çıxaranlara. O kəslərə ki, hazırda başları İranla müharibəyə qarışmış və sanki savaştan başqa heç nə görmürlər. Deməli, Paşinyan Moskvaya qəfil səfər reallaşdırmaqla, diqqəti Ermənistan üzərinə çəkdi. Rusiya isə "tələyə" özünün ənənəvi tezislərini gündəmə gətirməklə düşdü.

Dünya gördü ki, Ukrayna müharibəsi ilə başı qarışsa da, dişini Ermənistanla qıcamış Rusiya var. O Rusiya ki, onun Ermənistandakı dostları Paşinyanı devirmək iddiasındadırlar. O Rusiya ki, ölkəyə 600 dollarlıq qazı 170 dollara satması ilə ehyam vurur. O Rusiya ki, Ermənistan Qərblə yaxınlığa, ən əsası Avropa İttifaqına qoşulmaq əzminə görə seçim qarşısında qoyur.

Mövcud trayektoriyada Aİ ilə İrəvanın üzvü olduğu və Kremlin hakim rol oynadığı Avrasiya İqtisadi İttifaqı dilemması diskursunun gündəmə gəlməsi Paşinyan üçün son dərcə vacib idi. Habelə Aİ-nin Ermənistan üçün hazırkı dividendlərinin ön plana çıxarılması. Axı Aİ xəttinin iqtisadi fayda verib-verməyəcəyi məhuldu. Eləcə də perspektiv faydanın hazırkı mənfəətdən üstün olub-olmayacağı qeyri-müəyyəndir.

Bəli, belə qənaətə gəlmək mümkündür ki, Rusiyaya gözlənilməz səfər reallaşdıran Paşinyan dolayısıyla Qərbdən Ermənistanla diqqəti artırmağı tələb etdi. Əlbəttə, demək olmaz ki, bu səfər Nikolun Qərbə qarşı şantajı, yaxud siyasi kursu Şimala dəyişməklə niyyətinin mövcudluğuna dair ismarığı idi. Qərb yaxşı anlayır ki, hazırkı erməni iqtidarı Moskvaya ilə bütün körpüləri yandırmış durumdadır. Paşinyan da etdiyinə bənzər fərqləndirir. Elə Rusiya hakimiyyətinin özünün də XX əsrdəki hay nankorluğunun bariz nümunəsi qismində qiymətləndirir. Nikol və komandasını bağışlamaq, onunla "məcburi nığahdan" kənar əməkdaşlıq sömürçülüyünə başlamaq niyyəti yoxdur. Tam aydındır ki, Rusiya əlinə düşən ilk fürsətdə Paşinyan və tərəfdarlarını tarixin arxivinə göndərməyə çalışacaq və çalışıb da.

Yəni Qərbdə bütün bunlardan yaxşı xəbərdardırlar. Amma dediyimiz kimi, İran və Ukrayna böhranı fonunda Ermənistan

tana diqqət azala bilər. Qarşıdan isə ölkədə parlament seçkiləri, daha dəqiq desək, ölüm-dirim savaşı gəlir. Paşinyan Qərbin Gürcüstan cəbhəsindəki məğlubiyyətini gördüyündən, eyni ssenarinin Ermənistanda yaşanmasının qarşısını almaq istəyir. Daxili müstəvidə o, bunu çox yaxşı edir. Göründüyü kimi, baş nazir xalqla, sadə vətəndaşlarla ünsiyyətə girir, onların problemlərinin həlli üçün yerində tapşırıqlar verir və sair ilaxır. Amma bu, yetərli sayıla bilməz. Ona xaricdən kömək göstərilməlidir ki, risk yaranmasın. Nə qədər paradoksal səslənsə də, deməli ki, Paşinyan Moskvaya Qərbin dəstəyini almaq üçün getmişdi.

Bəs Qərbin istəyi nədir? Hesab edirik ki, ABŞ-in təmsilində Qərb Cənubi Qafqazla bağlı məramını ötən il avqustun 8-də ortaya qoydu. Söhbət sülhdən və regional kommunikasiyaların açılmasından gedir. Həmin tarixdə Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin Vaşinqtonda Birləşmiş Ştatlarda Prezidenti Donald Trampın şahidliyi ilə imzaladıkları Birgə Bəyannamənin ruhu da bundan qaynaqlanır. Axı həm Bəyannamə, həm də iki Cənubi Qafqaz ölkəsi arasındakı barış sazişinin parafanması, Qərbin regionun vahid iqtisadi orqanizmə halına gətirilməsinə yönəlmiş uzun illər əvvəlki strategiyası ilə uzlaşır.

Paşinyan Moskvaya səfər reallaşdırmaqla, dünyaya bu strategiyani sünüyü ilə qarşılayan Rusiya simasını göstərdi. Özü də o, bu obrazın qəddarlığını, regional sülhü, hazırkı realığı pozmaq üçün pəşman deyən yarıcı obrazını canlandırdı. O obrazı ki, beynəlxalq hüquq anlayışına meydan oxumağı adı hal sayır və Ermənistandakı rusoparastlar ölkədə yayda keçiriləcək parlament seçkilərində maneə yaradılmaması kimi qeyri-ordinar tələb irəli sürür...

Paşinyanın bu tələb qarşılığında Ermənistan demokratiyasını siperə çevirməsi, onun müxtəlif elementlərinin sadələməsi də təsadüfi deyil. Mesaj yenə Qərbdədir. Təxminən belə: Sizin qurduğunuz demokratiyanı heçə sayan qüvvələr var, mütləq kömək etməlisiniz. O qüvvələr ki, həm də Cənubi Qafqazdakı sülhü pozmağa çalışırlar. O qüvvələr ki, onların dəstək verdikləri ünsürlər hər gün barışın heç bir beynəlxalq təminatla əsaslanmadığını bildirib bar-bar bağırırlar. Qarabağ ritorikasını qabardırırlar. O ritorikani ki, regionun inkişafını azı 30 il geriyo saldı. Nəhayət, o ritorika ki, Rusiya tərəfindən indi də dəstəklənir.

N.Paşinyanın Moskvaya səfəri ilə bağlı başqa detallara da diqqət yetirmək mümkündür. Amma onların üzərində dayanmağa ehtiyac duyuruq. Çünki başlıca mesajları vurğuladıq. Deməli, indi qalır Qərbin erməni baş naziri siyasi subliminalizmindən nəticə çıxarması və parlament seçkilərinə hazırlaşan Ermənistanla, daha dəqiq desək, ölkənin iqtidarına dəstəyi gücləndirməsi. Dəstək gücləndərkən, Nikol və komandası mühüm siyasi marafonda qalib ayrılacağı, bütün bunları əlahəzrət zaman göstərəcək.

Ə.CAHANGİROĞLU
XQ

Nə şiş yansın, nə kabab. Hazırda Ermənistan rəhbərliyi Rusiya ilə münasibətlərdə məhz bu xətti seçib. Belə yanaşmanı müxtəlif istiqamətlər üzrə görmək mümkündür. Məsələn, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Moskvada baş nazir Nikol Paşinyana Ermənistanın Avropa İttifaqı ilə yaxınlaşmaq istəklərinin ölkənin Kremlin hakim rol oynadığı Avrasiya İqtisadi İttifaqındakı təmsilçiliyi ilə tərs mütənəsibliyini xatırladı. Özü də çox aydın şəkildə. N.Paşinyan isə öz ələmində diplomatik davrandı və bildirdi ki, İrəvan hər iki istiqamət üzrə irəliləməyə yolundadır, həmin yollardan hansı səmərəli olsa, onu seçəcək. Əlbəttə, bu deyimə diplomatiyadan çox, qeyri-ciddilik və fürsətçilik var. Üstəlik, Ermənistan rəhbərliyinin "nə şiş yansın, nə kabab" deyimini uyğun davranışını təsdiqləyən başqa məqamlar da özünü göstərir. Daha doğrusu, söhbət daha real məqamdan gedir və yazımız bu barədədir.

İrəvan–Moskva gərginliyində yeni faza

"Dəmiryol manqalı"nda ya şiş, ya da kabab yanacaq

Deməli, N.Paşinyan İrəvanda Moskvaya səfərinin yekunlarına dair keçirdiyi brifinqdə bildirdi ki, ölkəsi dəmir yollarının idarə olunmasına dair Rusiya ilə bağlanmış konsessiya müqaviləsinin vaxtından əvvəl ləğv etmək üçün hüquqi mexanizmlərə malikdir. Elə bu fikrin özü bir çox mətləblərdən xəbər verir. Hiss olunur ki, Nikol Kremlin səbrini tarıma çəkməklə məşğuldu. Paşinyan onu da deyib ki, rəhbərlik etdiyi hökumət sözügedən müqavilənin ləğvinə gedib radikal addım atmaq niyyətində deyil, bütün fikir ayrılıqların konstruktiv dialoq çərçivəsində həllinə ümidvərdir. Yəni, Nikol əsəbləri həm də bir növ minnət qoymaqla tarıma çəkir. Ola bilər, o, Rusiyani sətərdəmlərə sövqət etməyə çalışır.

Bələliklə, Ermənistanın hökumət başçısının sözlərinə görə, Moskvada Putinlə nəqliyyat məsələsinin ətrafı müzakirəsini aparıb, həmin müzakirə zamanı mövqelər açıqlanıb və məsləhətləşmələri davam etdirmək barədə razılığa gəlinib. Paşinyanın sözlərinə görə, İrəvanın əsas məqsədi tranzit və rəqəbat potensialını həyata keçirmək və bunu edərək dostluq münasibətlərinin qorunduğu Rusiyanın maraqlarına zərər verməməkdir. Bu da Nikolun ikinci minneti.

Aydındır ki, Ermənistan öz dəmir yollarını, belə demək mümkündürsə, rus işğalından qurtarmağın yollarını axtarır. Məlum olduğu kimi, "işğal" 2008-ci ildən davam edir. Söhbət Ermənistanın dəmir yolu şəbəkəsinin idarəsi ixtiyarının Rusiyada olmasından gedir. Yəni başlıca məsələ müddəti daha 10 il uzatmağın mümkünlüyü ilə 30 il müddətinə imzalanmış müqavilədir. Rəsmi İrəvan məhz bu durumun aradan qalxmasına çalışır və ona görə son dövrlər Ermənistanın dəmir yolu infrastrukturunun modernləşdirilməsi təmpinin sürətləndirilməsinin vacibliyini gündəmə gətirir. Paşinyan administrasiyası xüsusilə, Türkiyə ilə sərhədə (Axurik) və Naxçıvana (Yeraxs) gedən strateji əhəmiyyətli xətlərin, eləcə də Tavuş vilayətində İcəvan stansiyasına qədər olan xəttin təcili bərpasında ısrarlıdır.

Üstəlik, digər bir neçə məqam var. Baş nazir Paşinyan bir müddət əvvəl xəbərdarlıq etmişdi ki, əgər Rusiya tərəfi dəmir yolu sahəsində tikinti işlərini sürətləndirməyə, Ermənistan yenidənqurma tədbirlərini öz vəsaiti hesabına maliyyələşdirməyə hazırdır. Bundan başqa, o, dəmir yolu şəbəkəsinin idarəetmə hüquqlarının başqa bir dost dövlət tərəfindən satın alınması ehtimalını da istisna etməmişdi.

Həmçinin, Paşinyanın ölkəsinin dəmir yollarının Rusiya şirkətinin nəzarətində olmasının potensial tərəfdaşları qorxuya salmasına, regional layihələrə maneçilik törətməsinə dair fikri də var. Yeri gəlmişkən, Kremlin müxtəlif dairələri Nikolun bu bəyannaməyə sətərdəmlərini bildirdilər. Bu baxımdan Rusiya Baş nazirinin müavinini Aleksey Overçuk mövqeyini yada sala bilərik. Daha detallı mövqə isə ölkənin Təhlükəsizlik Şurasının katibi, sabiq müdafiə naziri Sergey Şoyqu tərəfindən açıqlanıb. Qeyd edək ki, S.Şoyqu rəsmi İrəvanın dəmir yolu şəbəkəsinin idarəçiliyinin həm Rusiya, həm də Ermənistan üçün dost olan ölkəyə verilməsi məsələsini müzakirəyə çıxarmasının yolverilməzliyini əsaslandırmışdı.

Şoyqunun fikrincə, Ermənistan hakimiyyətinin istəyi mövcud sferada Rusiyani əvəzləmək çəhiddir və belə bir cəhd ona bəla başa gələ bilər: "Ermənistan hakimiyyətinin dəmir yollarının idarə edilməsində Rusiyani əvəzləməyə çalışması yanlış düşünülmüş qərarıdır. Onların qurduğu sistem

"bir gecənin içində çöke bilər". Şoyqu digər ölkələrin dəmir yolu idarəçiliyi sahəsindəki sənəti barədə mühakimə yürütmək niyyətində olmadığını bildirsə də, deməli ki, Ermənistanda uzun müddətdir ən çətin şəraitdə fəaliyyət göstərən Rusiya dəmir yolu daşıyıcısını hansısa başqa şirkətin tamamilə əvəzləməsi real görünür. S.Şoyqunun dediklərindən gəlinən nəticə bu olmuşdu ki, Rusiyanın Ermənistanın dəmir yolları şəbəkəsindən uzaqlaşdırılması nəticəsində yaranacaq durumun fəsadlarını ikincinin özünə dost bildiyi heç bir ölkə qarşılaya bilməz.

Məsələ ondadır ki, Rusiya tərəfi "Cənubi Qafqaz Dəmir Yolları"nın (CQDY) sözügedən konsessiya müqaviləsinin şərtlərini, o cümlədən investisiyalarla bağlı öhdəlikləri məsuliyyətlə yerinə yetirdiyi qənaətdədir. Məsələn, Ermənistanın dəmir yolları sistemində, habelə, vaqon-lokomotiv parkına 30 milyard rubldan çox, təxminən 400 milyon dollara yaxın investisiya yatırıldığı bildirilir. Bu, Paşinyanın mövcud sahədə anti-Rusiya xətti yürütdü biləcəyini mümkünslüyünə dair, kifayət qədər, aydın mesajdır.

Üstəlik, İrəvanla bağlanmış müqavilə CQDY-nin konsessiyaçı kimi aktivlərə sahibliyini, onların istifadəsini, idarə olunmasını, istismarı, saxlanılmasını, təmir və lazımı təkmilləşdirmə işlərinin aparılmasını nəzərdə tutur. Eyni zamanda, Şoyqunun diqqətə çatdırdığı bu fikir də var: "Sazişin imzalanması zamanı Rusiya tərəfi Ermənistan dəmir yolu sisteminin 1200-dən çox daşınmaz əmlakı və 12500-dən çox daşınar aktiv üçün məsuliyyəti öz üzərinə götürüb".

Bundan başqa, Rusiya tərəfi bildirdi ki, son 20 ildə sözügedən konsessiya müqaviləsi sayəsində Ermənistan büdcəsinə vergi şəkildə 15 milyard rubldan çox, təxminən 200 milyon dollara yaxın vəsait daxil olub və 520 kilometrədən çox dəmir yolu təmir edilmişdir. Halbuki, CQDY QSC tərəfindən idarə olunan şəbəkənin istismar uzunluğu yalnız təxminən 700 kilometrdir. Yəni Rusiya növbəti saziş öhdəliklərini yerinə yetirib, həmçinin, lazımı olduğundan da artıq işlər görüb. Şoyqunun səsləndirdiyi bu fikrə də diqqət yetirək: "Hazırda şirkət işəgötürən kimi 2500-dən çox insanın məşğulluğuna təminat verir. Yeri gəlmişkən, onların demək olar ki, hamısı Ermənistan sakinləri və vətəndaşlarıdır. Onlar bütün lazımı sosial müavinətləri alırlar".

Sonda yenidən baş nazir N.Paşinyanın mövqeyinə qayıdaq. Ölkəsinin dəmir yollarının idarə olunmasına dair Rusiya ilə bağlanmış konsessiya müqaviləsinin vaxtından əvvəl ləğv etmək üçün hüquqi mexanizmlərə malikliyi öndə çəkmək Nikol yuxarıda sadaladığımızla üzləşməlidir. Həmçinin o da aydındır ki, 2018-ci ildə Paşinyanın hakimiyyətə gəlməsi ilə Ermənistanla təsirini itirən Moskva indilik ən mühüm təsir vasitəsi olan dəmir yolu üzərindəki konsessiyadan əlini çəkmək istəməz. Digər tərəfdən, Rusiya, faktiki olaraq, heç bir dövlətin onun Ermənistandakı dəmir yolu üstünlüyünü pulla satın ala bilməzliyini vurğulayır. Cənubi Qafqazda regional kommunikasiyaların açılması gündəminin mövcudluğunu nəzərə alsaq, Kremlin bu müstəvidə təmsilçilik baxımından yeganə niçəni məhz dəmir yolu üzərindəki nəzarətdir. Deməli, Ermənistanla Rusiyanın yeni gərginlik fazasının yaranacağını proqnozlaşdırmağa dəyər.

Ə.RÜSTƏMOV
XQ

Replika

Əklillər "ölü ekslər" üçün sifariş verilməlidir!

...Əslində, diri ikən siyasi meyitə çevrilmələri də matəm musiqisinin sədaları altında sonuncu mənzillərinə yola salmaq, nə qədər qəddar səslənsə də, doğru addım sayıla bilər. Xüsusilə siyasi karyerası boyu əli günahsız insanların qanına bulmuş, hərbi cinayətlərə rəvac vermiş "eks"ləri layiq olduqları belə sonluğa məhkum etmək də heç bir qəbahət görmürük.

Ermənistanın üçüncü prezidenti, Xocalı canisi Serj Sarkisyan hakimiyyətdə olduğu 10 il (2008–2018) ərzində Azərbaycanla sülh danışıqlarına yalnız mane olmaqla, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələrinə yalan vədlər verməklə məşğul oldu.

S.Sarkisyan 5 ildən çoxdur ki, bütün çıxış və müsahibələrində Qarabağ ağlaşması qurur. Ardınca 2018-ci ildə hakimiyyəti təhvil verdiyi Hayastanın indiki iqtidarını hədəfə alır, onu ölkənin üzvləşdiyi bütün problemlərin baskarı kimi, cəmiyyətdə "baş alıb gedən qanunsuzluqlara", ən başlıcası isə Qarabağın itirilməsinə görə top atəşinə tutur. Bununla da kifayətlənməyən Serj Sarkisyan Paşinyanın hakimiyyətə gətirilməsinə köməklik göstərmiş xarici qüvvələrin də "bostanına daş atmaqdan" çəkinmir. O, özünü taxtdan salmış həmin qüvvələrə xitabən, bir növ, 8 il əvvəlki seçkilərinin düzgün olmadığını əsaslandırmağa çalışır.

...Əlbəttə, Qarabağ kökənli Serj Sarkisyan erməni faşizminin təmsilçisidir və onun hərbi-siyasi karyerası bunun bariz nümunələri ilə zəngindir. Belə bir şəxsin hələ də Ermənistanın siyasi həyatında meydan salması, partiya sədri kimi həmfikirlərinin və ardıcılıqlarının mövcudluğu

onu göstərir ki, daşnak-revanşist zehniyyətin sönməyə qoymadığı avontürizm hay cəmiyyəti üçün aktualıqını hələ də saxlamaqdadır. Təəssüf ki, Ermənistanda onun kimi düşüncələrin çevrəsi daralsa da, tam qapanmayıb. Ən pisi isə odur ki, ölkənin hazırkı hakimiyyəti də mahiyyətcə sarkisyanxanlıqlardan o qədər də geri qalmır. Sadəcə olaraq, indiki iqtidarın avontürizmi forma və metodlarına görə fərqlidir.

...34 il bundan əvvəl Xocalıda dinc Azərbaycan türklərinə divan tutması ilə qürrələndən həmin S.Sarkisyan indi baş nazir Nikol Paşinyanın "ciddi səhvlərindən" danışır. Sual olunur: bəs niyə o zaman baş nazirini səhvlərini cəzə çəkmirdi, demirdi ki, "Şuşada sarıxəş vəziyyətdə yallı getmək olmaz", "Qarabağ Ermənistandır, nəqətə" ifadəsi torpaqlarını işğal etdiyi Azərbaycanın ünvanına müharibəyə birbaşa çağırışdır? Bəlkə o, sələfi Robert Koçaryanla birlikdə yaratdıqları fərarilər ordusunun İkinci Qarabağ müharibəsində qalib gələcəyinə inanırdı?

Onların ən böyük səhvi 1997-ci ildə prezident Levon Ter-Petrosyanı devirmələri oldu. Əgər onu devirməsəydilər, Ermənistan 29 il əvvəl özü üçün daha məqbul şərtlər daxilində Azərbaycanla

sülh sazişini imzalayacaqdı. Bəs nədən 20 il Ermənistanı şəxsi obyektləri kimi idarə edən "Qarabağ klanı" bu barədə danışır?

Sarkisyanın, ümumiyyətlə, onun təmsilçisi olduğu "Qarabağ klanı"nın Ermənistanda bir daha hakimiyyətə gəlmək şansı sifura bərabərdir. Çünki onun müxalifətinin aparıcı simalarının cərgəsində yeri yoxdur, rəhbəri olduğu Respublika Partiyası isə sosial bazadan məhrum olub. Ona görə həyatının sonuna qədər müsahibə verib nəsa yeni detallar ortaya atmağa çalışsa da, bunun heç bir nəticəsi olmayacaq.

...Sonda isə gələk "sözümüzün mustafası"nın üzərinə. Deməli, Serj Sarkisyanın adından "2016-cı ildə dördgünlük Aprel müharibəsi qəhrəmanlarını xatirəsi "ehtiramla" yad edilib". Yəni İrəvandanı Yerablur hərbi panteonunda Ermənistan Respublikasının üçüncü prezidenti, Ermənistan Respublika Partiyasının sədri Serj Sarkisyanın adından "2016-cı ilin zəfərli aprel döyüşləri zamanı həlak olan qəhrəmanların" və "Qarabağın azadlıq müharibəsində canlarını qurban vermiş erməni övladlarının" xatirəsi anılıb. Hətta eks-prezident Sarkisyanın adından "hələlik olan azadlıq döyüşçülərinin xatirəsinə ucaldılmış abidənin önünə əklillər qoyulub" (sitatlar erməni mediasındandır).

Serj Sarkisyan–Robert Koçaryan tandeminin siyasi əxlağı, "milli təəsübkeşliyi" bax budur. Bu, həm də tələyin ironiyasıdır: həmin əklillər təkcə azərbaycanlılara qarşı deyil, həm də öz vətəndaşlarına qarşı cinayətlər törətmiş bu "eks"lər üçün hazırlanmalıdır. Sifariş isə xəyanət etdikləri öz xalqı tərəfindən verilməlidir.

İ.HƏSƏNQALA
XQ

Keçmiş olsun!

Tarixi-mədəni abidələr mənəvi sərvətimizdir

Nizami Kino Mərkəzinin divarlarını korlayanlar yaxalandılar

Bəzi Qərb ölkələrində rəssamlığın bir növü olan "qraffiti" son vaxtlarda Bakıda da öz fəaliyyət şəklinə yayılır. Qraffiti binaların çıl divarlarına peşəkar səviyyədə rəsmlər çəkmək deməkdir. Amma təəssüf ki, paytaxtımızın mərkəzi ərazilərində həvəskar təsvirçilərin binaların divarlarına, hasarlara, ictimai obyektlərin fasadlarına xəlvti çəkdiqləri çıxmaqaralar heç bir estetik zövq aşlamır, əksinə, həkk edildiyi səthləri korlayır, şəhərin gözəlliyinə xələf gətirir.

Üzdənirəq qraffitilər əsaslı bərpə edilən binalara və dövlətin qoruduğu tarixi-memarlıq abidələrinə biədəb görkəm gətirir, ictimaiyyətdə haqlı narazılıq yaradır. Xatırlayırıq ki, bir müddət öncə "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin hər kəsi və hamını abidələri qayğı ilə qorunmağa səsləməsi səbəbsiz deyildi. Yüngül xasiyyət, məsuliyyətsiz "aftorafçılar" çeşidli mədəniyyətlərin, dini inancların, ilkinlik təzahürələrinin ahəngdarlıqla qovuşaraq mükəmməl harmoniya yaratdığı həmin qədim məkənda nələyiq izlər qoymuş və bununla da milli sərətətimizə, bir növ, biabırçı təcavüz etmişdilər. Onlar unutmşudular ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 77-ci maddəsinə görə, tarixi abidələri qorumaq və korlanmağa qoymamaq hər bir şəxsin hüququ və mənəvi borcudur.

Bu günlərdə eyni xoşagəlməz hal əsaslı təmirdən sonra istifadəyə verilmiş "Nizami" Kino Mərkəzində müşahidə olunub. Qeyd edək ki, bu mədəniyyət ocağı paytaxtın qorunan yerli əhəmiyyətli abidələrindəndir. Çox çəkmədi ki, bu nadir memarlıq nümunəsinin divarına mənəvi, ürəkbulandıran qraffiti çəkənlər (əsasən yeniyyətçilər) saxlanılaraq profilaktiki iş aparılması üçün valideynləri ilə bərabər müvafiq polis şöbəsinə cəlb edililər.

2009-cu ildə Bakı şəhərində anadan olmuş, "Landau School"un 11-ci sinif şagirdi Bərxudayeva Münəvver Taleh qızı, 2010-cu ildə Bakı şəhərində anadan olmuş, "Landau School"un 10-cu sinif şagirdi Murad Layla Samir qızı, 2010-cu ildə Bakı şəhərində anadan olmuş, 10 nömrəli məktəbin 9-cu sinif şagirdi Qaraşlı Şəfiqə Farid qızı, 2006-cı ildə İrandan anadan olmuş, 2024-cü il sentyabrın 1-dən Azərbaycanda yaşayan Belarus vətəndaşı, ADA Universitetinin II kurs tələbəsi Ardeşir Seyfəur Saad Abadidir. "Qraffiti müəllifləri" ilə maarifləndirici və xəbərdar edici söhbət aparılıb. Abidəyə vurulmuş ziyanın həcmi müəyyənləşdirilərək lazımi cəza tədbirləri görülməkdir.

Bakının Bülbul prospekti, 20 ünvanında yerləşən və inventar nömrəsi 123 olan tarixi abidəyə aprelin 1-dən 2-nə keçən gecə edilmiş qanunazidd müdaxilənin izləri artıq oradan silinib və qraffiti ilə korlanmış divarlar əvvəlki görkəminə qaytarılıb.

Hadisəyə ona görə diqqəti xüsusi cəlb edirik ki, "Nizami" Kino Mərkəzinin divarına qraffiti çəkilməsi, sadəcə, rəssamlıq həvəsi deyil, paytaxtın mərkəzində qərar tutan tarixi-mədəni əhəmiyyətli binaya qarşı xüliqlənlik aktıdır. Bu cür qanun po-

zuntularına qarşı güclü ictimai qınaq yaradılmışdır ki, bilmərrə təkrarlanmasın. Əslində, kortəbii qraffitilər binaları, ictimai məkənləri pis hala salır, şəhərin ümumi görünüşünə və arxitekturasına ciddi xəter yetirir.

Onu da qeyd edək ki, qraffiti mədəniyyəti (əgər belə demək mümkünsə) Azərbaycana yad təmayıldır. Biz özümüdə xas olan yüksək dəyərlərimizlə yetərli qədər tanışırıq. Odu ki, dünya miqyasında ən təmiz və gözəl paytaxtlardan biri kimi qəbul edilən Bakının tarixi binalarının divarlarını yəndəmsiz yazılar və təsvirlərlə bulandırmaq bu reputasiyaya birbaşa zərba sayılmalıdır. Yad elementlər, necə deyirlər, ağ paltarda qara yamaq kimi görünəndə güllənc təsir bağışlayır.

Yeni əsrdə Bakıda aparılan genişmiqyaslı abadlıq, təmizlik və bərpə işləri

sayəsində paytaxtımız daha parlaq görkəm alıb. Bəzi "özündənbəy" təsvirçilərin yersiz fantaziyaları isə məsuliyyətsizlikdən, biveclikdən başqa bir şey deyil.

Qoy divar təsviri üzrə modabazlar bilsinlər ki, müasir gənclik texnologiya və yaradıcılıq üçün sayəsiz-hesabsız imkanlara malikdir. Ən uyğununu, ən təqdirəlayiqini

seçmək özü də zövq məsələsidir. Zövqünüzü inkişaf etdirin! Valideynlər isə öz övladlarının davranışlarına ciddi nəzarət etməli, onlara yersiz tələpçilik deyil, vətənpərvərlik, ictimai məsuliyyətə hörmət, estetik zövq və vətəndaşlıq məsuliyyəti hissi aşılamalıdır. Uşağının küçədə nə etdiyini bilməyin özü valideyn məsuliyyəti sayılır.

Nəhayət, bir vacib məqamı da diqqətə çatdırıq ki, Prezident sərəncamı ilə bu il Azərbaycanda "Şəhərsalma və Memarlıq İli" elan olunub. Tezliklə Bakıda Dünya Şəhərsalma Forumu keçiriləcək. Görək hər bir kəs bu ilə töhfə versin, ən azı, olanı-qalanı, qorunanı korlamasın. Unutmayaq ki, dövlətə, xalqa auid olan nəyəsə xor baxmaq nankorluqdur.

Ə.ƏLİYEV
XQ

Bu bölmədə təhlil ediləcək növbəti anlayış demokratiyadır. Müasir siyasi diskursda demokratiya ən populyar və eyni zamanda ən çox normativ yüklənmiş anlayışlardan biridir. Lakin anlayışın məzmunu aydınlaşdırılmadan onun mövcudluğu və ya yoxluğu haqqında nəticə çıxarmaq mümkün deyil. Demokratiya bəzən legitimliyin avtomatik sübutu, bəzən siyasi üstünlük iddiası, bəzən isə beynəlxalq qiymətləndirmə aləti kimi təqdim olunur. Bu çoxqatlı və normativ yüklənmiş istifadə demokratiyanın analitik məzmununu zəiflədir və onu konkret siyasi mexanizmdən daha çox "düzgünlük", "haqlılıq" və "mənəvi üstünlük" simvoluna çevirir. Belə yanaşma demokratiyanın real işləmə şərtlərini, institusional çərçivələrini və tarixi kontekstini arxa plana keçirir.

Demokratiya: minimalist və maksimalist konsepsiyalar

Bu məqalədə demokratiya ideal vəziyyətin təsviri kimi deyil, siyasi qərarların qəbul edilməsi və məsuliyyətin paylaşılması üsulu kimi nəzərdən keçirilir. Məqsəd demokratiyanı tərifləmək və ya rədd etmək deyil; onun minimal məzmununu, tipik təhriflərini və real siyasi nəticələrini ayır etməkdir. Demokratiya nə özlüyündə müsbət nəticə təmin edən sistemdir, nə də avtomatik olaraq azadlıq və ədalət yaradır. O yalnız müəyyən institusional və siyasi şərtlər daxilində müəyyən siyasi məqsədlərə xidmət edən idarəetmə mexanizmi kimi fəaliyyət göstərir.

Bu yanaşma demokratiyanı "var / yox" kateqoriyası kimi deyil, proses, mexanizm və siyasi məsuliyyət rejimi kimi qavramağa imkan verir. Demokratiyanın necə asanlıqla prosedura, səs çoxluğuna və ya ideoloji şüara endirilə bildiyi növbəti müzakirələrdə aydın şəkildə görünür.

Robert Dahl da müasir siyasi sistemləri təhlil edərkən göstərdi ki, real dünyada demokratiya nadir hallarda ideal forma şəklində mövcud olur; dövlətlər daha çox müxtəlif dərəcələrdə demokratik institutlara malik olan poliariya tipli sistemlər kimi fəaliyyət göstərir.

Demokratiya anlayışının tarixi inkişafı da bu mürəkkəbliyi göstərir. Onun klassik mənası qədim Afınaya qədər gedib çıxır və ilkin olaraq vətəndaşların birbaşa qərarvermə prosesində iştirakını ifadə edirdi. Lakin bu iştirak müasir mənada universal deyildi: qadınlar, qullar və əcnəbilər siyasi icmanın üzvü sayılmırdı. Sonrakı əsrlərdə demokratiya anlayışı genişlənməyə başladı. Bununla belə, tarix göstərdi ki, iştirak dairəsinin genişlənməsi və seçki mexanizminin təbii öz-özlüyündə siyasi sabitlik, azadlıq və ya sosial ədalət yaratmır.

Müasir siyasi düşüncədə demokratiyanın məzmunu əsasən iki fərqli yanaşma arasında formalaşmışdır: minimalist və maksimalist demokratiya anlayışları. Minimalist yanaşmaya görə demokratiya ilk növbədə, hakimiyyətin formalaşma mexanizmidir. Bu baxışda demokratiyanın əsas funksiyası hakimiyyətin seçkilər vasitəsilə dəyişdirilməsi və onun məzmunu siyasi qərarların hansı dəyərlərə əsaslanmasından deyil, kim tərəfindən və hansı prosedurla qəbul olunmasından asılıdır. Bu mövqə ən aydın şəkildə Jozef Şumpeter tərəfindən ifadə olunmuşdur. Şumpeter demokratiyanı "xalq iradəsinin birbaşa reallaşması" kimi deyil, siyasi liderlərin seçkilərin dəstəyi uğrunda rəqabət apardığı institusional proseduru kimi izah edirdi. Bu yanaşmada demokratiya məqsəd deyil, siyasi hakimiyyətin formalaşması üçün texniki mexanizm kimi çıxış edir.

Bu model demokratiyanı normativ gözləntilərdən müəyyən qədər azad etsə də, eyni zamanda, onu siyasi məsuliyyət, ictimai iştirak və qərarların məzmunu məsələlərindən qismən ayırır. Bu çərçivədə demokratiya xalqın birbaşa hakimiyyəti deyil, xalqın hakimiyyəti seçmək hüququ ilə məhdudlaşır.

Bundan fərqli olaraq maksimalist yanaşma demokratiyanı yalnız proseduru kimi deyil, siyasi həyatın bütün forması kimi başa düşür. Bu baxışın klassik kökləri artıq Aristotelin siyasi düşüncəsində görünür. Aristotel üçün demokratiya sadəcə idarəetmə üsulu deyil, vətəndaşların birgə qərarvermə prosesində iştirakı ilə formalaşan siyasi həyat tərzidir. Burada demokratiyanın dəyəri yalnız seçkilərin mövcudluğunda deyil, vətəndaşın siyasi həyatdakı fəal iştirakında ölçülür.

Müasir siyasi nəzəriyyədə maksimalist yanaşma demokratiyanı hüquqi dövlət, azlıqların hüquqlarının qorunması, institusional tarazlıq və siyasi məsuliyyət kimi elementlərlə birlikdə nəzərdən keçirir. Bu xəttin müasir ifadələrindən biri Fəred Zakariyanın "liberal demokratiya" anlayışıdır. Zakaria göstərir ki, seçkilərin mövcudluğu avtomatik olaraq azadlıq və hüquqi dövlət demək deyil; demokratiya hüquqi və institusional çərçivədən ayrıldıqda çoxluğun hakimiyyəti fərdi azadlıqları məhdudlaşdırən alətə çevrilə bilər.

Demokratiyanın minimalist anlayışı implicit şəkildə başqa bir fərziyyəyə də söykənir: vətəndaşların siyasi qərarları rəşional şəkildə qiymətləndirə bilməsi fərziyyəsinə. Bu yanaşmada seçki fərqli alternativləri müqayisə edən və öz maraqlarını rəşional şəkildə müəyyən edən aktor kimi təsvir olunur. Lakin müasir davranış iqtisadiyyatı və siyasi psixologiya araşdırmaları bu təsvirə həmişə reallığa uyğun olmadığını göstərmədir. Daniel Kahneman və Amos Tversky tərəfindən aparılmış tədqiqatlar insanların qərar qəbul etmə prosesində çox zaman intuitiv reaksiyalara, kognitiv qərəzlərə və emosional təsirlərə söykəndiyini göstərir. Bu isə siyasi qərarların yalnız rəşional müzakirə nəticəsi kimi formalaşdığı

barədə sadələşdirilmiş təsvirləri ciddi şəkildə təkzib edir.

Minimal və maksimal demokratiya arasındakı fərq siyasi tarixdə də aydın görünür. 1947-ci ildə müstəqillik əldə etdikdən sonra Hindistan dərhal ümumi seçki hüququna əsaslanan parlament sistemi qurdu. Formal baxımdan minimal demokratiyanın bütün atributları mövcud idi: seçkilər keçirilir, hökumətlər dəyişir və siyasi rəqabət təmin olunurdu. Lakin eyni zamanda ölkədə dərşin sosial bərabərsizlik, savadsızlıq, yoxsulluq və struktur problemlər qalmaqda davam edirdi. Bu fakt bir həqiqəti göstərdi: seçki mexanizmi avtomatik olaraq sosial ədalət, iqtisadi inkişaf və effektiv idarəetmə demək deyil. Demokratiya proseduru kimi qurula bilər, lakin onun real məzmunu yalnız vətəndaşın həyatında ölçüləbilən nəticələrlə təsdiq olunur. Əks halda, demokratiya formala mövcud, məzmunca zəif sistemə çevrilə bilər.

Oxşar vəziyyət XX əsrin sonlarında Latın Amerikasında, xüsusilə Çilidə müşahidə olunmuşdur. 1990-cı ildə hərbi rejimin sona çatmasından sonra ölkədə demokratik seçkilər bərpə edildi və mülki hükmət formalaşdı. Lakin siyasi sistem uzun müddət əvvəlki rejimin qoyduğu institusional çərçivə daxilində fəaliyyət göstərdi. 1980-ci ildə qəbul olunmuş konstitusiya ordunun siyasi sistem üzərində təsirini müəyyən dərəcədə qoruyub saxlayırdı və Augusto Pinoçet hakimiyyətdən getdikdən sonra bir müddət ordunun baş komandanı olaraq qalırdı. Parlamentdə hərbi rejim dövründən qalan təyin olunmuş senatorların mövcudluğu da siyasi qərarların qəbulunda mühüm rol oynayırdı. Bu vəziyyəti göstərdi ki, seçkilərin keçirilməsi və hakimiyyətin formal dəyişməsi demokratiyanın tam institusional quruluşunu avtomatik şəkildə təmin etmir. Demokratik proseduru mövcud olsa da, siyasi sistemin real işləkliyi yalnız dövlət institutlarının transformasiyası və hakimiyyət balansının yenidən qurulması ilə mümkün olur.

Bu təcrübə siyasi nəzəriyyədə də ayrıca qeyd olunmuşdur. Samuel Huntington demokratik keçid proseslərini təhlil edərkən göstərdi ki, siyasi iştirakın sürətlə genişlənməsi, güclü dövlət institutları və sabit idarəetmə strukturları ilə müşayiət olunmadıqda, sistem daxilində qeyri-sabitlik yarada bilər. Bu halda demokratiya proseduru kimi mövcud olsa da, dövlətin effektiv fəaliyyət qabiliyyəti zəifləyər və siyasi rəqabət sabit idarəetmə mexanizmlərini əvəz edə bilər.

Beləliklə, demokratiya ya idarəetmə proseduru kimi daraldıla, ya da siyasi məsuliyyət və hüquqi çərçivə ilə genişləndirilə bilər. Bu fərq demokratiyanın növbəti müzakirələrdə ortaya çıxacaq tipik təhriflərini anlamaq üçün əsas metodoloji açar rolunu oynayıb.

Azərbaycanın müasir siyasi inkişaf təcrübəsi də bu fərqi praktik əhəmiyyətini göstərir. Müstəqilliyin ilk illərində ölkədə demokratiya anlayışı çox vaxt yalnız formal prosedurlar və siyasi şüarlar səviyyəsində təqdim olunurdu. Lakin dövlət institutlarının zəifliyi, idarəetmə böhranı və təhlükəsizlik problemləri göstərdi ki, demokratiya yalnız seçki mexanizmi ilə məhdudlaşdıqda sabit və işlək siyasi sistem yaratmaq mümkün olmur. Ümummilliyet lider Heydər Əliyevin siyasi kursu məhz bu mərhələdə demokratiyaya fərqli yanaşma formalaşdırdı: demokratiya təkə proseduru deyil, güclü dövlət institutları, hüquqi çərçivə və siyasi məsuliyyətlə birlikdə işləyən idarəetmə modeli kimi nəzərdən keçirildi. Bu yanaşma sonrakı mərhələdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə davam etdirilərək demokratiyanın yalnız formal mexanizmi kimi deyil, dövlət sabitliyi, institusional inkişaf və ictimai məsuliyyətlə uzlaşdırılan siyasi sistem kimi inkişafına yönəldi.

Mehdi ABDULLAYEV,
hüquq elmləri doktoru,
Dövlət İdarəçilik Akademiyasının
dövlət idarəçiliyinin hüquqi təminatı
kafedrasının müdiri

Mina təhlükəsi bəşəri bələdir

Aprəlin 3-də Azərbaycan Milli QHT Forumunun Azərbaycan Minatəmizləmə Agentliyi yanında İctimai Şurası ilə birgə təşkilatçılığı ilə "Mina təhlükəsinə qarşı birgə fəaliyyət, maarifləndirmə, qurbanların hüquqlarının müdafiəsi və beynəlxalq çağırışlar" mövzusunda ictimai müzakirə keçirilib.

Milli QHT Forumun İdarə Heyətinin üzvü Zaur İbrahimli tədbirin əhəmiyyətindən danışdı.

ANAMA yanında İctimai Şuranın sədri Umud Mirzəyev "Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində mina problemi: mövcud vəziyyət, çağırışlar və hədəflər" mövzusunda təqdimatla çıxış etdi. O qeyd etdi ki, Azərbaycan mina təhlükəsinin ən ağır nəticələrini yaşayan ölkələrdən biridir və minalarla ən çox çirkənlənmiş ölkələr arasında ilk onluqdadır. Rəsmi məlumatlara görə, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə

təxminən 11 min 667 kvadratkilometr sahə mina və partlayıcı mühərribə qalıqları ilə çirkənlənib. Bu, ölkə ərazisinin 13 faizindən çoxu deməkdir. Həmin ərazilərdə təxminən 1,5 milyon mina və naməlum sayda partlayıcı sursatın mövcud olduğu bildirilir. U.Mirzəyev bildirilib ki, 2020-ci il noyabrın 10-dan 2026-cı il 1 aprel tarixinədək 421 nəfər mina qurbanı olub. Onlardan 72 nəfəri həlak olub, 349 nəfəri müxtəlif dərəcəli xəsarət alıb. Son 30 ildə isə Azərbaycanda mina qurbanlarının sayı 3500 nəfərdən artırıq. Onların 362 nəfəri

uşaq, 38 nəfəri qadınlardır.

Müzakirələr çərçivəsində "Azərbaycanda Minadan Zərərcəkənlərin Assosiasiyası" İctimai Birliyinin sədri Rey Kərimoğlu, Mətbuat Şurası İdarə Heyətinin üzvü Müşfiq Ələsgərli, ANAMA yanında İctimai Şuranın sədr müavini Emil Həsənov, Şuranın üzvü Rəşad Mehdiyev və başqaları çıxış edərək mina təhlükəsinin yalnız milli deyil, global humanitar problem olduğunu qeyd etdi, beynəlxalq ictimaiyyətin bu məsələyə daha həssas yanaşmasının vacibliyini vurğulayıb.

Sonda Azərbaycan QHT-lərinin 4 Aprel – Beynəlxalq Mina Xəbərdarlığı və Minatəmizləmə Fəaliyyətinə Yardım Günü ilə bağlı Bəyanatı səsləndirilib.

XQ

Hörmüz boğazında global “boğulma”

Türkiyənin alternativ neft və qaz tədarükü marşrutları

Hörmüz boğazı ətrafında yaranmış hərbi-siyasi gərginlik artıq yalnız regional çərçivədə qalmayıb, global iqtisadi sabitlik üçün ciddi təhdidə çevrilib. Son həftələrdə baş verən hadisələr göstərir ki, bu strateji su yolu, faktiki olaraq, iflic vəziyyətinə düşüb və beynəlxalq ticarət sistemində ciddi çatlar yaranıb.

İran ABŞ və İsrailin həyata keçirdiyi hərbi zərbələrə cavab olaraq Hörmüz boğazında nəqliyyat axınına sərbəst məhdudiyətlər tətbiq edib. Nəticədə, gündəlik keçən tanker və yük gəmilərinin sayı kəskin şəkildə azalıb. Əgər əvvəllər bu strateji keçiddən gündə orta hesabla 120–130 gəmi istifadə edirdisə, hazırda bu göstərici cəmi bir neçə gəmi ilə məhdudlaşır.

Beynəlxalq dəniz daşımaları sahəsində etibarlı mənbə hesab olunan “Lloyd's List Intelligence” məlumat verir ki, 28 fevral – 31 mart tarixləri arasında Hörmüz boğazından yalnız 292 gəmi keçib. Məlumatla görə, bu gəmilərin 71 faizi İrana və ya onun idarə etdiyi ölkələrə məxsus olub, Çin gəmiləri isə trafikin təxminən 10 faizini təşkil edib. Son günlər isə İran Hindistan və Pakistanla əlaqəli onlarla gəminin keçməsinə icazə verib.

Qeyd edilməlidir ki, Hörmüz boğazında gəmilərin keçidi yalnız icazə əsasında mümkündür. Müşahidələr göstərir ki, bəzi ölkələrin gəmiləri daha rahat keçid əldə edir, ABŞ və İsrailə əlaqəsi olan gəmilər isə risk altındadır. Bu məhdudiyətlər global enerji bazasına birbaşa təsir göstərir. Çünki dünya üzrə neft və mayeşadılmış qaz daşımalarının təxminən 20 faizi məhz bu boğazdan keçir. Nəqliyyatın azalması tədərük zəncirində gecikmələrə və qiymət artımına səbəb olur, ekspertlər isə idxalçı ölkələrdə neft qiymətinin ola biləcəyi barədə xəbərdarlıq edirlər.

Dünya birjalarmında neft qiymətləri də yüksəlməyə davam edir. Aprelin 3-nə olan məlumata görə, Londonun ICE birjasında “Brent” markalı neftin bir bareli 7,87 dollar artaraq 109,03 dollar olub. Nyu-Yorkun

NYMEX birjasında isə “Light” markalı neftin bir bareli 11,42 dollar artaraq 111,54 dollar təşkil edib.

Beynəlxalq ictimaiyyət də vəziyyətin ciddiliyini etiraf edir. Böyük Britaniya baş naziri Kir Starmer keçirdiyi mətbuat konfransında bildirdi ki, ölkədə yaşayış xərclərinin azalması üçün Yaxın Şərqdə gərginliyin azaldılması və Hörmüz boğazının yenidən açılması vacibdir. Onun sözlərinə görə, hökumət mövcud diplomatik imkanların hər birini araşdırır.

Avstraliyanın baş naziri Antonii Albaniz isə videomüraciətində iqtisadi şokların ayaqlara qədər davam edə biləcəyini vurğulayaraq, vətəndaşları benzin istifadəsini azaltmağa və mümkün olduqca ictimai nəqliyyatdan istifadə etməyə çağırıb.

İtaliyanın müdafiə naziri Cuido Krosetto isə “La Repubblica”ya müsahibəsində deyib ki, münasibətin təsirləri bütün dünyada hiss ediləcək. O əlavə edib: “Mən bu müharibəni və mümkün nəticələrini günün 24 saati izləyirəm. İşimin təbiətinə görə, məlumatlara çıxışım var və önmüzdəki həftələrdə baş verə biləcək hadisələrdən, eləcə də bunun iqtisadiyyata və gündəlik həyata təsirinə ciddi narahatam”.

Hazırkı böhran fonunda bir sıra ölkələr İrani geri addım atmağa məcbur etmək üçün koordinasiyalı tədbirlər həyata keçirir. Qərbi dövlətləri və onlarla digər ölkə boğazın açılması üçün siyasi və iqtisadi təzyiqlər mexanizmlərinin müzakirə edir. Böyük Britaniyanın xarici işlər naziri İvet Kuper 40-dan çox ölkənin iştirak etdiyi virtual sammitə ev sahibliyi edib. O bildirib ki, boğazın bağlanması yalnız Britaniyada benzin qiymətlərinə deyil, həm də

təyyarə yanacağına, Afrikada gübrəyə və Asiyada qaza təsir göstərir. Eyni zamanda BMT humanitar daşıma dəhlizinin açılması variantını da araşdırır, yoxsul ölkələrdə qida və gübrə çatışmazlığının qarşısını almaq üçün.

Bu arada İran da təşəbbüslə çıxış edib. Hökumətin informasiya şurasının rəhbəri Əlyas Xəzrəti bildirdi ki, “Hörmüz paktı” adlı regional və beynəlxalq mexanizm yaratmaq mümkündür. Paktın çərçivəsində İrannın idarəçiliyi altında, region ölkələri, Asiya, ərəb dövlətləri və bəzi Avropa ölkələri iştirak edə bilər.

Eyni zamanda Türkiyə, Hörmüz boğazını yan keçərək neft və qaz tədarükü üçün beş alternativ marşrut hazırlayıb. “Türkiyə” qəzetinin məlumatına görə, Ticarət Nazirliyinin rəhbəri Ömər Bolat bu marşrutların, xüsusilə böhran dövründə həm enerji istehsalçıları, həm də istehlakçılar üçün vacib həll yolu olduğunu bildirdi. Marşrutlar Fars körfəzi regionundan İraq və Suriya üzərindən quru yolu, Süveyş kanalı, Qırmızı dəniz, İordaniya və Səudiyyə Ərəbistanı vasitəsilə birləşdirilmiş yollar, eləcə də Oman limanından BƏƏ-yə gedən yolları əhatə edir.

Ümid burnu marşrutu isə çətdirilmə müddətini 10–15 gün artırdığı və xərcləri yüksəltdiyi üçün daha az perspektivli hesab olunur. Bundan əvvəl Türkiyə, Misir və Səudiyyə Ərəbistanı Hörmüz boğazından neft məhsullarının daşınmasını əlaqələndirmək üçün konsorsium yaratmaq imkanlarını da araşdırıb.

Xatırladaq ki, beynəlxalq dəniz hüququna əsasən, Hörmüz boğazından bütün gəmilər maneəsiz keçməlidir. UNCLOS çərçivəsində boğazlar tranzit keçid prinsipi ilə qorunur və sahil dövlətləri siyasi səbəblərlə keçidi məhdudlaşdırma bilməz. Hazırkı vəziyyət göstərir ki, Hörmüz boğazı dünya enerji tədarükü üçün kritik əhəmiyyət daşıyır və İrannın təşəbbüsü həm hüquqi, həm siyasi, həm də regional əməkdaşlıq imkanları yarada bilər.

Sonda qeyd edək ki, hazırkı vəziyyət bir neçə mümkün inkişaf ssenarisini gündəmə gətirir. Birinci ssenari diplomatik razılaşma yolu ilə gərginliyin azaldılmasıdır ki, bu halda boğaz yenidən tam fəaliyyətə qayıda bilər. İkinci ssenari İrannın uzumüddətli nəzarəti altında məhdud keçid rejiminin davam etməsidir ki, bu isə global enerji bazarında qeyri-sabitliyi uzadacaq. Üçüncü ssenari isə qarşıdurmanın genişlənməsinə region ölkələri və böyük güclərin birbaşa iştirak etdiyi müharibəyə çevrilməsidir.

Musa BAĞIRLI
XQ

Azad Qarabağ qardaşlıq layihələri meydanaıdır

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bu gün yeni iqtisadi region kimi formalaşır. Ən iri dövlət investisiya proqramlarından biri məhz bu ərazilərdə həyata keçirilir. Nəticədə, bu proses əhəmiyyətli maliyyə resurslarının səfərbər edilməsinə tələb edir. Bütün bunlara paralel olaraq, Türk dünyasının da qəlbli məhz işğaldan azad olunan ərazilərlə birgə döyünür.

Təsədüfi deyil ki, artıq Özbəkistanın hədiyyəsi olan Mirzə Uluqbəy adına məktəb öz fəaliyyətinə başlayıb. Eyni zamanda, Qazaxıstan tərəfindən inşa edilən Kurmanqazi adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi də fəaliyyət göstərir. Bundan başqa, Qırğızıstanın hədiyyəsi olan Manas adına məktəb də artıq istifadəyə verilib və fəaliyyətini davam etdirir. Digər tərəfdən, Türkiyənin tikinti nəhəngləri, Özbəkistanın və Qazaxıstanın sənaye təcrübəsi bura axın edir. “Ağıllı kənd” və “Ağıllı şəhər” konsepsiyaları ilə qurulan bu ərazilər, Türk dövlətlərinin texnoloji əməkdaşlığı üçün bir sınaq laboratoriyasına çevrilib.

Aprelin 2-də Prezident İlham Əliyev Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin hökumət başçıları görüşünün iştirakçıları qəbul etdi. Rəsmilərlə görüş zamanı ölkə başçımız bildirdi ki, bu gün bizim üçün əsas olan məsələdə, yəni Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpasında yəni də bizim yanımızda qardaş ölkələrdir. Biz də öz növbəmizdə hər zaman lazım olan dəstəyi göstərməyə hazırız və bunu edirik. Necə ki, Türkiyədə baş verən “əsrin fəlakəti” zamanı Azərbaycan öz qardaş əlini uzatmış, Kahramanmaraşda 100 milyon ABŞ dolları dəyərində “Azərbaycan məhəlləsi” tikdirmişdir. Təsədüfi deyil ki, 2024-cü ildə Şuşanın Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət başçıları qeyri-rəsmi Zirvə görüşünə ev sahibliyi sadalananlara əyani misaldır.

Ümumiyyətlə, Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramının icrası hazırda uğurla davam etdirilir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə tikinti-quraşdırma işlərinə 2025-ci ildə bütün maliyyə mənbələri hesabına 4 milyard 911,2 milyon manat vəsait sərf ediləcək. Ən çox vəsait isə Kəlbəcər (994,6 milyon 11 min manat), Ağdam (740 milyon manat) və Zəngilan (731 milyon manat) rayonlarına ayrılıb. Ötən il ərzində Azərbaycanda bütün maliyyə mənbələrinə əsas kapitala 21 milyard 226,1 milyon manat vəsait yönəldilib ki, bunun da 16 milyard 18 milyon manatı tikinti-quraşdırma işlərinə sərf ediləcək. Beləliklə, hesabat dövründə azad olunmuş ərazilər üzrə tikinti-quraşdırma işlərinə sərf olunan vəsait respublika üzrə tikinti-quraşdırma işlərinə sərf olunan vəsaitin 30,7 faizini təşkil edib.

Bundan başqa, cari ildə martın 1-nə Qarabağ iqtisadi rayonundan cəlb qoyulmuş əmanətlərin həcmi 110,084 milyon manat təşkil edib. Bu göstərici bir ay əvvələ nisbətən 2,8 milyon manat, 2025-ci ilin martın 1-nə olan nisbətən isə 569 min manat çoxdur.

Eyni zamanda, bir il martın 1-nə Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonundan cəlb olunmuş əmanətlərin həcmi 1,008 milyon manat olub ki, bu da bir ay əvvəlki göstərici ilə müqayisədə 116 min manat, ötən ilin eyni dövrünə nisbətən isə 569 min manat çoxdur.

Əlavə edək ki, 2020-ci ildən 2026-cı ilə qədər azad edilmiş ərazilərin bərpası üçün 25 milyard manatdan çox vəsait ayrılıb. Bunun da 3,5 milyard manatı 2026-cı il büdcəsində nəzərdə tutulub. Dövlət rəsmilərinin sözlərinə görə, bu vəsaitlərin əksəriyyəti orta və uzumüddətli perspektivdə iqtisadiyyat üçün əhəmiyyətli əlavə dəyər yaradacaq infrastruktur layihələrinə yönəldilir.

Qardaşlıq bağları ilə yanaşı, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun Türk Dövlətləri Təşkilatı üçün önəmli bir çox aspektdə önəmlidir. İşğaldan azad edilən ərazilərimiz Türk dünyasının iqtisadi intibahını müjdələyən strateji bir qovşaq rolunu oynayır. Bu torpaqların dirçəlişi Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) üçün yeni bir iqtisadi nəfəs, ortaq gələcəyə açılan qapı deməkdir.

Bu bölgənin ən böyük töhfəsi Orta

Dəhlizin kritik halqasını bərpa etməsidir. Zəngəzur dəhlizi sayəsində İstanbula yola çıxan bir qatarmın Bakıdan keçərək Mərkəzi Asiyaya, oradan isə Çinə qədər maneəsiz irəliləməsi artıq xəyal deyil. Bu, TDT ölkələri üçün həm mənalı, həm də milyonlarla dollar vəsaitə qənaət deməkdir. Biz artıq uzun yox, qısa və effektiv ticarət dövrünə qədəm qoyuruq.

Həmçinin Prezident İlham Əliyevin də bildirdiyi kimi, TDT-nin qarşısında duran əsas məsələlərdən biri nəqliyyat, logistika, tranzit imkanlarımızı genişləndirməkdir: “Xüsusilə indiki geosiyasi vəziyyətdə Orta Dəhliz, Trans-Xəzər dəhlizi, Zəngəzur dəhlizi, bu istiqamətdə olan digər layihələr daha böyük önəm daşıyır”.

Azərbaycan ərazisində həyata keçirilən layihələrin əsas hissəsi artıq tamamlandı. Dəmir yolunu, Bakı Ticarət Limanı, avtomobil magistralı və hava limanları daxil olmaqla, nəqliyyat infrastrukturunu demək olar ki, tam hazır vəziyyətə gətirilib. Zəngəzur dəhlizinə gəldikdə isə, avtomobil yolunun təxminən 90 faizi, dəmir yolunun isə 70 faizə yaxın hissəsi artıq tikilib. Gözlənti ondan ibarətdir ki, bu layihə yaxın perspektivdə tam şəkildə reallaşdırılacaq. Sevincivani haldır ki, Türkiyədə də Qars-Naxçıvan dəmir yolu xəttinin inşasına başlanılıb.

Bu layihələrin əlaqələndirilmiş şəkildə və paralel icrası nəticəsində yeni, strateji əhəmiyyət daşıyan beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi formalaşacaq. Sözügedən marşrut Orta Dəhlizin tərkib hissəsi kimi çıxış edəcək. İnşa edilən dəmir yolu infrastrukturunu ilkin mərhələdə 15 milyon ton yük daşınmasına hesablanıb. Gələcəkdə bu göstəricinin daha da artacağı istisna edilmir və belə bir real görünür.

Ümumilikdə, 15 milyon tonluq yeni nəqliyyat xəttinin istifadəyə verilməsi həm iştirakçı ölkələr, həm də geniş region üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan bu prosedura məsuliyyətli və düşünülmüş mövqə nümayiş etdirərək öz milli maraqlarını qoruyur, eyni zamanda, beynəlxalq səviyyədə yeni nəqliyyat imkanlarının yaranmasına töhfə verir.

Qeyd edək ki, bugünkü TDT üzv 5 dövlət və 2 müşahidəçi ölkə ilə birgə 170 milyon nəfərə yaxın əhalinin homroylyli deməkdir. Bu ölkələrin birlikdə illik ÜDM-i 1,5 trilyon ABŞ dollarından çoxdur, qarşılıqlı ticarət dövriyyəsi isə 1,2 trilyon dollara yaxındır. Dünyanın ümumi ticarət dövriyyəsinin təxminən 2,4 faizi artıq türk dövlətlərinin payına düşür.

Şübhəsiz, mövcud göstəricilər artım baxımından geniş imkanlara malikdir. Bunun əsas səbəbi enerji və nəqliyyat sektorlarında mövcud potensialın hələ tam şəkildə gerçəkləşdirilməməsidir. Məsələn, Xəzər hövzəsində zəngin qaz ehtiyatlarına malik Türkmənistanın Türk Dövlətləri Təşkilatına təbii qazın təqasıyısı və ümumi enerji sistemində qoşulması təşkilatın iqtisadi çəkisini daha da gücləndirəcək.

Bununla yanaşı, təşkilat çərçivəsində “yaşıl enerji”, rəqəmsal iqtisadiyyat və turizm istiqamətləri üzrə də əhəmiyyətli inkişaf perspektivləri formalaşır. Artıq “Türk Yaşıl Enerji Baxışı” təşəbbüsünün qəbul edilməsi ilə iqlim dəyişikliklərinə qarşı ortaq yaşayışın əsası qoyulub, ekoloji layihələrin əlaqələndirilməsi prosesi başlanılıb.

Eyni zamanda, Türk dünyasının zəngin turizm imkanlarını vahid platformada birləşdirmək məqsədilə “Müqəddəs İpək Yolu Turu” kimi ortaq marşrutlar üzərində iş aparılır. Bu təşəbbüslər açıq şəkildə göstərir ki, türk dövlətlərinin iqtisadi strukturları bir-birini tamamlayır və bu qarşılıqlı uyğunluq güclü sinerji effektinin yaranmasına şərait yaradır.

Nurlan ABDALOV
XQ

Güclü yağış əkinlərə də ciddi ziyan vurub

Son günlər ölkə ərazisində müşahidə olunan qeyri-sabit hava şəraiti, güclü yağışlar digər sahələr kimi, kənd təsərrüfatına da ciddi təsir edib. Aqrar Sığorta Fondunun məlumatına görə, güclü yağış, onun nəticəsində yaranan çay daşınmaları və yaranan sel səbəbindən bəzi ərazilərdə əkin sahələrini su basıb təsərrüfatlara ziyan dəyib.

Bununla əlaqədar olaraq təsərrüfatı zərər çəkən sığortalı fermerlərin Aqrar Sığorta Fonduna müraciətləri kəskin artıb. Müraciətlərə əsasən subasma halları tarla bitkiləri ilə yanaşı, meyvə bağlarında da baş verib. Təsərrüfatlara zərər dəyməsi ilə bağlı əsas müraciətlər Quba-Xaçmaz, Dağlıq Şirvan, Şirvan-Salyan və Qarabağ regionlarında qeydə alınıb. Son məlumatlara görə, güclü yağış nəticəsində ən çox zərər hadisələri Xaçmaz və Şabran rayonlarında baş verib. Belə ki, Xaçmazda Ağçay çayının və digər kiçik çayların daşması səbəbindən rayonun İstisu qəsəbəsi, Əhmədoba, Hacıəhmədoba, Qaracəlli, Keyməraz, Niyazoba, Qaraqurdlu, Çığatay, Hacılar və Qarqan kəndlərində sığortalı payızlıq arpa, buğda sahələrini, badam, armud və heyvə bağlarını su basıb. Əkin sahələri lillə örtüldü. Hətta bəzi əkin sahələrində suyun hündürlüyü 60 santimetrə çatıb.

Şabranda isə güclü yağışlar nəticəsində Dəvəçi və Şabran çaylarının daşması, eləcə də bəzi kanalların dolub daşması səbəbindən rayonun Liman, Udulu Ağalıq və Gəndov kəndlərində sığortalanmış payızlıq arpa sahələrini, eləcə də giləs bağını su basıb. Qusarda Buxur kəndindən gələn çayın daşması nəticəsində rayonun Çubuqlu kəndində arpa sahəsini, Yasab çayının daşması nəticəsində isə bu kənddə sığortalanmış buğda sahəsini su basıb. Güclü yağışlar nəticəsində Quba rayonunda Quru çay daşaraq Aşağı Xuc kəndində alma bağını, Siyəzən rayonunun Balaca Həmyə və Qalaşığı kəndində isə intensiv və güclü yağışlar nəticəsində payızlıq arpa sahələrini su basıb.

Dağlıq Şirvan regionundan Aqrar Sığorta Fonduna daxil olmuş müraciətlər, əsasən, Ağsu yolu üzrə olub. Belə ki, rayonun Rəhimagağlı və Muradlı kəndlərində dağdan gələn sel suları nəticəsində sığortalı badam bağlarını və buğda sahələrini su basıb. Şamaxı rayonunda Ağsu çayının daşması nəticəsində Çuxuryurd kəndində, Qobustan rayonunun isə Dərəkənd kəndində

də güclü yağışlar nəticəsində arpa sahələrində subasma baş verib.

Eyni zamanda, Aqrar Sığorta Fonduna daxil olan müraciətlərə əsasən, Pirsaat çayının daşması nəticəsində Hacıqabul rayonunun Qızılburun kəndindəki arpa sahəsini su basıb. Ağcabədi rayonunda isə alma bağı qasırga və güclü yağış səbəbindən zərər çəkib.

Ümumilikdə isə, fond tərəfindən 2 min 100 hektara yaxın əkin sahələrinə zərər dəyməsi barədə müraciətlər qeydə alınıb. Sığortalı fermerlərin artan müraciətlərinin qeydə alınması məqsədilə güclü yağış davam edən dövrdə, istirahət günü olmasına baxmayaraq, qurumun 1651 çağrı mərkəzi gücləndirilmiş rejimdə fasiləsiz fəaliyyət göstərib.

Aqrar Sığorta Fonduna daxil olan bütün müraciətlər qeydə alınıb, ərazilərə baxış keçirilməsi, hadisələrin araşdırılması və zərərin qiymətləndirilməsi məqsədilə bölgələrə aqrar sığorta ekspertləri yönəldilib. Aprelin 2-dən etibarən bölgələrdə subasma baş vermiş əkin sahələrində müstəqil ekspertlər tərəfindən zərərin qiymətləndirilməsi prosesinə başlanılıb. Bununla yanaşı, fond hadisə baş vermiş ərazilərdə zərərin vaxtında qiymətləndirilməsi üçün sığortalı fermerləri öz əkin sahələrini sığortalamağa çağırır.

rilməsi üçün sığortalı fermerləri öz əkin sahələrini baş çəkməyə və hər hansı hadisə müşahidə etdikdə dərhal çağrı mərkəzinə məlumat verməyə səsləyir.

Xatırladaq ki, Azərbaycanda dövlət dəstəyi ilə təqdim olunan aqrar sığorta

mexanizmi 41 bitki və bitki məhsulunu çoxsaylı risklərdən qoruyur. Buraya dolu, fırtına-qasırga, sel-subasma, leysan, saxtavurma, normadan artıq qar yağması, yanğın, torpaq sürüşməsi, 3-cü şəxsin hərəkəti və sair hallar aiddir. Əkin sahələrini sığorta edərək sığorta haqqının 50 faizini dövlət ödəyir. Bunun da nəticəsində fermerlər cüzi ödəniş etməklə əkin sahələrini sığorta edə bilərlər. Məsələn, hazırda subasma halları ilə bağlı ən çox müraciətlərin daxil olduğu Quba-Xaçmaz bölgəsində 1000 manatlıq məhsul olan 1 hektar buğda sahəsinin sığortalanması fermerə cəmi 6,65 manata, arpa sahəsinin sığortası isə cəmi 8,05 manata başa gəlir.

Subasma hallarının baş verdiyi Dağlıq Şirvan bölgəsində isə 1000 manatlıq məhsul olan 1 hektar buğda sahəsinin sığortalanması fermerə cəmi 10,80 manata, arpa sahəsinin sığortası isə cəmi 13,65 manata başa gəlir. Aqrar Sığorta Fondu əkin sahələrini çoxsaylı risklərdən qorunması üçün fermerləri sərfəli dövlət sığortasından istifadə etməyə və əkin sahələrini sığortalamağa çağırır.

XQ

Evlər təməlsizdir, yağış da bir yandan...

Yaxud bataqlıqlar və göllər üstündə salınmış məhəllələrin fəryadı

Son illər Bakıtrafi kənd və qəsəbələrdə “ucuz qiymətə ev” elanlarının çoxalması əmlak bazarında yeni və təhlükəli tendensiyanın formalaşmasından xəbər verir. Vətəndaş paytaxtda mənzil almağın çətinliyi fonunda daha mənasız qiymət axtarır, nəticədə isə şəhəratrafi ərazilərdə fərdi yaşayış evlərinə yönəlir. Lakin bu seçim çox zaman böyük aldandıra nəticələnir. Çünki alıcıların bir hissəsi qısa müddət sonra anlaşı ki, aldıkları evlərdə nə bünövrə var, nə mühəndis hesablaması aparılıb, nə də tikinti norma və qaydalarına əməl olunub.

Satış zamanı “bu torpaqda bünövrəyə ehtiyac yoxdur”, “özül torpağın altındadır, görünmür” kimi qeyri-real izahlarla alıcıların diqqətini yayındırırlar. Halbuki bünövrə tikintinin əsas dayacağıdır və istənilən torpaq növündə onun mövcudluğu tikilinin dayanıqlılığını müəyyən edən əsas amildir. Bünövrə olmadan tikilən evlər, əslində, torpaq üzərində “müvafiqəti qurğu” kimi mövcud olur. Bu cür evlərdə ilk aylardan başlayaraq çatların yaranması, divarların öyülməsi, qapı-pəncərələrin sıxılması, döşəmənin çökması və rütubətin artması adi hala çevrilir.

Bələ bir problem sadəcə keyfiyyətsiz tikinti məsələsi olmaqla bərabər, həm də bərbəş insan təhlükəsizliyi, dövlət nəzarəti, şəhərsalma planlaşdırması və hüquqi mexanizmlərin zəifliyi ilə bağlı çoxşaxəli amillər sırasındadır yer alır. Ən ağırlı hal isə odur ki, bu evlərdə məskunlaşan vətəndaş riskin miqyasını çox zaman fəlakət baş verəndən sonra anlayır.

Təməlsiz – qəza ünvanları

Mütəxəssislərin rəyinə görə, bünövrəsiz evlər zəlzələ və torpaq hərəkəti zamanı birinci risk qrupuna daxil edilir. Azərbaycan seysmik zəlzələ zonada yerləşdiyindən, tikililərin dayanıqlılığı ölkə üçün həyati əhəmiyyət daşıyır. Xüsusilə Bakı-Abşeron yarımadasında torpağın müxtəlif geoloji qatlara malik olması, yeraltı suların bəzi zonalarda yüksək səviyyədə yerləşməsi və torpaq oturmalarının müşahidə ediləməsi təhlükəni daha da artırır.

Bünövrəsiz tikililərin xüsusilə zəlzələ zamanı təhlükəsi ondan ibarətdir ki, bələ evlər yükü bərabər şəkildə paylaya bilmir. Daşıyıcı sistem zəif olduğuna görə, titrəyiş zamanı konstruksiyanın bir hissəsi çökür və nəticədə bütün bina domino effekti ilə dağılır. Türkiyədə 2023-cü ildə baş verən dağıdıcı zəlzələ də bir daha sübut etdi ki, tikinti standartlarına əməl olunmaması minlərlə insanın həyatına son qoyan əsas amillərdən biridir. Qardaş ölkə təcrübəsində əsas problem yalnız zəlzələ deyil, zəlzələyə davamlı tikinti sisteminin pozulması idi. Bu isə Azərbaycanda bünövrəsiz evlərin geniş yayılmasının gələcəkdə çox ağır nəticələr doğura biləcəyini göstərən real xəbərdarlıqdır.

Bələ evlərdə rütubət və kifin yaranması da geniş yayılmış haldir. Rütubətli mühit insan sağlamlığı üçün təhlükəlidir, çünki uzunmüddətli yaşama şəraitində toxəffüs yolları xəstəlikləri, allergiya, bronxial problemlər, uşaqlarda immun sisteminin zəifləməsi kimi fəsadlar yarada bilər. Beləliklə, bünövrəsiz tikililər fiziki təhlükə ilə bərabər, həm də sosial sağlamlıq probleminə çevrilir.

Bataqlıq və göllər yaşayış massivlərinə çevrildə...

Problem daha ciddi tərəflərindən biri fərdi yaşayış evlərinin bir hissəsinin keçmişdə göl və bataqlıq sahələri olmuş ərazilərdə tikilməsidir. Bu ərazilər vaxtilə suyun təbii şəkildə toplandığı zonalar idi. Torpaq təkilərək quruluşda da, həmin zonaların ekoloji və geoloji strukturu tam dəyişmiş. Yəni torpaq səthi düzəldilir, üst qat bərkidilir, lakin dərinlikdə sututma qabiliyyəti və yumşaq qatlar qalır.

İntensiv yağışlar zamanı su yenidən həmin zonalarda toplanaraq torpağın yükdaşma qabiliyyətini zəiflədir və nəticədə oturma

prosesi başlayır. Bu proses bünövrəsiz evlər üçün ən təhlükəli ssenaridir. Çünki bünövrəsi olmayan tikili torpağın hərəkətinə “uyğunlaşa” bilmir. Bələ halda divarlar çatlayır, bina əyilir, bəzi hallarda isə evin bir hissəsi çökür.

Bu problem artıq geniş miqyas alıb. Son illərdə paytaxtın bəzi qəsəbələrində yağışdan sonra su basmaları, küçələrin gölə çevrilməsi və fərdi evlərin zərər görməsi də dəfələrlə müşahidə olunub. Burada əsas səbəb təkcə yağışın çox yağması deyil. Problem həm də yaşayış məntəqələrində yağış sularının axıdılması üçün drenaj sisteminin qurulmaması ilə bağlıdır.

Qeyd edək ki, son illərdə Bakıtrafi kənd və qəsəbələrdə urbanizasiya prosesi çox sürətli gedib. Yeni yaşayış massivləri formalaşmış, əhali sayı artıb, torpaq sahələri bölünüb və fərdi tikinti genişləni. Lakin bu artım infrastrukturla müəyyən olunmayıb. Bir çox ərazilərdə kanalizasiya sistemi qurulmayıb, yağış sularının axıdılması üçün kollektor xətləri çəkilməyib, drenaj kanalları yaradılmayıb. Nəticədə yağış suyu gedəcək yol tapmır və ən asan istiqamətə – evlərin zirzəmilərinə, həyətlərə, küçələrə dolur. Bu zaman torpaq yumşalır, asfalt örtüyü sıradan çıxır, evlərin altı boşalır. Beləliklə, qısa müddətdə yeni yaşayış massivləri subzəməyə mürəkkəb və bir çox evlər isə ya tamamilə uçur, ya da ağır zədələnməyə məruz qalır.

Dünya təcrübəsində urbanizasiya “tikinti” ilə deyil, “yaşayış mühiti” ilə ölçülür. İnkişaf etmiş ölkələrdə yeni yaşayış məntəqəsi tikilir, paralel şəkildə kanalizasiya, yağış drenajı, su xətləri, elektrik şəbəkəsi, qaz təchizatı, yollar və fəvqəladə hallara çıxış sistemi planlaşdırılır. Azərbaycanda isə bəzi zonalarda tikinti infrastrukturunu qabaqlayır, nəticədə yaşayış sahələri təhlükəli risk zonasına çevrilir.

Təbii fəlakət “ucuz” evlərin qanımidir

Yeni salınan yaşayış sahələrindəki evlərin böyük hissəsi özbaşına tikili sayılır. Çünki onların çıxarışı yoxdur, dövlət reyestrində qeydiyyatda alınmayıb, rəsmi sənədləmə aparılmayıb. Bu isə problemi daha da dərinləşdirir. Ona görə ki, bələ tikililər təkcə keyfiyyətsizliyi ilə deyil, həm də hüquqi baxımdan qeyri-müəyyənliyi ilə bəzi çətinliklər, məsələn, istənilən vaxt söküntü riski, kommunal şəbəkələrə qoşulmamaq, bank kreditlərindən və sığorta təminatından kənar qalma kimi ciddi fəsadlar yaradır. Ən təhlükəli məqam isə budur ki, vətəndaş bələ tikilidə yaşayır, ailəsini yerləşdirir, bütün həyatını həmin evə bağlayır, lakin hər an həmin binanın qanunsuz hesab edilərək sökülməsi riski ilə üz-üzə qalır.

Onu da qeyd edək ki, son illər Azərbaycanda daşınmaz əmlakın sığortalınmasına maraq artıb. İnsanlar tikinti sahəsində təhlükələrin artdığını görür, təbii fəlakətlərin, yangınların, daşqınların və digər hadisələrin ciddi maddi zərərli yaradığını anlayırlar. Bu baxımdan sığorta müənsir dövrədə maddi təhlükəsizliyin əsas mexanizmlərindən biri sayılır. Lakin ölkədə hələ də minlərlə yaşayış evi var ki, onların rəsmi çıxarışı yoxdur. Bu da onları sığorta sistemindən kənar qoyur.

Hüquqsünas Turan Abdullazadənin sözlərinə görə, çıxarışı olmayan evlər dövlət reyestrində qeydiyyatda alınmadığı üçün

Ekspert rəyi

Vüqar ORUC, Azərbaycan Qiyətləndiricilər Cəmiyyətinin sədri

Təbii fəlakətlər zamanı həyat evlərinə infrastrukturun düzgün qurulması yaşayış sahələrinin subzəmədən qorunmasında mühüm rol oynayır. Lakin paytaxt və Bakıtrafi ərazilərin əksəriyyətində kanalizasiya sistemi və ümumiyyətlə işləmir, ya da fəaliyyət göstərən qurğular tam gücü ilə fəaliyyət göstərmir. Bu səbəbdən həmin sahələrdə yağıntılar ciddi problemlərə yol açır.

Problem əsas səbəblərdən biri subzəməyə mürəkkəb qalan evlərin tikinti normativlərinə uyğun inşa edilməməsidir. Bələ ki, bu cür evlərin çoxu ucuz başa gəlsin deyər kürsüz tikilir və nəticədə yaşayış sahəsi bərbəş torpaqla təmasda olur. Bu isə divarlarında kiflənmə, döşəmələrdə nəmlənmə ilə nəticələnir, eyni zamanda, tikilinin aşınma prosesi sürətlənir.

Hydroizolyasiya olmayan, əsasən tək daşdan inşa edilən evlər zamanla daha ciddi problemlərə əhatələnir. Bələ ki, “makler evləri” kimi tanınan bu cür fərdi tikililərin

onların sığortalınması qanunvericilik baxımından mümkün deyil. Deməli, evin çıxarışı yoxdursa, o, rəsmi sistemdə və reyestrə gəlməyib. Bu səbəbdən də bələ daşınmaz əmlakı sığorta etməmək olmur. Qanunvericilik bunu nəzərdə tutmur.

Hüquqsünas əlavə edir ki, bəzi hallarda özəl sığorta şirkətləri istisna qaydada bələ riskləri üzərinə götürür, lakin bu, ümumi praktikada deyil və hüquqi təminatı zəifdir. Yəni vətəndaş həmin sığorta müqaviləsinin real işləyəcəyinə əmin ola bilməz. Vəziyyət o deməkdir ki, zəlzələ, subzəmə və digər təbii hadisələr zamanı həmin evlərdə yaşayan insanlar nə dövlətin, nə də sığorta sisteminin müdafiəsinə arxalana bilər. Bələ isə sosial riskləri daha da artırır.

Sənədsiz evlər atasız uşaq kimidir

Tikinti eksperti Anar Əliyev bildirir ki, çıxarışsız tikililər bank kreditləri baxımından da problem yaradır. Banklar ipoteka və ya

inşası Ukrayna-Rusiya müharibəsindən sonra tikinti materiallarının bahalaşması fonunda daha da sürətlənir.

Hazırda bələ evlər əsasən 1-1,5 sot torpaq sahəsində tikilir və nisbətən ucuz qiymətə təklif olunur. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, tikinti normativlərinə uyğun inşa edilməyən bu evlərdə çox vaxt keyfiyyətsiz materiallardan istifadə olunur və onların istismar müddəti maksimum 30 il keçmir. Bu da, necə deyərlər, həmin evlərə verilən pulu daıyır.

Subzəmə baş verən ərazilərdə daşınmaz əmlak qiymətlərinin necə dəyişəcəyinə gəldikdə isə, deyər bilərəm ki, bu, əsasən tələb və psixoloji amillərə bağlıdır. Ümumiyyətlə, bələ hadisələrdən sonra həmin ərazilər müəyyən mənada “təhlükəli zona” kimi qəbul olunur və bu da alıcıların seçim istəyində təsir edir. Bələ ki, vətəndaşlar ev alarkən artıq təkcə qiymətə deyil, həm də ərazinin yerləşməsinə, su basma ehtimalına, tikilinin keyfiyyətinə və normativ tələblərə uyğun olub-olmamasına daha ciddi yanaşırlar.

Bu isə subzəmə yəşənən ərazilərə marağın azalmasına səbəb ola bilər. Tələbin azalması isə, öz növbəsində, həmin ərazilərdə qiymət artımını ləngidir və ya müəyyən hallarda qiymətlərin qismən aşağı düşməsinə gətirib çıxara bilər. Bununla bələ, daşınmaz əmlak bazarının ümumi vəziyyəti nəzərə alındıqda, kəskin ucuzlaşma ehtimalı yüksək deyil. Çünki bu sahə hələ də ən cəlbəedici investisiya istiqamətlərindən biri hesab olunur. Digər tərəfdən, daha aşağı bütüdcəyə malik vətəndaşlar üçün mənasız qiymətli evlər tələbat qalmaqda davam edir. Bu da təhlükəli ərazilərdə bələ müəyyən alıcı kütləsinin mövcudluğunu gerçəkləşdirir.

təminatlı kredit vermək üçün daşınmaz əmlakın rəsmi qeydiyyatda olmasını tələb edir. Çıxarışı olmayan ev girov kimi qəbul edilmir. Bu isə vətəndaşın iqtisadi imkanlarını məhdudlaşdırır.

Dünya təcrübəsində daşınmaz əmlak təkcə yaşayış yeri deyil, həm də maliyyə resursudur. İnsan evini girov qoyub biznes qurur, təhsil üçün kredit götürür, bir sözlə, həyatını planlaşdırır. Azərbaycanda isə çıxarışsız evlər bu funksiyaları yerinə yetirə bilmir və vətəndaş “mülkiyyət sahibi” olsa da, faktiki olaraq, maliyyə sistemindən kənar qalır.

Anar Əliyev bildirir ki, əmlak bazarında fəaliyyət göstərən bəzi vasitəçilər (ev alqı-satqısı ilə məşğul olanlar) mövcud boşluqlardan istifadə edirlər. Bu şəxslər alıcıya evin texniki vəziyyəti, sənədləri, bünövrəsi, layihəsi barədə dəqiq məlumat vermədən satış həyata keçirirlər. Hətta bəzən alıcıya “sonradan çıxarış alınacaq”, “hamı bələ tikir”, “bu ərazi artıq yaşayış zonasıdır” kimi yanlış vədlər verirlər.

Sözügədən vasitəçilər üçün hüquqi mə-

suliyyət mexanizmi yətinəcə sət olmadıqda, bazarda fırıldaq elementləri geniş yayılır. Bu isə vətəndaşların aldadılması ilə yanaşı, bütövlükdə, daşınmaz əmlak bazarında etimadsızlıq yaradır. Halbuki bir sıra dövlətlərdə, xüsusilə Avropa İttifaqı ölkələrində daşınmaz əmlak vasitəçiləri sertifikatlaşdırılır, onlardan fəaliyyət lisenziyası tələb olunur və yanlış məlumat verəndə ciddi cərimələr tətbiq edilir. Azərbaycanda da bu istiqamətdə hüquqi mexanizmlərin gücləndirilməsi zərurəti duyulur.

Xatırladaq ki, inkişaf etmiş ölkələrin fərdi tikinti sahəsində əsas prioriteti təhlükəsizlikdir. Məsələn, İspaniyada mühəndis layihəsi və geoloji rəy olmadan bu istiqamətdə inşaat prosesinə başlamaq qeyri-mümkündür. Tikintiyyə icazə mərhələsində torpaq analizi aparılır, drenaj sistemi nəzərə alınır və bünövrə standartları qanunla ciddi şəkildə tənzimlənir. Yaponiyada isə zəlzələ riski çox yüksək olduğundan tikinti normativləri dünyanın ən sət standartları sırasındadır. Hətta kiçik fərdi evlərin bələ seysmik dayanıqlıq hesablaması olmadan tikilməsi qadağandır. Nəticədə zəlzələ baş verəndə binalar tam uçmur, əsas məqsəd isə insan həyatının qorunmasıdır. Türkiyədə isə zəlzələ fəlakətlərindən sonra tikintiyyə nəzarət sistemi prioritetdir. Bu təcrübələr Azərbaycana “normativ bazanın mövcudluğu yetərli deyil, əsas məsələ onun icarəsini” kimi mühüm mesaj verir.

Mövcud vəziyyət göstərir ki, bünövrəsiz və qanunsuz tikililər problemi yalnız bir sahənin deyil, bir neçə sistemin zəif işləməsinin nəticəsidir. Ona görə də həll yolları kompleks olmalıdır. İlk növbədə fərdi tikinti sahəsində real monitorinq mexanizmi qurulmalıdır. Bu, şikayət əsasında yox, planlı və sistemli yoxlamalara həyata keçirilməlidir. Eyni zamanda, fərdi yaşayış evlərinin alqı-satqısı zamanı müstəqil tikinti ekspertizası tətbiq olmalıdır. Vətəndaş ev alarkən mühəndis rəyinə çıxış əldə etməlidir.

Yuxarıda sadalanan məsələlərə yanaşı, əmlak vasitəçilərinin sertifikatlaşdırılması və lisenziyalaşdırılması ciddi tələblərlə saxlanılmalı, eyni zamanda, vasitəçi alıcıya yanlış məlumat verdiyi halda o, hüquqi məsuliyyət daşımalıdır. Çıxarışsız evlərin sənədləşdirilməsi ilə bağlı da şəffaf mexanizmlər yaradılmalıdır. Bələ ki, əgər dövlət müəyyən zonalarda yaşayışın mövcudluğunu qəbul edərsə, həmin ərazilərdə hüquqi qeydiyyat məsələsi sistemləşdirilməlidir. Ən başlıcası isə yeni yaşayış massivləri salınarkən kanalizasiya və drenaj sistemi olmadan tikintiyyə icazə verilməməlidir. Əks halda, urbanizasiya prosesi gələcəkdə daha böyük infrastruktur böhranı yaradacaq.

Beləliklə, bünövrəsiz ev tikintisinin geniş yayılması Azərbaycanda daşınmaz əmlak bazarında ciddi risklərin formalaşdığı göstərir. Bu risklər yalnız alıcıların maddi itkisi ilə məhdudlaşmır. Burada insan həyatının təhlükə ilə üz-üzə dayanması, hüquqi təminatın, sığorta və bank sisteminin olmaqda olmaması və urbanizasiya nəticəsində subzəmələrin artması kimi məsələlər də ciddi narahatlıq doğurur. Əgər bu problemlər vaxtında həll olunmasa, gələcəkdə zəlzələ və ya güclü yağış nəticəsində baş verəcək istənilən hadisə yüzlərlə ailənin faciəsinə çevrilə bilər. Bu isə artıq təkcə fərdi problem yox, dövlət səviyyəsində təhlükəsizlik məsələsi olacaq. Bu səbəbdən problemin həlli yalnız faciədən sonra deyil, indiki mərhələdə görülməli tədbirlərlə mümkün olmalıdır. Dövlət nəzarəti güclənməli, infrastruktur planlaşdırılması bərbəş ediləməli, vətəndaşlar maarifləndirilməli, mənzil bazarı hüquqi çərçivəyə salınmalı və fərdi tikintidə təhlükəsizlik prioritetə çevrilməlidir.

Vaqif BAYRAMOV
XQ

İnvestisiya təşviqinə 3 il “yaşıl işıq”

Yeni layihələrə 9,2 milyard manatlıq vəsait yatırılacaq

Azərbaycanda investisiya fəaliyyətinin genişləndirilməsi, biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması və yerli istehsalın artırılması məqsədilə investisiya təşviqi sənədinin verilməsi müddəti 2029-cu il yanvarın 1-dək tarixinədək uzadılıb. Bu barədə İqtisadiyyat Nazirliyi məlumat yayıb.

Bildirilir ki, Azərbaycan Prezidentinin 6 fevral 2026-cı il tarixli fərmanına əsasən investisiya təşviqi sənədi yerli xammal bazasına (metal filiz, alüminium, neft, qaz, kimya, tikinti materialları, pambıq və barama) əsaslanan istehsal sahələri, bərbəş olunan enerji mənbələri hesabına enerji istehsalı, tullantıların idarə olunması və təkrar emalı, dəniz suyunun duzsuzlaşdırılması, özəl sənaye məhəllələrinin yaradılması və sənaye məhəllələrinin rezidentləri tərəfindən həyata keçirilən layihələr, dərman vasitələrinin və əczaçılıq məhsullarının istehsalı (qablaşdırma fəaliyyəti istisna olmaqla), dəmir yolu hərəkət tərkibinin təmiri və onun ehtiyat hissələrinin, eləcə də hərbi təyinatlı məhsulların istehsalı layihələri kimi strateji istiqamətləri əhatə edəcək.

Bununla yanaşı, investisiya təşviqi sənədi 2023-cü il yanvarın 1-dən sonra keçirilən investisiya müsabiqələri vasitəsilə özəlləşdirilən qeyri-neft-qaz sənayesi müəssisələrinin yaradılması, həmçinin ölkədə istehsal ilk dəfə təşkil edilən, yerli məhsullarla özünü təminatmə səviyyəsini (idxalın əvəzlənmə

məsini) və ya qeyri-neft-qaz sektorunun ixrac potensialının artırılmasını təşviq edən iqtisadi fəaliyyət sahələrinin yaradılması istiqamətində həyata keçirilən layihələrə də şamil olunacaq.

Həç şübhəsiz, sözügədən istiqamətlər üzrə layihələrin həyata keçirilməsi yerli xammaldan istifadəni artıracaq, idxalın əvəzlənməsini və qeyri-neft-qaz sektorunun ixrac potensialının artırılmasına xidmət edəcək. Eyni zamanda, bu təşəbbüslər dövlət-özəl tərəfdaşlığı modelinin inkişafına, ölkəyə yeni texnologiyaların cəlb edilməsinə və sənaye sektorunda innovativ həllərin tətbiqinə əlavə təkan verəcək.

Yeri gəlmişkən, investisiya təşviqi sənədi Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən sahibkarlara verilən və müəyyən edilmiş sahələrdə layihələrə həyata keçirilərkən əhəmiyyətli vergi və gömrük güzəştlərindən istifadə etmək hüququ qazandıran sənəddir. Bələ ki, bu sənəd əldə olunduğu tarixdən etibarən 7 il müddətində Vergi Məcəlləsində və “Gömrük tarifi haqqında” Qanunda müəyyən edilmiş

güzəştlərdən yararlanmağa əsas verir. İnvestisiya təşviqi sənədi verilmiş layihələr torpaq və əmlak vergisindən, eləcə də texnika, texnologiya avadanlığı və qurğuların idxalına görə gömrük rüsumu və əlavə dəyər vergisindən azad olunur. Bundan əlavə, həmin layihələr üzrə mənfəət və ya gəlir vergisinə 50 faiz güzəşt edilir.

Xatırladaq ki, Azərbaycanda investisiya təşviqi mexanizmi 2016-cı ildən tətbiq olunur. İqtisadiyyat Nazirliyinin məlumatına görə, 2025-ci ildə ölkəmizdə 29 sahibkarlıq subyektinə investisiya təşviqi sənədi təqdim edilmişdir. Həmin layihələrin reallaşması nəticəsində yerli istehsalat 1,9 milyard manatdan çox investisiyanın yatırılacağı, 2 min 559 iş yerinin açılacağı nəzərdə tutulur. Eyni zamanda, hesabat dövründə investisiya təşviqi sənədini almış hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara 110,8 milyon ABŞ dolları dəyərində texnikanın, texnologiya avadanlıqlarının və qurğuların idxalı üçün 316 təşviqəci sənəd verilib və sahibkarlar idxalda tətbiq olunan vergi və rüsumlardan (25,6 milyon ABŞ dolları) azad olunublar.

Bütövlükdə isə, 2026-cı il yanvarın 1-dək ölkə üzrə 528 sahibkarlıq subyektinə 632 investisiya təşviqi sənədi təqdim edilmişdir. Təşviq edilmiş layihələrin 13,1 faizi Bakı şəhəri və ətraf qəsəbələrində, 86,9 faizi

isə regionların payına düşür. Investisiya təşviqi sənədlərinin 63,8 faizi sənaye, 32,9 faizi kənd təsərrüfatı, 1,7 faizi logistika, 1,6 faizi isə turizm sahələrində icra olunacaq layihələrə əhatə edir. Proqnozlara əsasən, həmin layihələrin reallaşması nəticəsində yerli istehsalat 9,2 milyard manatdan çox investisiyanın yatırılacağı, 66 mindən çox iş yerinin açılacağı nəzərdə tutulur.

Ötən müddətdə ölkəmizdə 1,4 milyard ABŞ dolları dəyərində texnikanın, texnologiya avadanlıqlarının və qurğuların idxalı üçün 6 min 497 təşviqəci sənəd verilib və sahibkarlar tərəfindən idxalda tətbiq olunan vergi və rüsumlardan 337,9 milyon ABŞ dolları məbləğində güzəşt əldə edilmişdir. Ümumilikdə, investisiya təşviqi sənədi verilmiş 338

layihə üzrə (54 faiz) indiyədək təşviqəci sənədlərlə idxal olunmuş avadanlıqların dəyəri (investisiya olunmuş məbləğ) həmin layihələr üzrə nəzərdə tutulmuş minimal investisiya məbləğini ötürüb.

Artıq investisiya təşviqi sənədi verilmiş 550-dən artıq layihə fəaliyyətə başlayıb. Həmin layihələr çərçivəsində yaradılan müəssisələr üzrə istehsal edilən ayrı-ayrı sənaye və kənd təsərrüfatı məhsulları dünyanın müxtəlif ölkələrinə (MDB, Avropa, ərəb ölkələri və s.) ixrac olunur. Hazırda isə digər layihələrin reallaşdırılması üzrə işlər davam etdirilir.

Mirbəğir YAQUBZADƏ
XQ

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2026-cı il 3 aprel tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir

Azərbaycan Respublikasının Səfirliyi haqqında Əsasnamə

1. Ümumi müddəalar

1.1. Azərbaycan Respublikasının Səfirliyi (bundan sonra – Səfirlik) qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasını təmsil edən diplomatik xidmət orqanıdır. Səfirlik Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin (bundan sonra – Nazirlik) rəhbərlik etdiyi diplomatik xidmət orqanlarının vahid sistemində daxildir.

1.2. Səfirlik Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən təsis edilir.

1.3. Səfirlik öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələri, “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununu, Azərbaycan Respublikasının Konsul Nizamnaməsini, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarını, Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi haqqında Əsasnaməni, bu Əsasnaməni, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin digər fərmanlarını, həmçinin sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, digər normativ hüquqi aktları, Nazirliyin qərar, sərəncam və əmrlərini rəhbər tutur və qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyini nəzərə alır.

1.4. Səfirlik qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin vahid xətt üzrə həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) qəbul edilən dövlətdə fəaliyyət göstərən və qəbul edilən dövlətə ezam olunmuş nümayəndələrinin işini əlaqələndirir və onların fəaliyyəti üzərində nəzarəti reallaşdırır. Həmin nümayəndələr öz fəaliyyətini Səfirliklə razılaşdırmaqla və bu fəaliyyət barədə Səfirliyə məlumat verməlidirlər.

1.5. Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktlarına uyğun olaraq, Səfirliyin binasında və Azərbaycan Respublikası fəvqaladə və səlahiyyətli səfirinin (bundan sonra – Səfir) iqamətgahında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı qaldırılır və Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin qərarı təsviri vurulur. Xidməti vəzifələrini yerinə yetirərək Səfirin nəqliyyat vasitəsinin üzərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı yerləşdirilir. Səfirliyin binasında və ya ərazisində Azərbaycan dilində və qəbul edilən dövlətin dövlət dilində (dillərində) Səfirliyin adı yazılan lövhə vurulur. Səfirlik Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzlərindən qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyi və diplomatik protokol qaydaları nəzərə alınmaqla istifadə edir.

1.6. Səfirlik, həmçinin Səfirlikdə xidmət keçən diplomatik xidmət orqanı əməkdaşları (bundan sonra – əməkdaşlar) və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvləri qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyini uyğun olaraq, qəbul edilən dövlətdə imtiyazlardan və immunitətlərdən istifadə edir. Səfirliyin əməkdaşları və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvləri qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyini, həmçinin adət-ənənələrinə hörmətlə yanaşmalı və daxili işlərinə qarışmamalıdır.

1.7. Səfirliyin, nümunələri Nazirlik tərəfindən təsdiq edilmiş və üzərində Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin təsviri və Səfirliyin adı həkk olunmuş möhürü, həmçinin karguzarlıq xidmətinin gerbsiz möhürü, müvafiq ştamp-ları, blankları və bank hesabları vardır.

1.8. Səfirliyin Azərbaycan Respublikasının mülkiyyəti olan torpaq sahələri, binaları, qurğuları və digər əmlakı Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə müəyyən olunmuş qaydada Səfirliyə təhkim edilir. Səfirlik ona təhkim olunmuş əmlak üzərində sahiblik, istifadə və sərəncam hüququnu Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirir.

2. Səfirliyin fəaliyyət istiqamətləri

2.1. Səfirliyin fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

2.1.1. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasını təmsil etmək;

2.1.2. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətini həyata keçirmək;

2.1.3. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini, suverenliyini, ərazi bütövlüyünü, sərhədlərinin toxunulmazlığını, milli təhlükəsizliyini və milli maraqlarını xarici siyasət vasitələri ilə və diplomatik üsullarla qorumaq və təmin etmək;

2.1.4. Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasında dostluq münasibətlərini, sülhü və əməkdaşlığı inkişaf etdirmək;

2.1.5. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin hüquqlarını və qanuni mənafələrini xarici siyasət vasitələri ilə və diplomatik üsullarla müdafiə etmək;

2.1.6. qəbul edilən dövlətin xarici və daxili siyasətini təhlil etmək və Nazirliyə təkliflər vermək;

2.1.7. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının diplomatik və konsul əlaqələrini həyata keçirmək;

2.1.8. xaricdə yaşayan soydaşlarla bağlı dövlət siyasətinin həyata keçirilməsinə və əlaqələrin inkişafına dəstək vermək;

2.1.9. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikası rəsmi nümayəndə heyətlərinin səfərlərini hazırlanmasına və həyata keçirilməsinə kömək göstərmək;

2.1.10. qəbul edilən dövlətin ərazisinin Azərbaycan Respublikası Konsulluğunun konsul dairəsinə aid olmayan hissəsində, həmçinin Azərbaycan Respublikası Konsulluğunun olmadığı qəbul edilən dövlətdə (bundan sonra – müvafiq dairədə) Azərbaycan Respublikasının adından konsul funksiyalarını həyata keçirmək;

2.1.11. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən edilmiş digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərmək.

3. Səfirliyin vəzifələri

3.1. Bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq, Səfirliyin vəzifələri aşağıdakılardır:

3.1.1. Azərbaycan Respublikasını qəbul edilən dövlətdə təmsil etmək və onun milli maraqlarını qorumaq;

3.1.2. Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasında dostluq münasibətlərini, sülhü və əməkdaşlığın inkişafına, eləcə də qəbul edilən dövlətin yerləşdiyi regionda Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarının təmin olunmasına yardım etmək;

3.1.3. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin vahid xətt üzrə həyata keçirilməsini təmin etmək;

3.1.4. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin təmin olunmasında irəli gələn məsələləri xarici siyasət vasitələri ilə və diplomatik üsullarla həyata keçirmək;

3.1.5. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin hüquqlarının və qanuni mənafələrini müdafiəsindən irəli gələn funksiyaları xarici siyasət vasitələri ilə və diplomatik üsullarla həyata keçirmək;

3.1.6. Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarına uyğun sahələrdə qəbul edilən dövlətdə əlaqələr yaratmaq, əməkdaşlığı genişləndirmək və inkişaf etdirmək;

3.1.7. qəbul edilən dövlətin xarici və daxili siyasət məsələləri, qəbul edilən dövlətdə və onun yerləşdiyi regionda mövcud beynəlxalq vəziyyəti, habelə Azərbaycan Respublikasının milli maraqları baxımından əhəmiyyət kəsb edən hadisələr barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentini, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini və Nazirliyi məlumatlandırmaq;

3.1.8. Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasında danışıqlar aparılmasını təşkil və təmin etmək;

3.1.9. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının xarici siyasət məsələləri ilə bağlı şərh və açıqlamalar vermək;

3.1.10. qəbul edilən dövlətə ezam olunmuş Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) nümayəndələrinə xidməti vəzifələrini yerinə yetirməkdə yardım göstərmək;

3.1.11. qəbul edilən dövlətdə yaşayan soydaşlarla bağlı dövlət siyasətinin həyata keçirilməsinə və əlaqələrin qurulmasına, eləcə də onlar arasında əməkdaşlığın inkişafına, hamrəyliyin gücləndirilməsinə və milli mənafeyə xidmət edən tədbirlərin təşkilinə yardım etmək;

3.1.12. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti çərçivəsində beynəlxalq yardım fəaliyyətinə dair təkliflər vermək, qəbul edilən dövlətdə beynəlxalq yardım təşkilində, həyata keçirilməsinə və əlaqələndirilməsində iştirak etmək;

3.1.13. qəbul edilən dövlətin razılığı ilə müvafiq dairədə olan Azərbaycan hərbi və mülki məzarlarnın, məzarüstü abidələrinin, abidə nişanlarının və memorial (xatirə) tikililərinin qeydiyyatı, mühafizəsi və abadlığı məqsədilə tədbirlər görmək;

3.1.14. Azərbaycan Respublikasının qəbul edilən dövlətə xarici iqtisadi əlaqələrinin qurulmasına və inkişaf etdirilməsinə, Azərbaycan Respublikasına xarici sarmayələrin cəlb olunmasına dəstək vermək, həmçinin Azərbaycan mal və xidmətlərinin beynəlxalq bazarlara çıxarılmasına sahəsində Azərbaycan Respublikasının aidiyyəti dövlət orqanlarına (qurumlarına) kömək göstərmək;

3.1.15. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının iştirakı ilə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə Azərbaycan mədəniyyətinin təqdim və təşviqini təmin edən tədbirlər görmək, Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət tədbirlərinin keçirilməsinə dəstək göstərmək;

3.1.16. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının xarici və daxili siyasəti, iqtisadi, sosial və mədəni həyatı haqqında rəsmi məlumatın yayılmasını təmin etmək;

3.1.17. Azərbaycan Respublikasının milli maraqları baxımından Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarına (qurumlarına), qeyri-hökumət təşkilatlarına (ictimai birliklərinə və fondlarına) və işgüzar dairələrinə qəbul edilən dövlətin dövlət orqanları (qurumları), qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birlikləri və fondları) və işgüzar dairələri ilə əlaqələrin qurulmasına və inkişafına kömək göstərmək;

3.1.18. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Nazirliyin tapşırıqlarını yerinə yetirmək, həmçinin Azərbaycan Respublikasının digər dövlət orqanlarının (qurumlarının) və yerli özünüidarəetmə orqanlarının Nazirlik vasitəsilə daxil olmuş müraciətlərinə baxmaq;

3.1.19. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qəbul edilən dövlətdə parlamentlərarası və digər beynəlxalq əlaqələrinin qurulmasına və həyata keçirilməsinə Nazirlik vasitəsilə kömək göstərmək;

3.1.20. Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasında beynəlxalq müqavilələrin layihələrinin hazırlanmasında, beynəlxalq müqavilələrin bağlanılmasına və ya ləğv edilməsi barədə təkliflər verilməsində, Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasında bağlanmış beynəlxalq müqavilələrin icrasını üzərində ümumi müşahidənin həyata keçirilməsində iştirak etmək;

3.1.21. Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasında protokol təminatından irəli gələn funksiyaları həyata keçirmək;

3.1.22. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasına, onun xarici siyasət təşəbbüsünə münasibətdə müsəbət mövqenin formalaşdırılmasına kömək göstərmək;

3.1.23. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikası konsulluqlarının (olduğu halda) fəaliyyəti üzərində ümumi siyasi rəhbərliyi həyata keçirmək;

3.1.24. müvafiq dairədə Azərbaycan Respublikasının adından konsul funksiyalarının həyata keçirilməsindən irəli gələn hərəkətləri yerinə yetirmək;

3.1.25. müvafiq dairədə olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına, qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə riayət etməklə, mülki, ailə və cinayət işlərinə dair hüquqi yardım göstərmək;

3.1.26. müvafiq dairədə müvafiqəti və ya daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının uçuşunu aparmaq;

3.1.27. müvafiq dairədə müvafiqəti və ya daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hərbi uçuşunu aparmaq, kişi cinsindən olan 18 yaşına çatmış vətəndaşların müddətli haqqı hərbi xidmətə çağırılmaq üçün Azərbaycan Respublikasına gəlmələrini təmin etmək;

3.1.28. müvafiq dairədə haqqı ödənilən əmək fəaliyyəti ilə məşğul olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarını qeydiyyatdan keçirmək;

3.1.29. Azərbaycan Respublikası məhkəmələrinin və istintaq orqanlarının müvafiq dairədə olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına dair tapşırıqlarını, əgər həmin aktların icrası qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə zidd deyilsə, Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktlarına əməl etməklə yerinə yetirmək;

3.1.30. müvafiq dairədə azadlığı məhdudlaşdırılan və ya azadlıqdan məhrum edilən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına münasibətdə Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və qəbul edilən dövlətin qanunlarına əməl olunub-olunmamasına nəzarət etmək;

3.1.31. müvafiq dairədə itkin düşmüş Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının axtarışı üzrə tədbirlər görmək;

3.1.32. müvafiq dairədə olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına seçki hüquqlarını həyata keçirməkdə kömək göstərmək;

3.1.33. müvafiq dairədə qanunla nəzərdə tutulmuş notariat əməliyyatlarını aparmaq;

3.1.34. müvafiq dairədə konsul leqallaşdırılmasını həyata keçirmək;

3.1.35. müvafiq dairədə olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşları barəsində vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatını (o cümlədən doğumun, atılışın müəyyən edilməsini və ölümün elektron formada) aparmaq, vətəndaşlıq vəziyyəti aktı qeydlərində dəyişiklik etmək və onları ləğv etmək, imtiş aktı qeydlərini bərpa etmək, akt kitablarını saxlamaq və vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı haqqında şəhadətnamələr və ya arayışlar vermək;

3.1.36. müvafiq dairədə müvafiqəti və ya daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşları barəsində qeydiyyatla və himayəçiliklə bağlı tədbirləri yerinə yetirmək;

3.1.37. Azərbaycan Respublikasında yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının xeyrinə müvafiq dairədə vəzərsəlik açıldıqda, bu vəzərsəliyə dair və ehtimal olunan vəzərsələr haqqında məlumatı Nazirliyə göndərmək;

3.1.38. müvafiq dairədə səlahiyyətlərini aid edilən məsələlər üzrə arayışlar vermək;

3.1.39. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları öz maraqlarının müdafiəsini digər şəxsə həvalə etmədikdə və ya öz maraqlarını müdafiə etmək iqtidarında olmadıqda, müvafiq dairədə olan məhkəmə və digər dövlət orqanlarında (qurumlarında), qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə riayət etməklə, onları təmsil etmək və ya müvafiq təmsilçiliyi təşkil etmək;

3.1.40. müvafiq dairədə müvafiqəti və ya daimi yaşayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı məsələlərinə baxılmada iştirak etmək;

3.1.41. müvafiq dairədə müvafiqəti və ya daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına pasport vermək;

3.1.42. müvafiq dairədə olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və Azərbaycan Respublikası-

da daimi yaşayan vətəndaşlığı olmayan şəxslərin şəxsiyyəti nümayəndə etmək və onlara Azərbaycan Respublikasına qayıdış şəhadətnaməsi vermək;

3.1.43. müvafiq dairədə yaşayan əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə, daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına, fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslərə elektron imza sertifikatının verilməsini təmin etmək;

3.1.44. müvafiq dairədə yaşayan və Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə viza rəsmiləşdirmək, elektron viza əldə etmək qaydası haqqında məlumat vermək, həmçinin beynəlxalq tədbirlərdə sadələşdirilmiş viza rejiminin tətbiqi haqqında məlumatlandırmanı təmin etmək;

3.1.45. Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanları (qurumları) tərəfindən müvafiq dairədə olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına dövlət xidmətlərini səyyar formada göstərilməsinə dəstək vermək;

3.1.46. qəbul edilən dövlətdə silahlı münaqişələr və fəvqaladə hallar zamanı, həmçinin təhlükəsizliyə təhdid yarandıqı digər hallarda Səfirlik əməkdaşlarının və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinin, eləcə də qəbul edilən dövlətdə olan və ya yaşayan digər Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının təhlükəsizliyini aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə təmin etmək, həmçinin onların təhlükəsizliyini təmin etmək;

3.1.47. müvafiq dairədə olan Azərbaycan Respublikasının mülki doniz və hava gəmiləri, hərbi gəmiləri və köməkçi hərbi gəmiləri, hərbi təyyarələri və helikopterləri, həmçinin onların heyəti ilə bağlı normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş funksiyaları həyata keçirmək, belə gəmilərə və onların heyətinə yardım göstərmək;

3.1.48. müvafiq dairədə olan Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq yük və sərnişin daşımalarını həyata keçirən avtomobil və dəmir yolu nəqliyyatı vasitələri, həmçinin onların heyəti ilə bağlı normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş funksiyaları həyata keçirmək, belə gəmilərə və onların heyətinə yardım göstərmək;

3.1.49. müvafiq dairədə sanitariya, fitosanitariya və baytarlıq mühafizəsi sahələrində normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş funksiyaları həyata keçirmək;

3.1.50. müvafiq dairədə aparıcı konsul əməliyyatlarına görə dövlət rüsumu tutmaq və onun normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş qaydada və müddətdə dövlət büdcəsinə köçürülməsini təmin etmək;

3.1.51. Nazirliyin tapşırığı və qəbul edilən dövlətin razılığı əsasında, qəbul edilən dövlətdə təmsil olunmayan üçüncü dövlətin müraciəti ilə həmin üçüncü dövlətin maraqlarını qəbul edilən dövlətdə müdafiə etmək, eləcə də üçüncü dövlətin adından konsul funksiyalarını yerinə yetirmək;

3.1.52. öz fəaliyyəti haqqında ictimaiyyətin məlumatlandırılmasını, sosial media hesablarının yaradılmasını, eləcə də malik olduğu və siyahısı qanunla müəyyən edilmiş açıqlanmalı olan ictimai informasiyanın rəsmi internet ehtiyatında və sosial media hesablarında yerləşdirilməsini və bu informasiyanın daim yenilənməsini təmin etmək;

3.1.53. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə müraciətlərə baxmaq, diplomatik və rəsmi yazışmalar aparmaq və onların qeydiyyatını, saxlanılmasını, arxivləşdirilməsini və mühafizəsini təmin etmək;

3.1.54. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən edilmiş digər vəzifələri həyata keçirmək.

4. Səfirliyin hüquqları

4.1. Bu Əsasnamə ilə müəyyən olunmuş vəzifələrini yerinə yetirmək üçün Səfirliyin aşağıdakı hüquqları vardır:

4.1.1. Azərbaycan Respublikasından və qəbul edilən dövlətdən rəsmi nümayəndə heyətlərinin səfərlərinə dair Nazirliyə təkliflər vermək;

4.1.2. Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasında beynəlxalq müqavilələrin bağlanılması və ya ləğv edilməsi barədə Nazirliyə təkliflər vermək;

4.1.3. qəbul edilən dövlətdə fəaliyyət göstərən üçüncü dövlətlərin diplomatik nümayəndəlikləri və konsulluqları, vəzifələrinə aid məsələlər üzrə qəbul edilən dövlətin dövlət orqanları (qurumları), yerli özünüidarəetmə orqanları, qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklərə və fondlara), media subyektləri və jurnalistləri, elmi, mədəni və işgüzar dairələri ilə xidməti əlaqələr qurmaq və əməkdaşlıq etmək, eləcə də onlara sorğular göndərmək, onlardan məlumat və sənədlər almaq;

4.1.4. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə Nazirlik vasitəsilə Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarına (qurumlarına), yerli özünüidarəetmə orqanlarına, qeyri-hökumət təşkilatlarına (ictimai birliklərə və fondlara), hüquqi və fiziki şəxslərə sorğular göndərmək və onlardan məlumat və sənədlər almaq;

4.1.5. qəbul edilən dövlətdə əməkdaşlıq sahəsində yaradılan birgə hökumətlərə və digər komissiyaların, eləcə də işçi qrupların işində iştirak etmək, konfranslar, forumlar, seminarlar, iclaslar, sərğilər, görüşlər və digər tədbirlər təşkil etmək, həmçinin bu tədbirlərin təşkilinə dəstək vermək;

4.1.6. müvafiq dairədə konsul funksiyalarından irəli gələn hüquqları həyata keçirmək, aparılan konsul əməliyyatlarına görə faktiki xərcləri tutmaq, eləcə də konsul əməliyyatlarının icrası üçün könər xidmət təchizatçıları ilə əməkdaşlıq etmək;

4.1.7. konsul funksiyalarının icrası ilə bağlı müvafiq da-iranın inzibati ərazi vahidlərində şəxslərin qəbulunu həyata keçirmək;

4.1.8. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikası fəxri konsullarının təyin edilməsi barədə Nazirliyə təkliflər təqdim etmək;

4.1.9. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlərə dair rəy vermək, analitik materiallar hazırlamaq, təhlillər və ümumiləşdirmələr aparmaq;

4.1.10. vəzifələrindən irəli gələn məsələlər üzrə komissiyalar və işçi qrupları yaratmaq;

4.1.11. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən edilmiş digər hüquqları həyata keçirmək.

5. Səfirliyin fəaliyyətinin təşkili

5.1. Səfirliyə qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının on yüksək rəsmi nümayəndəsi olan Səfir rəhbərlik edir.

5.2. Səfir Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təyin edilir və geri çağırılır.

5.3. Ali təhsili və peşə hazırlığı olan, Azərbaycan Respublikasının dövlət dilini sərbəst bilən Azərbaycan Respublikası vətəndaşı Səfir təyin edilə bilər.

5.4. Səfirin təyin edilməsi və geri çağırılması Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə tənzimlənir.

5.5. Səfir təyin edilməsi nəzərdə tutulan şəxs barəsində qəbul edilən dövlətin əvvəlcədən razılıq sənədi alınır.

5.6. Səfir Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən onun soyadını, adını, atasının adını, vətəndaşlığını, vəzifəsini və səlahiyyətini təsdiq edən sənəd (etimadnamə) verilir.

5.7. Səfirin qəbul edilən dövlətdə fəaliyyət göstərən xidmət müddəti 5 (beş) ildir. Səfir müavininin qəbul edilən dövlətdə fəaliyyət göstərən müddəti 4 (dörd) ildir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarına uyğun olaraq Səfir və Səfirin müavinini fəaliyyət müddətində artıq fəaliyyəti davam etdirir və ya həmin müddətdən əvvəl geri çağırılma bilər.

5.8. Səfirliyin digər əməkdaşlarının fəaliyyət müddəti 3 (üç) ildir. Bu müddət Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri tərəfindən onların razılığı ilə 1 (bir) ildək uzadıla bilər və ya onlar “Diplomatik xidmət haqqın-

da” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulan hallarda xidmət müddətinin başa çatmasından əvvəl geri çağırılma bilər.

5.9. Səfir Səfirliyə həvalə edilmiş vəzifələrin icrası üçün şəxsə məsuliyyət daşıyır və onların yerinə yetirilməsinə görə Nazirliyə hesabat verir.

5.10. Səfir:

5.10.1. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasını təmsil edir;

5.10.2. Səfirliyin fəaliyyətini təşkil edir və ona rəhbərlik edir;

5.10.3. Səfirlikdə dövlət sirlərinin və qanunla mühafizə olunan digər sirlərin qorunmasını təşkil edir;

5.10.4. Səfirliyə ayrılan dövlət büdcəsi vəsaitinin səmərəli sərf olunmasına və maliyyə intizamına riayət edilməsinə nəzarəti həyata keçirir;

5.10.5. Səfirliyin fəaliyyətinə dair icrası məcburi olan sərəncamlar və əmrlər verir;

5.10.6. Səfirlikdə Azərbaycan Respublikasının hüquqi aktlarını və Nazirliyin qərar, sərəncam və əmrlərini icrasını təşkil edir, həmçinin onların yerinə yetirilməsinə nəzarəti həyata keçirir;

5.10.7. Səfirliyin əməkdaşlarını xidmət üçün zəruri şəraitlə təmin edir, Səfirliyin fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı Nazirliyə təkliflər verir;

5.10.8. Nazirliyin razılığı ilə xidməti əzamiyyətlərə gədir;

5.10.9. Səfirliyi təmsil edir;

5.10.10. Səfirlik əməkdaşlarının xidməti fəaliyyətini normativ hüquqi aktlarda nəzərdə tutulan qaydada qiymətləndirir;

5.10.11. Səfirliyin xidmətdə xüsusi fərqlənmiş əməkdaşlarının Azərbaycan Respublikasının dövlət təltifləri ilə təltif edilməsi üçün, habelə Səfirliyin əməkdaşları barəsində həvəsləndirmə və intizam təbii tədbirləri görülməsi üçün Nazirliyə təqdimat verir;

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2026-cı il 3 aprel tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir

Azərbaycan Respublikasının Daimi Nümayəndəliyi haqqında Əsasnamə

1. Ümumi müddəalar

1.1. Azərbaycan Respublikasının Daimi Nümayəndəliyi (bundan sonra – Daimi Nümayəndəlik) beynəlxalq təşkilatda və ya onun bölməsində (bundan sonra – beynəlxalq təşkilat) Azərbaycan Respublikasını təmsil edən diplomatik xidmət orqanıdır. Daimi Nümayəndəlik Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin (bundan sonra – Nazirlik) rəhbərlik etdiyi diplomatik xidmət orqanlarının vahid sistemində daxildir.

1.2. Daimi Nümayəndəlik Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən təsis edilir.

1.3. Daimi Nümayəndəlik öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının və Daimi Nümayəndəliyin yerləşdiyi dövlətin (bundan sonra – yerləşmə dövləti), həmçinin beynəlxalq təşkilatın tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələri, “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununu, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarını, Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi haqqında Əsasnaməni, bu Əsasnaməni, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin digər fərmanlarını, həmçinin sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, digər normativ hüquqi aktları, Nazirliyin qərar, sərəncam və əmrlərini rəhbər tutur və yerləşmə dövlətinin qanunvericiliyini nəzərə alır.

1.4. Daimi Nümayəndəlik beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin vahid xətt üzrə həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) beynəlxalq təşkilatda fəaliyyət göstərən və beynəlxalq təşkilatın orqanlarına, bölmələrinə və nümayəndəliklərinə (bundan sonra – beynəlxalq təşkilatların orqanları) ezam olunmuş nümayəndələrinin işini əlaqələndirir və onların fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirir. Həmin nümayəndələr öz fəaliyyətini Daimi Nümayəndəlik ilə razılaşdırmalı və bu barədə Daimi Nümayəndəliyə məlumat verməlidirlər.

1.5. Azərbaycan Respublikasının, yerləşmə dövlətinin və beynəlxalq təşkilatın tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktlarına uyğun olaraq, Daimi Nümayəndəliyin binasında və Azərbaycan Respublikası Daimi nümayəndəsinin (bundan sonra – Daimi nümayəndə) iqamətgahında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı qaldırılır və Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin qabarıq təsviri vurulur. Xidməti vəzifələrini yerinə yetirərək Daimi nümayəndənin nəqliyyat vasitəsinin üzərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı yerləşdirilir. Daimi Nümayəndəliyin binasında və ya ərazisində Azərbaycan dilində və yerləşmə dövlətinin dilində (dillərində), habelə beynəlxalq təşkilatın rəsmi dilində (dillərindən birində) Daimi Nümayəndəliyin adı yazılan lövhə vurulur. Daimi Nümayəndəlik tərəfindən Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzlərindən beynəlxalq təşkilatın və yerləşmə dövlətinin diplomatik protokol qaydaları, eləcə də yerləşmə dövlətinin qanunvericiliyi nəzərə alınmaq-la istifadə olunur.

1.6. Daimi Nümayəndəlik, həmçinin Daimi Nümayəndəlikdə xidmət keçən diplomatik xidmət orqanı əməkdaşları (bundan sonra – əməkdaşlar) və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvləri Azərbaycan Respublikasının, yerləşmə dövlətinin və beynəlxalq təşkilatın tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və yerləşmə dövlətinin qanunvericiliyinə uyğun olaraq, yerləşmə dövlətində imtiyazlardan və immunitetlərdən istifadə edir. Daimi Nümayəndəliyin əməkdaşları və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvləri yerləşmə dövlətinin qanunvericiliyinə, həmçinin adət-ənənələrinə hörmətlə yanaşmalı, yerləşmə dövlətinin daxili işlərinə qarışmamalıdırlar.

1.7. Daimi Nümayəndəliyin, nümunəsi Nazirlik tərəfindən təsdiq olunmuş və üzərində Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin təsviri və Daimi Nümayəndəliyin adı həkk olunmuş möhürü, həmçinin kargüzərlik xidmətinin gerbsiz möhürü, müvafiq ştampları, blankları və bank hesabları vardır.

1.8. Daimi Nümayəndəliyin Azərbaycan Respublikasının mülkiyyəti olan torpaq sahələri, binaları, qurğuları və digər əmlaklı Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə müəyyən olunmuş qaydada Daimi Nümayəndəliyə təhkim edilir. Daimi Nümayəndəlik ona təhkim olunmuş əmlak üzərində sahiblik, istifadə və sərəncam hüququnu Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirir.

2. Daimi Nümayəndəliyin fəaliyyət istiqamətləri

2.1. Daimi Nümayəndəliyin fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

- 2.1.1. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasını təmsil etmək;
- 2.1.2. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətini vahid xətt üzrə həyata keçirmək;
- 2.1.3. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini, suverenliyini, ərazi bütövlüyünü, sərhədlərinin toxunulmazlığını, milli təhlükəsizliyini və milli maraqlarını xarici siyasət vasitələri ilə və diplomatik üsullarla qorumaq və təmin etmək;
- 2.1.4. Azərbaycan Respublikası ilə beynəlxalq təşkilat arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirmək;
- 2.1.5. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin hüquqlarını və qanuni mənafelərini xarici siyasət vasitələri ilə və diplomatik üsullarla müdafiə etmək;
- 2.1.6. beynəlxalq təşkilatın fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının iştirakını təmin etmək;
- 2.1.7. Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq təşkilatla diplomatik əlaqələrini həyata keçirmək;
- 2.1.8. xaricdə yaşayan soydaşlarla bağlı dövlət siyasətinin beynəlxalq təşkilatda həyata keçirilməsinə dəstək vermək;
- 2.1.9. beynəlxalq təşkilatın orqanlarına Azərbaycan Respublikası rəsmi nümayəndə heyətlərinin səfərlərinin hazırlanmasına və həyata keçirilməsinə kömək etmək;
- 2.1.10. beynəlxalq təşkilatın fəaliyyətini təhlil et-

mək və Nazirliyə təkliflər vermək;

2.1.11. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən olunmuş digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərmək.

3. Daimi Nümayəndəliyin vəzifələri

3.1. Bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq, Daimi Nümayəndəliyin vəzifələri aşağıdakılardır:

- 3.1.1. Azərbaycan Respublikasını beynəlxalq təşkilatda təmsil etmək və onun milli maraqlarını qorumaq;
- 3.1.2. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin vahid xətt üzrə həyata keçirilməsini təmin etmək;
- 3.1.3. Azərbaycan Respublikası ilə beynəlxalq təşkilat arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirmək;
- 3.1.4. Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin təmin olunmasında irəli gələn məsələləri beynəlxalq təşkilatda xarici siyasət vasitələri ilə və diplomatik üsullarla həyata keçirmək;
- 3.1.5. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin hüquqlarını və qanuni mənafelərini müdafiəsindən irəli gələn funksiyaları xarici siyasət vasitələri ilə və diplomatik üsullarla həyata keçirmək;
- 3.1.6. beynəlxalq təşkilatın fəaliyyəti barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentini, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini və Nazirliyi məlumatlandırmaq;
- 3.1.7. Azərbaycan Respublikası ilə beynəlxalq təşkilat arasında danışıqlar aparılmasını təşkil və təmin etmək;
- 3.1.8. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasının xarici siyasət məsələləri ilə bağlı şərh və açıqlamalar vermək;
- 3.1.9. beynəlxalq təşkilatın orqanlarına ezam olunmuş Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) nümayəndələrinə xidməti vəzifələrini yerinə yetirməkdə kömək göstərmək;
- 3.1.10. xaricdə yaşayan soydaşlarla bağlı dövlət siyasətinin beynəlxalq təşkilatda həyata keçirilməsinə dəstək vermək, eləcə də yerləşmə dövlətində yaşayan soydaşlarla əlaqələrin qurulmasına və əməkdaşlığın inkişafına yardım etmək;
- 3.1.11. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti çərçivəsində beynəlxalq yardım fəaliyyətinə dair təkliflər vermək, beynəlxalq yardımın təşkilində, həyata keçirilməsində və əlaqələndirilməsində iştirak etmək;
- 3.1.12. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasının iştirakı ilə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə Azərbaycan mədəniyyətinin təqdim və təsviqini təmin edən tədbirlər görmək, Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət tədbirlərinin keçirilməsinə dəstək göstərmək;
- 3.1.13. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasının xarici və daxili siyasəti, iqtisadi, sosial və mədəni həyatı haqqında rəsmi məlumatın yayılmasını təmin etmək;
- 3.1.14. beynəlxalq təşkilat çərçivəsində beynəlxalq müqavilələrin və beynəlxalq təşkilatın fəaliyyətinə dair digər sənədlərin layihələrinin hazırlanmasında, beynəlxalq təşkilat çərçivəsində beynəlxalq müqavilələrin bağlanması və ya ləğv edilməsi barədə təkliflərin hazırlanmasında iştirak etmək;
- 3.1.15. Azərbaycan Respublikasının üzv və ya müşahidəçi olduğu beynəlxalq təşkilatın orqanlarında müvafiq vəzifələr üzrə Azərbaycan Respublikasına kvota ayrılması və ya ayrılması kvotanın artırılması, həmçinin Azərbaycan Respublikasının üzv və ya müşahidəçi olduğu, eləcə də əməkdaşlıq etdiyi beynəlxalq təşkilatın orqanlarında müvafiq vəzifələrin Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları tərəfindən tutulması istiqamətində iş aparmaq;
- 3.1.16. Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq təşkilat qarşısında götürüdüğü öhdəliklərinin yerinə yetirilməsində və beynəlxalq təşkilat çərçivəsində qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxışdığı beynəlxalq müqavilələrin icrası üzərində ümumi müşahidənin həyata keçirilməsində iştirak etmək;
- 3.1.17. Azərbaycan Respublikasının milli maraqları baxımından Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarına (qurumlarına) və qeyri-hökumət təşkilatlarına (ictimai birliklərə və fondlara) beynəlxalq təşkilatın orqanları ilə əlaqələrin qurulmasına və inkişafına kömək göstərmək;
- 3.1.18. Azərbaycan Respublikasına və onun xarici siyasət təşəbbüslərinə münasibətdə beynəlxalq təşkilatda müsbət mövqenin formalaşdırılmasına kömək göstərmək;
- 3.1.19. beynəlxalq təşkilatın fəaliyyətini, beynəlxalq təşkilat üzv və müşahidəçi olan, eləcə də beynəlxalq təşkilatla əməkdaşlıq edən xarici dövlətlərin beynəlxalq təşkilat çərçivəsində əməkdaşlığının səviyyəsini və əsas fəaliyyət istiqamətlərini öyrənmək və təhlil etmək;
- 3.1.20. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Nazirliyin tapşırıqlarını yerinə yetirmək, həmçinin Azərbaycan Respublikasının digər dövlət orqanlarının (qurumlarının) və yerli özünüidarəetmə orqanlarının Nazirlik vasitəsilə daxil olmuş müraciətlərinə baxmaq;
- 3.1.21. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin beynəlxalq təşkilatda parlamentlərarası və digər beynəlxalq əlaqələrinin qurulmasına və həyata keçirilməsinə Nazirlik vasitəsilə kömək göstərmək;
- 3.1.22. öz fəaliyyəti haqqında ictimaiyyətin məlumatlandırılmasını, sosial media hesablarının yaradılmasını, eləcə də malik olduğu və siyahısı qanunla müəyyən edilmiş açıqlanmalı olan ictimai informasiyanı rəsmi internet informasiya ehtiyatında və sosial media hesablarında yerləşdirilməsini və bu informasiyanın daim yenilənməsini təmin etmək;
- 3.1.23. yerləşmə dövlətində silahlı münaqişələr və fəvqəladə hallar zamanı, həmçinin təhlükəsizliyə təhdid yarandıq digər hallarda, Daimi Nümayəndəlik əməkdaşlarını və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərini, eləcə də yerləşmə dövlətində olan və ya yaşayan digər Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının təhlükəsizliyini aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə təmin etmək, həmçinin onların təhlükəsizliyini Azərbaycan Respublikasının həmin dövlətdəki Səfirliyi ilə (olduğu halda) əlaqələndirməklə təşkil etmək;

3.1.24. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə müraciətlərə baxmaq, diplomatik və rəsmi yazışmalar aparmaq və onların qeydiyyatını, saxlanılmasını, arxivləşdirilməsini və mühafizəsini təmin etmək;

3.1.25. Nazirliyin tapşırığı və beynəlxalq təşkilatın razılığı əsasında, beynəlxalq təşkilatda təmsil olunmayan üçüncü dövlətin xahişi ilə həmin dövlətin maraqlarını, eləcə də onun vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin hüquqlarını və qanuni mənafelərini beynəlxalq razılaşmalar əsasında beynəlxalq təşkilatda müdafiə etmək;

3.1.26. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən edilmiş digər vəzifələri həyata keçirmək.

4. Daimi Nümayəndəliyin hüquqları

4.1. Bu Əsasnamə ilə müəyyən olunmuş vəzifələrini yerinə yetirmək üçün Daimi Nümayəndəliyin aşağıdakı hüquqları vardır:

- 4.1.1. Azərbaycan Respublikasından və beynəlxalq təşkilatdan rəsmi nümayəndə heyətlərinin səfərlərinə dair Nazirliyə təkliflər vermək;
- 4.1.2. Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq təşkilat çərçivəsində beynəlxalq müqavilələrinin bağlanması və ya ləğv edilməsi barədə Nazirliyə təkliflər vermək;
- 4.1.3. yerləşmə dövlətində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların orqanları, vəzifələrinə aid məsələlər üzrə yerləşmə dövlətinin dövlət orqanları (qurumları) və yerli özünüidarəetmə orqanları, qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birlikləri və fondları), media subyektləri və jurnalistləri, elmi, mədəni və işgüzar dairələri ilə xidməti əlaqələr qurmaq və əməkdaşlıq etmək, eləcə də onlara sorğular göndərmək, onlardan məlumat və sənədlər almaq;
- 4.1.4. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə Nazirlik vasitəsilə Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarına (qurumlarına), yerli özünüidarəetmə orqanlarına, qeyri-hökumət təşkilatlarına (ictimai birliklərə və fondlara), hüquqi və fiziki şəxslərə sorğular göndərmək və onlardan məlumat və sənədlər almaq;
- 4.1.5. beynəlxalq təşkilatda əməkdaşlıq sahəsində yaradılan birgə və digər komissiyaların, eləcə də işçi qruplarının işində iştirak etmək, konfranslar, forumlar, seminarlar, iclaslar, sərgilər, görüşlər və digər tədbirlər təşkil etmək, həmçinin bu tədbirlərin təşkilinə dəstək vermək;
- 4.1.6. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlərə dair rəy vermək, analitik materiallar hazırlamaq, təhlillər və ümumiləşdirmələr aparmaq;
- 4.1.7. vəzifələrindən irəli gələn məsələlər üzrə komissiyalar və işçi qrupları yaratmaq;
- 4.1.8. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən edilmiş digər hüquqları həyata keçirmək.

5. Daimi Nümayəndəliyin fəaliyyətinin təşkili

- 5.1. Daimi Nümayəndəliyə Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq təşkilatda ən yüksək rəsmi nümayəndəsi olan Daimi nümayəndə rəhbərlik edir.
- 5.2. Daimi nümayəndə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təyin edilir və geri çağırılır.
- 5.3. Ali təhsili və peşə hazırlığı olan, Azərbaycan Respublikasının dövlət dilini sərbəst bilən Azərbaycan Respublikası vətəndaşı Daimi nümayəndə təyin edilə bilər.

5.4. Daimi nümayəndənin təyin edilməsi və geri çağırılması Azərbaycan Respublikasının və beynəlxalq təşkilatın tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə tənzimlənir.

5.5. Daimi nümayəndə təyin edilməsi nəzərdə tutulan şəxs barəsində beynəlxalq təşkilatın əvvəlcədən razılıq sənədi alınır.

5.6. Daimi nümayəndəyə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən onun soyadı, adı, atasının adı, vətəndaşlığı, vəzifəsini və səlahiyyətini təsdiq edən sənəd (etimadnamə) verilir.

5.7. Daimi nümayəndənin beynəlxalq təşkilatda fasiləsiz xidmət müddəti 5 (beş) ildir. Daimi nümayəndənin müavininin beynəlxalq təşkilatda fasiləsiz xidmət müddəti 4 (dörd) ildir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarına uyğun olaraq Daimi nümayəndə və Daimi nümayəndənin müavini fasiləsiz xidmət müddətindən artıq fəaliyyətini davam etdirə və ya həmin müddətdən əvvəl geri çağırılabilir.

5.8. Daimi Nümayəndəliyin digər əməkdaşlarının fasiləsiz xidmət müddəti 3 (üç) ildir. Bu müddət Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri tərəfindən onların razılığı ilə 1 (bir) ilədək uzadıla bilər və ya onlar “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulan hallarda xidmət müddətinin başa çatmasından əvvəl geri çağırılabilir.

5.9. Daimi nümayəndə Daimi Nümayəndəliyə həvalə edilmiş vəzifələrin icrası üçün şəxsən məsuliyyət daşıyır və onların yerinə yetirilməsinə görə Nazirliyə hesabat verir.

- 5.10. Daimi nümayəndə:
- 5.10.1. beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasını təmsil edir;
- 5.10.2. Daimi Nümayəndəliyin fəaliyyətini təşkil edir və ona rəhbərlik edir;
- 5.10.3. Daimi Nümayəndəlikdə dövlət sirlərini və qanunla mühafizə olunan digər sirlərin qorunmasını təşkil edir;
- 5.10.4. Daimi Nümayəndəliyə ayrılan dövlət büdcəsi vəsaitinin səmərəli sərf olunmasına və maliyyə intizamına riayət edilməsinə nəzarəti həyata keçirir;
- 5.10.5. Daimi Nümayəndəliyin fəaliyyətində dair rəsasi məcburi olan sərəncamlar və əmrlər verir;
- 5.10.6. Daimi Nümayəndəlikdə Azərbaycan Respublikasının hüquqi aktlarını və Nazirliyin qərar, sərəncam və əmrlərinin icrasını təşkil edir, həmçinin onların yerinə yetirilməsi üzərində nəzarəti həyata keçirir;
- 5.10.7. Daimi Nümayəndəliyin əməkdaşlarını xidmət üçün zəruri şəraitlə təmin edir, Daimi Nümayəndəliyin fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı Nazirliyə təkliflər verir;
- 5.10.8. Nazirliyin razılığı ilə xidməti əzamiyyətlərə gedir;

5.10.9. Daimi Nümayəndəliyi təmsil edir;

5.10.10. Daimi Nümayəndəlik əməkdaşlarının xidməti fəaliyyətini normativ hüquqi aktlarda nəzərdə tutulan qaydada qiymətləndirir;

5.10.11. Daimi Nümayəndəliyin xidmətdə xüsusi fərqlənmiş əməkdaşlarının Azərbaycan Respublikasının dövlət təltifləri ilə təltif edilməsi üçün, habelə Daimi Nümayəndəliyin əməkdaşları barəsində həvəsləndirmə və intizam tənbehi tədbirləri görülməsi üçün Nazirliyə təqdimat verir;

5.10.12. Daimi Nümayəndəliyin diplomatik xidmət əməkdaşlarının rütbədə və vəzifədə yüksəldilməsi, Daimi Nümayəndəlik əməkdaşlarının fasiləsiz xidmət müddətinin “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq uzadılması haqqında Nazirliyə təklif verir;

5.10.13. Daimi Nümayəndəlik əməkdaşlarının və dövlət qulluğunda olmayan işçilərinin məzuniyyətə və əzamiyyətə barədə əmrlər verir;

5.10.14. Daimi Nümayəndəliyin dövlət qulluğunda olmayan işçilərinin Nazirliklə razılaşdıraraq işə qəbul edir və işdən azad edir;

5.10.15. Daimi Nümayəndəliyin, onun əməkdaşlarının və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün lazımı tədbirlər görür, yerləşmə dövlətində silahlı münaqişələr və fəvqəladə hallar zamanı, həmçinin təhlükəsizliyə təhdid yarandıq digər hallarda Daimi Nümayəndəliyin fəaliyyətini, həmçinin Daimi Nümayəndəlik əməkdaşlarının və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinin, eləcə də yerləşmə dövlətində olan və ya yaşayan digər Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının davranış qaydasını Azərbaycan Respublikasının yerləşmə dövlətindəki Səfirliyi ilə (olduğu halda) əlaqələndirməklə təşkil edir;

5.10.16. mühafizəsi zəruri hesab olunan Daimi Nümayəndəlikdə mühafizə xidmətinin aparılmasına nəzarət edir;

5.10.17. Azərbaycan Respublikasının, yerləşmə dövlətinin və beynəlxalq təşkilatın tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və yerləşmə dövlətinin qanunvericiliyinə görə Daimi Nümayəndəliyə və Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) beynəlxalq təşkilatdakı nümayəndəliklərinə, onların əməkdaşlarına (nümayəndələrinə) və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinə, diplomatik poçta və onu daşıyan şəxslərə, həmçinin imtiyaz və immunitet hüququ olan Azərbaycan Respublikasının digər vətəndaşlarına verilən imtiyazların və immunitetlərin yerləşmə dövlətində təmin olunması məqsədilə lazımı tədbirlər görür;

5.10.18. Daimi Nümayəndəliyin əməkdaşlarına və Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) beynəlxalq təşkilatdakı nümayəndələrinə beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarına uyğun davranış nümayiş etdirmələri, yerləşmə dövlətinin qanunvericiliyinə, həmçinin adət-ənənələrinə hörmətlə yanaşmaları və daxili işlərinə qarışmalarını barədə tövsiyələr verir;

5.10.19. beynəlxalq təşkilatda danışıqlar aparır, beynəlxalq konfranslarda, forumlarda, seminarlarda, iclaslarda, sərgilərdə, görüşlərdə və digər tədbirlərdə iştirak edir, habelə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin verdiyi səlahiyyət əsasında beynəlxalq müqavilələr imzalayır;

5.10.20. beynəlxalq təşkilat və ya yerləşmə dövləti ilə münasibətlərdə qarşılıqlı prinsipinin tətbiq edilməsinə dair Nazirliyə təkliflər verir;

5.10.21. Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) beynəlxalq təşkilatda fəaliyyət göstərən və beynəlxalq təşkilatın orqanlarına ezam olunmuş nümayəndələrinin qərarları və hərəkətləri Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarına cavab vermədiyi təqdirdə, həmin halların qarşısını alınması üçün Nazirliyə məlumat verir;

5.10.22. Azərbaycan Respublikasını eyni zamanda üçüncü dövlətdə, yaxud digər beynəlxalq təşkilatda və ya onun bölməsində təmsil etdikdə, bu təmsilçilikdən irəli gələn səlahiyyətləri yerinə yetirir;

5.10.23. Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktlarına uyğun olaraq digər səlahiyyətləri həyata keçirir.

5.11. Daimi nümayəndə vəzifəsi vakant olduqda və ya Daimi nümayəndə vəzifə funksiyalarını həyata keçirə bilmədikdə, habelə məzuniyyətdə və ya yerləşmə dövlətinin xaricində əzamiyyətdə olduğu dövrdə bu vəzifəni Daimi nümayəndənin müavini, Daimi nümayəndənin müavini olmadıqda isə Daimi Nümayəndəliyin digər diplomatik xidmət əməkdaşı müvəqqəti icra edir. Daimi nümayəndə vəzifəsini müvəqqəti icra edən diplomatik xidmət əməkdaşı müvəqqəti işlər vəkili adlandırılır. Daimi nümayəndə məzuniyyətdə və ya yerləşmə dövlətinin xaricində əzamiyyətdə olduğu dövrdə müvəqqəti işlər vəkili, Nazirliklə razılaşdırılmalı, Daimi nümayəndə, digər hallarda isə Nazirlik tərəfindən müəyyən edilir və bu barədə Daimi Nümayəndəlik tərəfindən beynəlxalq təşkilatın aidiyyəti orqanına məlumat verilir.

5.12. Daimi Nümayəndəliyin strukturunu və ştat cədvəlini Nazirlik təsdiq edir.

5.13. Daimi nümayəndə eyni zamanda üçüncü dövlətdə və ya bölməsi üçüncü dövlətdə yerləşən beynəlxalq təşkilatda Azərbaycan Respublikasını təmsil etdikdə, onun səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi üçün üçüncü dövlətin razılığı ilə həmin dövlətdə müvafiq bölmə yaradıla bilər.

5.14. Daimi Nümayəndəliyin maddi-texniki təminatını Nazirlik həyata keçirir.

5.15. Daimi Nümayəndəliyin əməkdaşlarının hüquq və vəzifələri “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və vəzifə təlimatları ilə müəyyən olunur.

5.16. Daimi Nümayəndəliyin fəaliyyəti Nazirlik tərəfindən təsdiq edilmiş illik iş planı əsasında təşkil olunur.

5.17. Daimi Nümayəndəliyə normativ hüquqi aktlarla müəyyən olunmuş qaydada Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) nümayəndələri təyin və ya ezam oluna bilər. Daimi Nümayəndəliyə təyin və ya ezam olunmuş Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) nümayəndələri öz qərarlarını və hərəkətlərini Daimi nümayəndə ilə razılaşdırmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2026-cı il 3 aprel tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir

Azərbaycan Respublikasının Konsulluğu haqqında Əsasnamə

1. Ümumi müddəalar

1.1. Azərbaycan Respublikasının Konsulluğu (bundan sonra – Konsulluq) qəbul edilən dövlətdə müvafiq konsul dairəsində Azərbaycan Respublikasının adından konsul funksiyalarını həyata keçirən diplomatik xidmət orqanıdır. Konsulluq Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin (bundan sonra – Nazirlik) rəhbərlik etdiyi diplomatik xidmət orqanlarının vahid sistemində daxildir.

1.2. Konsulluq, dərəcəsinə görə, Azərbaycan Respublikasının baş konsulluqlarından, konsulluqlarından, vitse-konsulluqlarından və konsul agentliklərindən ibarətdir.

1.3. Konsulluq Azərbaycan Respublikası xarici işlər nazirinin təklifi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsis edilir.

1.4. Konsulluq Azərbaycan Respublikasının qəbul edilən dövlətdəki Səfirliyi (olduğu halda) rəhbərinin ümumi siyasi rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərir.

1.5. Konsulluq öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxdıqları beynəlxalq müqavilələri, “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununu, Azərbaycan Respublikasının Konsul Nizamnaməsini, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarını, Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi haqqında Əsasnaməni, bu Əsasnaməni, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin digər fərmanlarını, həmçinin sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, digər normativ hüquqi aktları, Nazirliyin qərar, sərəncam və əmrlərini rəhbər tutur və qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyini nəzərə alır.

1.6. Konsulluq Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) konsul dairəsində fəaliyyət göstərən və ya konsul dairəsinə ezam olunmuş nümayəndələrinin Konsulluğun fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə işini əlaqələndirir və onların həmin istiqamətdə fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirir. Həmin nümayəndələr Konsulluğun fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə fəaliyyətlərini Konsulluqla razılaşdırmalı və bu barədə Konsulluğa məlumat verməlidirlər.

1.7. Konsulluğun yeri (təsis olunacağı şəhər), dərəcəsi və konsul dairəsi qəbul edilən dövlətlə razılıq əsasında müəyyənləşdirilir.

1.8. Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxdıqları beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktlarına uyğun olaraq, Konsulluğun binasında və Konsulluq rəhbərinin iqtisadiyyatında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı qaldırılır və Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin qərarı təsviri vurulur. Xidməti vəzifələrini yerinə yetirən konsul fəaliyyət istiqamətlərinə vəzifəsinin üzərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı yerləşdirilir. Konsulluğun binasında və ya ərazisində Azərbaycan dilində və qəbul edilən dövlətin dövlət dilində (dillərində) Konsulluğun adı yazılan lövhə vurulur. Konsulluq tərəfindən Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzlərindən qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyi və diplomatik protokol qaydaları nəzərə alınmaqla istifadə olunur.

1.9. Konsulluq, həmçinin Konsulluqda xidmət keçən diplomatik xidmət orqanı əməkdaşları (bundan sonra – əməkdaşlar) və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvləri qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxdıqları beynəlxalq müqavilələrə və qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə uyğun olaraq, qəbul edilən dövlətdə imtiyazlardan və immunitətlərdən istifadə edə bilərlər. Konsulluğun əməkdaşları və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvləri qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə, həmçinin adət-ənənələrinə hörmətlə yanaşmalı və daxili işlərinə qarışmamalıdır.

1.10. Konsulluğun, nümunələri Nazirlik tərəfindən təsdiq olunmuş və üzərində Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin təsviri və Konsulluğun adı həkk olunmuş möhürləri, həmçinin karguzarlıq xidmətinin gerbsiz möhürü, müvafiq ştamları, blankları və bank hesabları vardır.

1.11. Konsulluğun Azərbaycan Respublikasının mülkiyyəti olan torpaq sahələri, binaları, qurğuları və digər əmlakı Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə müəyyən olunmuş qaydada Konsulluğa təhkim edilir. Konsulluq ona təhkim olunmuş əmlak üzərində sahiblik, istifadə və sərəncam hüququnu Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirir.

2. Konsulluğun fəaliyyət istiqamətləri

2.1. Konsulluğun fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

- 2.1.1. konsul dairəsində Azərbaycan Respublikasının konsul əlaqələrinə həyata keçirmək;
- 2.1.2. konsul dairəsində Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarını qorumaq və təmin etmək;
- 2.1.3. konsul dairəsində Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin hüquqlarını və qanuni mənafələrini müdafiə etmək;
- 2.1.4. qəbul edilən dövlətlə Azərbaycan Respublikasının dostluq münasibətlərini inkişafına, iqtisadi, elmi-texniki, mədəni, ticarət, idman, turizm və digər sahələrdə əlaqələrin genişlənməsinə yardım göstərmək;
- 2.1.5. konsul dairəsində yaşayan soydaşlarla bağlı dövlət siyasətinin həyata keçirilməsinə və əlaqələrin inkişafına dəstək vermək;
- 2.1.6. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikası rəsmi nümayəndə heyətlərinin səfərlərini hazırlanmasına və həyata keçirilməsinə kömək göstərmək;
- 2.1.7. konsul dairəsində Azərbaycan Respublikasının adından konsul funksiyalarını həyata keçirmək;
- 2.1.8. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən edilmiş digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərmək.

3. Konsulluğun vəzifələri

3.1. Bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq, Konsulluğun vəzifələri aşağıdakılardır:

- 3.1.1. Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasındakı dostluq münasibətlərini inkişafına yardım etmək;
- 3.1.2. konsul dairəsində Azərbaycan Respublikasının xarici və daxili siyasəti, iqtisadi, sosial, elmi-texniki, mədəni, ticarət, idman, turizm və digər sahələrdə nailiyyətləri haqqında rəsmi məlumatın yayılmasını təmin etmək;
- 3.1.3. konsul dairəsi çərçivəsində qəbul edilən dövlətin iqtisadi, sosial, elmi-texniki, mədəni, ticarət, idman, turizm və digər məsələləri barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentini, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini və Nazirliyi məlumatlandırmaq, həmin sahələr üzrə əməkdaşlığın yaradılmasına və inkişaf etdirilməsinə kömək göstərmək;
- 3.1.4. Azərbaycan Respublikasının milli maraqları baxımından Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarına (qurumlarına), qeyri-hökumət təşkilatlarına (ictimai birliklərə və fondlara) və işgüzar dairələrinə qəbul edilən dövlətin konsul dairəsində olan dövlət orqanları (qurum-

ları), qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklər və fondlar) və işgüzar dairələri ilə əlaqələrin qurulmasına və inkişafına kömək göstərmək;

3.1.5. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və Nazirliyin tapşırıqlarını yerinə yetirmək, həmçinin Azərbaycan Respublikasının digər dövlət orqanlarının (qurumlarının) və yerli özünüidarəetmə orqanlarının Nazirlik vasitəsilə daxil olmuş müraciətlərinə baxmaq;

3.1.6. Azərbaycan Respublikasının qəbul edilən dövlətlə bağlanması nəzərdə tutulan beynəlxalq müqavilələrinin layihələrinin hazırlanmasında iştirak etmək;

3.1.7. Azərbaycan Respublikasının qəbul edilən dövlətlə xarici iqtisadi əlaqələrinin qurulmasına və inkişaf etdirilməsinə, Azərbaycan Respublikasına xarici sərəncamların cəlb olunmasına dəstək vermək, həmçinin Azərbaycan mal və xidmətlərinin beynəlxalq bazarlara çıxarılmasına sahəsində Azərbaycan Respublikasının aidiyyəti dövlət orqanlarına (qurumlarına) kömək göstərmək;

3.1.8. konsul dairəsində Azərbaycan Respublikasının iştirakı ilə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə Azərbaycan mədəniyyətinin təqdim və təşviqini təmin edən tədbirlər görmək, Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət tədbirlərini keçirilməsinə dəstək göstərmək;

3.1.9. konsul dairəsinə ezam olunmuş Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) nümayəndələrinə xidməti vəzifələrini yerinə yetirməkdə yardım göstərmək;

3.1.10. konsul dairəsində yaşayan soydaşlarla bağlı dövlət siyasətinin həyata keçirilməsinə və əlaqələrin qurulmasına, eləcə də onlar arasında əməkdaşlığın inkişafına, həmrəyliyin gücləndirilməsinə və milli mənafeyə xidmət edən tədbirlərin təşkilinə, mədəni-maarifi tədbirlərinin keçirilməsinə yardım etmək;

3.1.11. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti çərçivəsində beynəlxalq yardım fəaliyyətinə dair təkliflər vermək, konsul dairəsində beynəlxalq yardımın təşkilinə, həyata keçirilməsinə və əlaqələndirilməsinə iştirak etmək;

3.1.12. qəbul edilən dövlətin razılığı ilə konsul dairəsində olan Azərbaycan hərbi və mülki məzarlarının, məzarüstü abidələrinin, abidə nişanlarının və memorial (xatirə) tikililərinin qeydiyyatı, mühafizəsi və abadlığı məqsədilə tədbirlər görmək;

3.1.13. konsul dairəsində Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarını, onun vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin hüquqlarını və qanuni mənafələrini konsul funksiyalarına aid üsul və vasitələrlə müdafiə etmək;

3.1.14. konsul dairəsində Azərbaycan Respublikasının adından konsul funksiyalarını həyata keçirilməsindən irəli gələn hərəkətləri yerinə yetirmək;

3.1.15. konsul dairəsində olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına, qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə riayət etməklə, mülki, ailə və cinayət işlərinə dair hüquqi yardım göstərmək;

3.1.16. konsul dairəsində müvəqqəti və ya daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının uçotunu aparmaq;

3.1.17. konsul dairəsində müvəqqəti və ya daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hərbi uçotunu aparmaq, vətəndaşların müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılmaq üçün Azərbaycan Respublikasına gəlmələrini təmin etmək;

3.1.18. konsul dairəsində haqqı ödənilən əmək fəaliyyəti ilə məşğul olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarını qeydiyyatdan keçirmək;

3.1.19. Azərbaycan Respublikası məhkəmələrinin və istintaq orqanlarının konsul dairəsində olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına dair tapşırıqlarını, əgər həmin aktların icrası qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə zidd deyilsə, Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktlarına əməl etməklə yerinə yetirmək;

3.1.20. konsul dairəsində azadlığı məhdudlaşdırılan və ya azadlıqdan məhrum edilən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına münasibətdə Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxdıqları beynəlxalq müqavilələrə və qəbul edilən dövlətin qanunlarına əməl olunub-olunmamasına nəzarət etmək;

3.1.21. konsul dairəsində itkin düşmüş Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının axtarışı üzrə tədbirlər görmək;

3.1.22. konsul dairəsində olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına seçki hüquqlarını həyata keçirməkdə kömək göstərmək;

3.1.23. konsul dairəsində qanunla nəzərdə tutulmuş notariat əməliyyatlarını aparmaq;

3.1.24. konsul dairəsində konsul leqallaşdırılmasını həyata keçirmək;

3.1.25. konsul dairəsində olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşları barəsində vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatını (o cümlədən doğumun, atalığın müəyyən edilməsini və ölümün elektron formada) aparmaq, vətəndaşlıq vəziyyəti aktı qeydlərində dəyişiklik etmək və onları ləğv etmək, itmiş akt qeydlərini bərpa etmək, akt kitablarını saxlamaq və vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı haqqında şahadət-namələr və ya arayışlar vermək;

3.1.26. konsul dairəsində müvəqqəti və ya daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşları barəsində qəyümlüqlə və himayəçiliklə bağlı tədbirləri yerinə yetirmək;

3.1.27. Azərbaycan Respublikasında yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının xeyrinə konsul dairəsində vəzərsəlik açıldıqda, bu vəzərsəliyə dair və ehtimal olunan vəzərsələr haqqında məlumatı Nazirliyə göndərmək;

3.1.28. konsul dairəsində səlahiyyətlərinə aid edilən məsələlər üzrə arayışlar vermək;

3.1.29. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları öz maraqlarının müdafiəsini digər şəxsə həvalə etmədikdə və ya öz maraqlarını müdafiə etmək iqtidarında olmadıqda, konsul dairəsində olan məhkəmə və digər dövlət orqanlarında (qurumlarında), qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə riayət etməklə, onları təmsil etmək və ya müvafiq təmsilçiliyi təşkil etmək;

3.1.30. konsul dairəsində müvəqqəti və ya daimi yaşayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı məsələlərinə baxılmada iştirak etmək;

3.1.31. konsul dairəsində müvəqqəti və ya daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına pasport vermək;

3.1.32. konsul dairəsində olan və ya yaşayan Azərbaycan Respublikası daimi yaşayan vətəndaşlığı olmayan şəxslərin şəxsiyyətini müəyyənləşdirmək və onlara Azərbaycan Respublikasına qayıdışı şahadət-naməsi vermək;

3.1.33. konsul dairəsində yaşayan əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə, daimi yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına, fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslərə elektron imza sertifikatının verilməsini təmin etmək;

3.1.34. konsul dairəsində yaşayan və Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə viza rəsmiləşdirmək, elektron viza olma etmək qaydası haqqında məlumat vermək, həmçinin beynəlxalq tədbirlərdə sadələşdirilmiş viza rejiminin tətbiqi haqqında

məlumatlandırmanı təmin etmək;

3.1.35. Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanları (qurumları) tərəfindən konsul dairəsində Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına dövlət xidmətlərinin səyyar formada göstərilməsinə dəstək vermək;

3.1.36. konsul dairəsində silahlı münəqaşələr və fəvqəladə hallar zamanı, həmçinin təhlükəsizliyə təhdid yarandıqda digər hallarda, Konsulluq əməkdaşlarının və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinin, eləcə də qəbul edilən dövlətdə olan və ya yaşayan digər Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının təhlükəsizliyini aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə təmin etmək, həmçinin onların təhlükəsizliyi Azərbaycan Respublikasının qəbul edilən dövlətdəki Səfirliyi ilə (olduğu halda) əlaqələndirməklə təşkil etmək;

3.1.37. konsul dairəsində olan Azərbaycan Respublikasının mülki dəniz və hava gəmiləri, hərbi gəmiləri və köməkçi hərbi gəmiləri, hərbi təyyarələri və hərbi helikopterləri, həmçinin onların heyəti ilə bağlı normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş funksiyaları həyata keçirmək, belə gəmilərə və onların heyətinə yardım göstərmək;

3.1.38. konsul dairəsində olan Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq yük və sərnişin daşımalarını həyata keçirən avtomobil və dəmir yolu nəqliyyatı vasitələri, həmçinin onların heyəti ilə bağlı normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş funksiyaları həyata keçirmək, belə nəqliyyat vasitələrinə və onların heyətinə yardım göstərmək;

3.1.39. konsul dairəsində sanitariya, fitosanitariya və baytarlıq mühafizəsi sahələrində normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş funksiyaları həyata keçirmək;

3.1.40. konsul dairəsində aparıldığı konsul əməliyyatlarına görə dövlət rüsumu tutmaq və onun normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş qaydada və müddətdə dövlət büdcəsinə köçürülməsini təmin etmək;

3.1.41. Nazirliyin tapşırığı və qəbul edilən dövlətin razılığı əsasında, qəbul edilən dövlətdə təmsil olunmayan üçüncü dövlətin müraciəti ilə həmin üçüncü dövlətin adından konsul funksiyalarını yerinə yetirmək;

3.1.42. öz fəaliyyəti haqqında ictimaiyyətin məlumatlandırılmasını, sosial media hesablarının yaradılmasını, eləcə də malik olduğu və siyahısı qanunla müəyyən edilmiş açıqlanmalı olan ictimai informasiyanın rəsmi internet informasiya ehtiyatında və sosial media hesablarında yerləşdirilməsini və bu informasiyanın daim yenilənməsini təmin etmək;

3.1.43. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə müraciətlərə baxmaq, diplomatik və rəsmi yazışmaları aparmaq, həmçinin onların qeydiyyatını, saxlanılmasını, arxivləşdirilməsini və mühafizəsini təmin etmək;

3.1.44. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən edilmiş digər vəzifələri həyata keçirmək.

4. Konsulluğun hüquqları

4.1. Bu Əsasnamə ilə müəyyən olunmuş vəzifələrini yerinə yetirmək üçün Konsulluğun aşağıdakı hüquqları vardır:

4.1.1. Azərbaycan Respublikasından və konsul dairəsində rəsmi nümayəndə heyətlərinin səfərlərinə dair Nazirliyə təkliflər vermək;

4.1.2. konsul dairəsində fəaliyyət göstərən üçüncü dövlətlərin konsul funksiyaları, vəzifələri aid məsələlər üzrə qəbul edilən dövlətin dövlət orqanları (qurumları), yerli özünüidarəetmə orqanları, qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklərə və fondlara), hüquqi və fiziki şəxslərə sorğular göndərmək, onlardan məlumat və sənədlər almaq;

4.1.3. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə Nazirlik vasitəsilə Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarına (qurumlarına), yerli özünüidarəetmə orqanlarına, qeyri-hökumət təşkilatlarına (ictimai birliklərə və fondlara), hüquqi və fiziki şəxslərə sorğular göndərmək, onlardan məlumat və sənədlər almaq;

4.1.4. xarici dövlətlərlə əməkdaşlığı sahəsində yaradılan birgə komissiyaların və işçi qruplarının işində iştirak etmək, konfranslar, forumlar, seminarlar, iclaslar, sərgilər, görüşlər və digər tədbirlər təşkil etmək, həmçinin bu tədbirlərin təşkilinə dəstək vermək;

4.1.5. konsul dairəsində konsul funksiyalarından irəli gələn hüquqları həyata keçirmək, aparılan konsul əməliyyatlarına görə faktiki xərcləri tutmaq, eləcə də konsul əməliyyatlarının icrası üçün könər xidmət təchizatçıları ilə əməkdaşlıq etmək;

4.1.6. konsul funksiyalarının icrası ilə bağlı konsul dairəsinin inzibati ərazi vahidlərində şəxslərin qəbulunu həyata keçirmək;

4.1.7. qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikası fəxri konsullarının təyin edilməsi barədə Nazirliyə təkliflər vermək;

4.1.8. fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlərə dair rəy vermək, analitik materiallar hazırlamaq, təhlillər və ümumiləşdirmələr aparmaq;

4.1.9. vəzifələrindən irəli gələn məsələlər üzrə komissiyalar və işçi qrupları yaratmaq;

4.1.10. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktları ilə müəyyən edilmiş digər hüquqları həyata keçirmək.

5. Konsulluğun fəaliyyətinin təşkil

5.1. Baş konsulluğa, konsulluğa, vitse-konsulluğa və konsul agentliyinə müvafiq olaraq Baş konsul, konsul, vitse-konsul və konsul agentləri rəhbərlik edir.

5.2. Baş konsul Azərbaycan Respublikası xarici işlər nazirinin təklifi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən, konsul, vitse-konsul və konsul agentləri Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri tərəfindən təyin edilir və geri çağırılır.

5.3. Ali təhsili və peşə hazırlığı olan, Azərbaycan Respublikasının dövlət dilini sərbəst bilən Azərbaycan Respublikası vətəndaşı Konsulluğun rəhbəri təyin edilə bilər.

5.4. Konsulluq rəhbərinin təyin edilməsi və geri çağırılması Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxdıqları beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə tənzimlənir.

5.5. Konsulluğun rəhbəri təyin edilməsi nəzərdə tutulan şəxs barəsində qəbul edilən dövlətin əvvəlcədən razılıq sənədi (ekzekvatura) alınır.

5.6. Konsulluğun rəhbərinə Nazirlik tərəfindən onun soyadı, adı, atasının adı, vətəndaşlığını, vəzifəsini, kateqoriyasını, dərəcəsinə, konsul dairəsinə və Konsulluq yerini (təsis olduğu şəhəri) təsdiq edilən vəzərsəliyə (konsul patent) verilir.

5.7. Baş konsulun qəbul edilən dövlətdə fəaliyyət göstərən xidmət müddəti 4 (dörd) ildir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarına uyğun olaraq Baş konsul fəaliyyət göstərən müddətindən artıq fəaliyyətini davam etdirə və ya həmin müddətdən əvvəl geri çağırıla bilər.

5.8. Konsulun, vitse-konsulun və konsul agentinin fəaliyyət göstərən müddəti 3 (üç) ildir. Bu müddət Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri tərəfindən onların razılığı ilə 1 (bir) ilədək uzadıla və ya onlar “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulan hallarda xidmət müddətinin başa çatmasından əvvəl geri çağırıla bilər.

5.9. Qəbul edilən dövlətin konsul dairəsinə aid olmayan ərazisində, həmçinin Konsulluğun olmadığı xarici dövlətdə konsul funksiyalarını həmin dövlətdə akkredito olunan Azərbaycan Respublikasının Səfirliyi həyata keçirir.

5.10. Konsulluğun rəhbəri konsulluğa həvalə edilmiş vəzifələrin icrası üçün şəxsən məsuliyyət daşıyır və onların yerinə yetirilməsinə görə Nazirliyə hesabat verir.

5.11. Konsulluğun rəhbəri:

5.11.1. Konsulluğun fəaliyyətini təşkil edir və ona rəhbərlik edir;

5.11.2. Konsulluqda dövlət sirlərinin və qanunla mühafizə olunan digər sirlərin qorunmasını təşkil edir;

5.11.3. Konsulluğa ayrılan dövlət büdcəsi vəsaitinin səmərəli sərf olunmasına və məaliyyət itizməsinə riayət edilməsinə nəzarəti həyata keçirir;

5.11.4. Konsulluğun fəaliyyətinə dair icrası məcburi olan sərəncamlar və əmrlər verir;

5.11.5. Konsulluqda Azərbaycan Respublikasının hüquqi aktlarının və Nazirliyin qərar, sərəncam və əmrlərinin icrasını təşkil edir, həmçinin onların yerinə yetirilməsinə nəzarəti həyata keçirir;

5.11.6. Konsulluğun əməkdaşlarını xidmət üçün zəruri şəraitlə təmin edir, Konsulluğun fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı Nazirliyə təkliflər verir;

5.11.7. Nazirliyin razılığı ilə xidməti ezamiyyətlərə gədir;

5.11.8. Konsulluğu təmsil edir;

5.11.9. Konsulluq əməkdaşlarının xidməti fəaliyyətini normativ hüquqi aktlarda nəzərdə tutulan qaydada qiymətləndirir;

5.11.10. Konsulluğun xidmətdə xüsusi fərqlənməsi əməkdaşlarına Azərbaycan Respublikası fəxri adlarının verilməsi və ya onların dövlət mükafatları ilə təltif edilməsi üçün, habelə Konsulluğun əməkdaşları barəsində həvəsləndirmə və intizam tənbehi tədbirləri görülməsi üçün Nazirliyə təqdimat verir;

5.11.11. Konsulluğun diplomatik xidmət əməkdaşlarının rütbədə və vəzifədə yüksəldilməsi, əməkdaşların fəaliyyətində xidmət müddətini “Diplomatik xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq uzadılması haqqında Nazirliyə təklif verir;

5.11.12. Konsulluğun əməkdaşlarının və dövlət qulluğunda olmayan işçilərinin məzuniyyətli və ezamiyyətləri barədə əmrlər verir;

5.11.13. Konsulluğun dövlət qulluğunda olmayan işçilərinə Nazirliklə razılaşdıraraq işə qəbul edir və işdən azad edir;

5.11.14. Konsulluğun, onun əməkdaşlarının və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün lazımi tədbirlər götürür, konsul dairəsində silahlı münəqaşələr və fəvqəladə hallar zamanı, həmçinin təhlükəsizliyə təhdid yarandıqda digər hallarda Konsulluğun fəaliyyətini, həmçinin Konsulluq əməkdaşlarının və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinin, eləcə də qəbul edilən dövlətdə olan və ya yaşayan digər Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının davranış qaydasını Azərbaycan Respublikasının qəbul edilən dövlətdəki Səfirliyi ilə (olduğu halda) əlaqələndirməklə təşkil edir;

5.11.15. mühafizəsi zəruri hesab olunan Konsulluqda mühafizə xidmətinin aparılmasına nəzarət edir;

5.11.16. Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxdıqları beynəlxalq müqavilələrə və qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyi ilə Konsulluğa, onun əməkdaşlarına və onlarla birlikdə yaşayan ailə üzvlərinə, konsul valizinə və onu daşayan şəxslərə, həmçinin imtiyaz və immunitet hüququ olan Azərbaycan Respublikasının digər vətəndaşlarına verilən imtiyazların və immunitətlərin konsul dairəsində təmin olunmasına məqsədilə tədbirlər götürür;

5.11.17. Konsulluğun əməkdaşlarına və Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) konsul dairəsindəki nümayəndələrinə qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarına uyğun davranış nümayiş etdirmələri, qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə, həmçinin adət-ənənələrinə hörmətlə yanaşmaları və daxili işlərinə qarışmamaları barədə tövsiyələr verir;

5.11.18. qəbul edilən dövlətdə danışığılar aparır, beynəlxalq konfranslarda, forumlarda, seminarlarda, iclaslarda, sərgilərdə, görüşlərdə və digər tədbirlərdə iştirak edir;

5.11.19. qəbul edilən dövlətdə münasibətlərdə Konsulluğun fəaliyyət istiqamətlərinə aid məsələlər üzrə qarşılıqlı prinsiplərin tətbiq edilməsinə dair Nazirliyə təkliflər verir;

5.11.20. Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) konsul dairəsində fəaliyyət göstərən və konsul dairəsinə ezam olunmuş nümayəndələrinin qərarları və hərəkətləri Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarına cavab vermədiyi təqdirdə, həmin halların qarşısının alınması üçün Nazirliyə məlumat verir;

5.11.21. Azərbaycan Respublikasının eyni zamanda beynəlxalq təşkilatda və ya onun bölməsində təmsil etdikdə, bu təmsilçilikdən irəli gələn səlahiyyətləri yerinə yetir

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2026-cı il 3 aprel tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir

Azərbaycan Respublikasının fəxri konsulu haqqında Əsasnamə

1. Ümumi müddəalar

1.1. Azərbaycan Respublikasının fəxri konsulu (bundan sonra – fəxri konsul) Azərbaycan Respublikası ilə diplomatik əlaqələri olan dövlətin müvafiq ərazisində (bundan sonra – dairə) bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş funksiyaları həyata keçirir. Fəxri konsul diplomatik xidmətdə və dövlət qulluğunda olmur.

1.2. Fəxri konsul öz dairəsində Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlət arasında müvafiq sahələr (iqtisadi, ticarət, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, səhiyyə, elm, təhsil, mədəniyyət, diaspor, turizm, idman və sair) üzrə əlaqələrin yaradılmasına və inkişaf etdirilməsinə yardım edir, Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin hüquqlarını və qanuni mənafelərini müdafiə edir, eləcə də bu məqsədlə həyata keçirilən tədbirlərə dəstək verir.

1.3. Fəxri konsul Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə (bundan sonra - Nazirlik) tabe olub, qəbul edilən dövlətdə Azərbaycan Respublikası Səfirliyinin, Təmsilçilik Ofisinin və ya Konsulluğunun (bundan sonra – diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq) (olduğu halda), yaxud bilavasitə Nazirliyin rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərir.

1.4. Fəxri konsulun dairəsi və dəftərxanasının yerləşəcəyi şəhər Nazirliklə qəbul edilən dövlətin səlahiyyətli dövlət orqanı arasında razılaşdırılmaqla müəyyən edilir. Fəxri konsulun öz funksiyalarını icra etdiyi dəftərxanasının hüquqi ünvanı barədə məlumat diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq, yaxud Nazirlik tərəfindən qəbul edilən dövlətin səlahiyyətli dövlət orqanına bildirilir. Fəxri konsulun dəftərxanası qəbul edilən dövlətdə diplomatik nümayəndəliklə və ya konsulluqla eyni inzibati ərazi vahidində yerləşə bilməz.

1.5. Fəxri konsul öz funksiyalarını yerinə yetirərkən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının, Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin təşkilatçı beynəlxalq müqavilələri, "Diplomatik xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununu, Azərbaycan Respublikasının Konsul Nizamnaməsini, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarını, Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi haqqında Əsasnaməni, bu Əsasnaməni, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin digər fərmanlarını, həmçinin sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, digər normativ hüquqi aktları, Nazirliyin qərar, sərəncam və əmrlərini rəhbər tutur və qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyini nəzərə alır.

1.6. Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktlarına uyğun olaraq, fəxri konsulun dəftərxanasının yerləşdiyi binada Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını qaldırmaq və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gerbinin qəbul edilən dövlətin müvafiq şəhərində) fəxri konsulunun dəftərxanası" yazısı olan lövhə vurula bilər. Fəxri konsul tərəfindən Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzlərindən Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin qanunları və protokolları qaydaları nəzərə alınmaqla istifadə olunur.

1.7. Fəxri konsulun, nümunəsi Nazirlik tərəfindən təsdiq olunmuş və üzərində Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin təsviri və "Azərbaycan Respublikasının (qəbul edilən dövlətin müvafiq şəhərində) fəxri konsulu" yazısı həkk olunmuş möhürü vardır.

1.8. Fəxri konsul eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin qanunları ilə qadağan olunmayan kommersiya və öz peşə fəaliyyəti ilə məşğul ola və bu fəaliyyətdən gəlir əldə edə bilər.

2. Fəxri konsulun funksiyaları

2.1. Fəxri konsulun öz dairəsində funksiyaları aşağıdakılardır:

2.1.1. iqtisadi və ticarət sahəsində:
2.1.1.1. Azərbaycan Respublikasının sahibkarlıq subyektlərinə öz dairəsinin, öz dairəsinin sahibkarlıq subyektlərinə isə Azərbaycan Respublikasının iqtisadi, ticarət və biznes mühiti, enerji siyasəti və potensialı, həmçinin bu sahələr üzrə normativ hüquqi aktları barədə məlumat vermək;
2.1.1.2. Azərbaycan Respublikasının nəqliyyat-tiranzit potensialı və onun səmərəliliyi, həmçinin məvduz azad iqtisadi zona və sənaye parkları, eləcə də orada yaradılmış şərait və imtiyazlar haqqında məlumat yaymaq;

2.1.1.3. Azərbaycan Respublikasında istehsal və ixrac edilən məhsullara öz dairəsində mövcud olan ehtiyac və bazar şərtləri haqqında məlumatı diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq, yaxud Nazirlik vasitəsilə Azərbaycan Respublikasının aidiyyəti dövlət orqanlarına (qurumlarına) çatdırmaq, eləcə də öz dairəsinin sahibkarlıq subyektlərini Azərbaycan Respublikasında sərmaəyə qoymağa təşviq etmək;

2.1.1.4. Azərbaycan Respublikasının turizm potensialını təbliğ etmək, turizmin mövcud istiqamətləri haqqında məlumat yaymaq və xarici turistlərin Azərbaycan Respublikasına gəlmələrinə yardım etmək;

2.1.2. elm, təhsil və sosial-mədəni sahələrdə:
2.1.2.1. Azərbaycanlı tələbələrə mütəmadi əlaqə saxlamaq və onların yerli orqanlarla bağlı məsələlərinin həllinə kömək göstərmək;
2.1.2.2. Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrində təhsil imkanlarını təbliğ etmək və əcnəbilərin həmin təhsil müəssisələrində təhsil almaqlarını təşviq etmək;

2.1.2.3. Azərbaycan Respublikasının və öz dairəsinin elm və təhsil müəssisələri arasında əməkdaşlığın yaradılmasına və inkişafına kömək etmək;

2.1.2.4. Azərbaycanın ədəbiyyat, mədəniyyət və incəsənət əsərləri sərəflərinin, konsertlərin keçirilməsinə, kino və teatr əsərlərinin nümayişinə, eləcə də digər mədəni tədbirlərin təşkilinə yardım etmək;

2.1.2.5. Azərbaycan Respublikasının və öz dairəsinin mədəniyyət və incəsənət nümayəndələri və müəssisələri arasında əməkdaşlığın yaradılmasına və inkişafına kömək etmək;

2.1.2.6. daimi və müvəqqəti yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına və soydaşlara mədəni-marifət tədbirlərini keçirilməsində kömək göstərmək;

2.1.2.7. keçirilən idman yarışlarında Azərbaycan idmançıların iştirak etməsi üçün tədbirlər görmək və idman yarışlarında Azərbaycan Respublikasını təmsil edən idmançılara müvafiq kömək göstərmək;

2.1.2.8. Azərbaycan hərbi və mülki məzarlarının, məzarüstü abidələrinin, abidə komplekslərinin (nişanlarının) və memorial (xatirə) tikililərinin mühafizəsi və abadlığı üzrə tədbirlər görmək;

2.1.3. Azərbaycan Respublikasının hüquqi şəxsləri və vətəndaşları, həmçinin diaspor təşkilatları ilə və soydaşlarla əlaqələr sahəsində:

2.1.3.1. Azərbaycan Respublikasının hüquqi şəxslərini və vətəndaşlarını Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələr, həmçinin qəbul edilən dövlətin aidiyyəti qanunvericiliyi, adət və ənənələri barədə məlumatlandırmaq;

2.1.3.2. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin müraciətləri əsasında onları dövlət orqanlarında (qurumlarında) təmsil etmək, onların hüquqlarını və qanuni mənafelərini müdafiə etmək və ya bu məqsədlə həyata keçirilən tədbirlərə dəstək vermək;

2.1.3.3. daimi və müvəqqəti yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının sayı və məşğuliyyətləri barədə məlumat əldə etmək və bu barədə diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə məlumat vermək;

2.1.3.4. ezam olunmuş Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarının (qurumlarının) nümayəndələrinə xidməti vəzifələrini yerinə yetirməkdə yardım göstərmək;

2.1.3.5. Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinə və onların diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq, yaxud Nazirlik ilə əlaqələrinə kömək göstərmək;

2.1.3.6. yetkinlik yaşına çatmamış, valideyn himayəsində məhrum olmuş, habelə yetkinlik yaşında olan, səhhətində görə hüquqlarını həyata keçirə və vəzifələrini yerinə yetirə bilməyən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının himayəyə və qayğıyuluğa götürülməsi üçün tədbirlər görmək;

2.1.3.7. repatriasiya edilməsi nəzərdə tutulan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının olduqları yerlərin müəyyən edilməsinə və onların repatriasiyası ilə bağlı müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsinə yardım etmək;

2.1.3.8. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı öldükə, onun əmlakının mühafizəsi üçün və ya əgər qalmış əmlak tez xarab olarsa, yaxud saxlanılması baha başa gəlsə, onun satılması və satışdan əldə edilmiş pulun aidiyyəti üzrə göndərilməsi üçün tədbirlər görmək;

2.1.3.9. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının xeyrinə vəzərsəlik açıldığı məlum olduqda, vəzərsəlik və ehtimal olunan vəzərsələr haqqında ona məlum olan məlumatları diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə bildirmək;

2.1.3.10. miras əmlakı Azərbaycan Respublikasında yaşayan vəzərsələrə vermək üçün qəbul etmək;

2.1.3.11. Azərbaycan Respublikasına, onun hüquqi şəxslərinə və vətəndaşlarına pulun, qiymətli əşyaların və əmlakın ianə edilməsinə yardım etmək;

2.1.3.12. itkin düşmüş Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının axtarışı üçün qəbul edilən dövlətin səlahiyyətli dövlət orqanlarına müraciət etmək;

2.1.3.13. Azərbaycan Respublikası vətəndaşının azadlığı məhdudlaşdırıldıqda və ya Azərbaycan Respublikası vətəndaşı azadlıqdan məhrum edildikdə, bu barədə diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə məlumat vermək və onların tapşırıqlarına uyğun hərəkət etmək;

2.1.3.14. azadlığı məhdudlaşdırılan və ya azadlıqdan məhrum edilən Azərbaycan Respublikası vətə-

ndaşlarına münasibətdə Azərbaycan Respublikası ilə qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və qəbul edilən dövlətin qanunlarına əməl olunub-olunmaması barədə diplomatik nümayəndəliyi və ya konsulluğu, yaxud Nazirliyi məlumatlandırmaq;

2.1.3.15. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı öldükə, onun nəşinin, sənədlərinin və şəxsi əşyalarının Azərbaycan Respublikasına göndərilməsinə kömək göstərmək;

2.1.4. Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə viza, eləcə də elektron viza əldə etmək qaydaları haqqında məlumat vermək, həmçinin beynəlxalq tədbirlərdə sadələşdirilmiş viza rejiminin tətbiq edilməsi haqqında məlumatlandırmanı təmin etmək;

2.1.5. Azərbaycan Respublikasının mülki dəniz və hava gəmilərinin (bundan sonra - gəmi) heyət üzvlərinə və səmşinlərinə yardım sahəsində:

2.1.5.1. hava və dəniz limanlarında, Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və qəbul edilən dövlətin qanunvericiliyinə uyğun olaraq, gəmi heyətinin üzvlərinə kömək göstərmək və onların öz hüquqlarından istifadə edə bilmələrinə yardım etmək;

2.1.5.2. gəmi kapitanının müraciəti əsasında gəmiyə baş çəkmək, gəmi kapitanına hava və dəniz limanının vəziyyəti, liman qaydaları, yerli qanunlar və adətlər haqqında məlumat vermək, habelə diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq ilə əlaqə yaradılmasında yardım etmək və onu qəbul edilən dövlətin vəzifəli şəxsləri ilə görüşlərdə müşayiət etmək;

2.1.5.3. gəmi qəzaya uğradıqda diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə bu barədə məlumat vermək, səmşinlərin, heyət üzvlərinin, gəminin və yükün xilas edilməsi üçün mümkün tədbirlər görmək, zərərçəkənlərə tibbi yardım göstərilməsinə və onların vətənə göndərilməsinə kömək etmək;

2.1.6. Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq yük və səmşin daşımaqlarını həyata keçirən avtomobil və dəmiryol nəqliyyatı vasitələrinin heyət üzvlərinə və səmşinlərinə yardım sahəsində bu Əsasnamənin 2.1.5-ci qurumunda qeyd olunan tədbirləri həyata keçirmək;

2.1.7. sanitariya, fitosanitariya və baytarlıq mühafizəsi sahəsində:

2.1.7.1. karantin qoyulan xəstəlik əvvəllər bu xəstəliyin olmadığı ərazidə meydana gəldikdə, həmin xəstəliyin yayıldığı bölgənin adı, yoluxanların sayı və yerli orqanlar (qurumlar) tərəfindən görülən tədbirlər barədə diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə məlumat vermək, tələb olunduğu halda Azərbaycan Respublikasına gələn şəxsləri peyvənd olunmaları barədə müvafiq beynəlxalq sertifikatı ölkə ərazisinə daxil olarkən təqdim etmələri barədə xəbərdar etmək;

2.1.7.2. kənd təsərrüfatı bitkilərinə və ev heyvanlarına aid təhlükəli xəstəliklər və ziyanvericilər meydana gəldikdə, habelə heyvan və quşlar kütləvi xəstələndikdə, yaxud insanları, heyvanları və quşları üçün ümumi olan xəstəliklərin yayılması təhlükəsi yarandıqda diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə bu barədə məlumat vermək;

2.1.7.3. Azərbaycan Respublikasına gedən şəxslərə aparıcıları xammal, heyvan, heyvan mənşəli qidalar barədə baytarlıq sertifikatını ölkə ərazisinə daxil olarkən təqdim etmələri zərurətini bildirmək, eləcə də toxum, bitki, meyvə və tərəvəzlərin aparılması qaydaları haqqında məlumat vermək.

2.2. Azərbaycan Respublikasının və qəbul edilən dövlətin tərəfdar çıxışları beynəlxalq müqavilələrə və qanunvericiliklərinə uyğun olaraq, Nazirlik fəxri konsula ayrı-ayrı konsul funksiyalarının və həmin funksiyalardan irəli gələn hərəkətlərin yerinə yetirilməsini tapşırıq bilər.

3. Fəxri konsulun fəaliyyətinin təşkili

3.1. Bu Əsasnamə ilə müəyyən olunmuş funksiyaları yerinə yetirmək üçün işgüzar və mənəvi keyfiyyətləri, eləcə də sağlamlıq vəziyyəti qənaətbəxş olan Azərbaycan Respublikasının, qəbul edilən dövlətin və ya qəbul edilən dövlətdə daimi yaşayan üçüncü dövlətin vətəndaşı fəxri konsul ola bilər.

3.2. Fəxri konsul Nazirliyin təklifi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təyin edilir. Fəxri konsul təyin edilməsi nəzərdə tutulan şəxs barəsində qəbul edilən dövlətin razılıq sənədi (ekzekvatura) əvvəlcədən alınır.

3.3. Fəxri konsul təyin edilərkən həmin şəxs bu Əsasnamə ilə müəyyən olunmuş funksiyalarını layiqincə yerinə yetirəcəyi və öz funksiyalarını icrasına görə Azərbaycan Respublikasından ödəniş tələb etməyəcəyi barədə Nazirliyə yazılı iltizam təqdim edir.

3.4. Fəxri konsula Nazirlik tərəfindən onun soyadı, adı, atasının adı, vətəndaşlığı, vəzifəsini, kateqoriyasını, dairəsini və dəftərxanasının yerləşdiyi şəhəri təsdiq edilən vəkalətnamə (fəxri konsul patent) verilir.

3.5. Fəxri konsulun qəbul edilən dövlətin müvafiq dairəsində fəaliyyət müddəti 4 (dörd) ildir.

Sağlam dünya uğrunda

2 Aprel Ümumdünya Autizm Maarifləndirmə Günü kimi qeyd edilir. Bütövlükdə aprel ayı beynəlxalq miqyasda bu problemlə bağlı bilgiləndirmə ayı kimi də götürülə bilər. "Dünya Autizm Maarifləndirmə ayı" çərçivəsində də müxtəlif miqyaslı və formalı tədbirlərin keçirildiyi məlumdur. Deməli, bilgiyə və maarifləndirməyə ehtiyac böyükdür.

On dan başlayaq ki, autizmlə uşaqların fərqliliyi cəmiyyətdə, adətən, yanlış qəbul olunur və onların inkişaf potensialları düzgün qiymətləndirilmir. Nəzərə alınmır ki, bu inkişaf üçün ən önəmli addım erkən müdaxilə, uyğunlaşdırılmış mühit və sistemli dəstəkdir.

Amma autizmlə uşaqlara dəstək yalnız təlimlə məhdudlaşmamalıdır. Burada ailə, təhsil müəssisəsi və bütövlükdə cəmiyyətin

yanışması həlledicidir. Bəs nə edilməlidir? Cavab sadədir. İnküziv təhsil mühitinin, fərdiləşdirilmiş təlim strategiyalarının və pedaqoji yanaşmaların tətbiqi mütləqdir. Çünki sadaladığımızın autizmlə uşaqların inkişafına birbaşa təsiri var.

Ümumən, maarifləndirmə autizmin dərki prosesinin əsas sütunlarındanır. Cəmiyyət problemi daha yaxşı anladıqca, qəliblənmiş stereotiplər azalır və empatiya artır. Bu isə uşaqların sosial inteqrasiyasını asanlaşdırır. Məsələn, uşağın davranışını

tənqid etmək, "dəcəldir", "təbiiyəsizdir", "inadkardır", "xarakteri pisdir" demək əvəzinə, onun ehtiyaclarını anlamaq həm emosional vəziyyətinə, həm də inkişafına müsbət təsir göstərir.

Eyni zamanda, müəllimlərin səhə üzrə hazırlığı böyük əhəmiyyət daşıyır. İnküziv siniflərdə çalışan müəllimlərin autizmə dair bilik və bacarıqlara sahiblənmələri, müvafiq təlim strategiyasını seçmələri tədrisin keyfiyyətini yüksəldir. Əslində, bu yanaşma yalnız autizmlə uşaqlar deyil,

sinifdəki bütün şagirdlər üçün faydalıdır. Çünki fərqliliklərin qəbul olunduğu mühit daha sağlam öyrənməyə şərait yaradır. Elə isə digər məqama keçid əlaq.

Qeyd edək ki, autizmlə uşaqların potensiallarını erkən müdaxilə, doğru dəstək və strukturlaşdırılmış şəraitdə üzə çıxır. Bunun kəşfi, inkişaf etdirilməsi isə fərdi yanaşma və dəstəklə mümkündür. Yəni, mərhələli şəkildə, əvvəlcə autizmin fərqli inkişaf yolu mahiyyəti dərək edilməli, sonra onu anlamaq və dəstəkləmək cəmiyyətin

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarına uyğun olaraq, fəxri konsul fəaliyyət müddətindən artıq fəaliyyətini davam etdirə və ya həmin müddətdən əvvəl onun fəaliyyətinə xitam verilir.

3.6. Qəbul edilən dövlətin razılıq sənədini (ekzekvaturasını) almış fəxri konsul öz funksiyalarının icrasına başladığı tarix barədə diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə məlumat verir.

3.7. Fəxri konsul öz funksiyalarını şəxsən yerinə yetirir və fəaliyyətini diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq, yaxud Nazirlik ilə əlaqələndirir. Fəxri konsul fəaliyyətini vətəndaş məmnunluğu, operativlik, şəffaflıq, nəzakətlik və məsuliyyət prinsipləri əsasında həyata keçirir.

3.8. Fəxri konsul öz dairəsində fəaliyyət göstərən qəbul edilən dövlətin orqanlarına (qurumlarına), hüquqi və fiziki şəxslərinə fəaliyyətinə əsasən başlıca olaraq, həmçinin üçüncü dövlətlərin konsulluqları və fəxri konsulları ilə əməkdaşlıq edə bilər.

3.9. Fəxri konsul funksiyalarını yerinə yetirməsinə irəli gələn məsələləri öz dairəsindən kənarında fəaliyyət göstərən qəbul edilən dövlətin dövlət orqanları (qurumları), hüquqi və fiziki şəxslərə fəaliyyətinə əsasən başlıca olaraq, həmçinin üçüncü dövlətlərin konsulluqları və fəxri konsulları ilə əməkdaşlıq edə bilər.

3.10. Fəxri konsul Azərbaycan Respublikası ilə bağlı öz dairəsindən olan müraciətləri baxılmaq üçün diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə göndərə, həmçinin onların tapşırığı ilə Azərbaycan Respublikası dövlət orqanlarını (qurumlarını), hüquqi və fiziki şəxslərinin müraciətlərini öz dairəsində olan aidiyyəti dövlət orqanlarına (qurumlarına), hüquqi və fiziki şəxslərə çatdırılmasına və bu müraciətlərdən irəli gələn məsələlərin əlaqələndirilməsinə yardım göstərə bilər.

3.11. Fəxri konsul funksiyalarını müvəqqəti olaraq yerinə yetirə bilmədiyi hallar barədə mümkün qədər əvvəlcədən diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə, həmçinin qəbul edilən dövlətin səlahiyyətli dövlət orqanına məlumat verir və belə hallarda onun funksiyaları diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq, yaxud Nazirlik tərəfindən qəbul edilən dövlətin razılıq ilə həmin dövlətdəki digər fəxri konsula (olduğu halda) həvalə edilə bilər.

3.12. Fəxri konsul Nazirliyin təlimatına uyğun olaraq kərgəzarlığı Azərbaycan dilində və ya qəbul edilən dövlətin dilində (dillərində) aparır.

3.13. Fəxri konsul funksiyalarının icrası zamanı diplomatik nümayəndəliyin və ya konsulluğun, yaxud Nazirliyin təlimatına əsasən açıqlanması məqbul hesab ediləməyən məlumatların yayılmasını təmin edir. Fəxri konsulun yazışmaları diplomatik nümayəndəliyin və ya konsulluğun, yaxud Nazirliyin razılığı olmadan dərc edilmiş və üçüncü şəxslərə verilmir.

3.14. Fəxri konsula Nazirlik tərəfindən müvafiq konsul əməliyyatlarını yerinə yetirilməsi həvalə oluna bilər. Həmin konsul əməliyyatları üçün Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə dövlət təminatının və faktiki xərclərin tutulması müəyyən edildiyi hallarda, müvafiq dövlət təminatının və faktiki xərclərin məbləği, eləcə də fəxri konsul tərəfindən tutulan dövlət rəsminə Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinə köçürülməsi Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə tənzimlənir.

3.15. Fəxri konsul diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə hər ilin yanvar ayında əvvəlki il üzrə fəaliyyəti barədə hesabat, o cümlədən olduğu təqdirdə maliyyə hesabatı verir.

3.16. Fəxri konsul istifadəsində olan Azərbaycan Respublikası Dövlət Bayrağını, Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin, həmçinin möhürünün və arxivinin saxlanılmasını, mühafizəsini və toxunulmazlığını təmin etmək üçün tədbirlər görür və bunun üçün şəxsən məsuliyyət daşıyır.

3.17. Fəxri konsulun fəaliyyəti ilə bağlı daxil olan müraciətlərə (ariza, təklif və şikayətlərə) diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq, yaxud Nazirlik tərəfindən baxılır. Fəxri konsulun fəaliyyəti qənaətbəxş hesab edildikdə Nazirlik onun səlahiyyətinə xitam verilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə müraciət edir.

3.18. Fəxri konsulun fəaliyyətinə bu Əsasnamənin 3.5-ci bəndi ilə müəyyən edilmiş fəaliyyət müddəti bitdikdə və onun bu müddətdən artıq fəaliyyətini davam etdirməsi barədə qərar olmadıqda, habelə Nazirliyin təklifi, fəxri konsulun şəxsi vəsəti və ya qəbul edilən dövlətin səlahiyyətli dövlət orqanının müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən xitam verilir.

3.19. Fəxri konsulun funksiyalarına xitam verildikdə qəbul edilən dövlətin səlahiyyətli dövlət orqanı bu barədə diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluq, yaxud Nazirlik tərəfindən məlumatlandırılır.

3.20. Fəxri konsulun fəaliyyətinə xitam verildikdən sonra möhürü və arxiv, həmçinin Azərbaycan Respublikasının mülkiyyəti olan əmlak diplomatik nümayəndəlik və ya konsulluğa, yaxud Nazirliyə təhvil verilməlidir.

social məsuliyyəti qismində əsas götürülməlidir. Nəzərə alınmalıdır ki, fərqli beynlər fərqli yollarla inkişaf edə bilər, erkən müdaxilə və doğru yanaşma ilə hər bir yol uğurlu nəticələrə aparır.

Samirə HƏSƏNOVA,
Azərbaycan Dillər Universiteti
psixologiya və pedaqogika kafedrasının
baş müəllimi, fəlsəfə doktoru

Rahat uyuyun, Vətən qurbanları!

2016-cı ilin 2 aprel səhəri həyəcanla açıldı. O gün Vətən yenə igid, qəhrəman oğullar itirdi. Onların hər biri qəhrəmancasına vuruşaraq şəhid oldular.

Şəhidlərimizi təntənə ilə, yaylın atəşi altında, üçrəngli bayrağa bürünərək, göz yaşları içində dəfn etdik. Vətənimizin ərazi bütövlüyü uğrunda canından keçən müddətdən artıq hərbi qulluqçu, 1993-cü il təvəllüdü Bayramov Sərxan Oqtay oğlunun dəfn mərasimindən çəkilən videonu döna-döna izləmişəm. O, Tərtər istiqamətində gedən döyüşlərdə şəhid olan və doğma rayonu Zaqatalada dəfn olunan ikinci şəhiddir. İnsan seli, dalğalanan bayraqlar, bayrağa bürünən tabut. İnsanlar sanki müqəddəslərin zirvəsi olan bir ünvanı, şəhid məzarlığına yürüş edirdilər. İlahi, ölümün də gözəli olarmış. Üçrəngli bayraq şəhidin atasına verilir. Bayrağı qucaqlayan ata nə qədər möhkəm olmağa çalışsa da hönkürtüsünü saxlaya bilmir. Ölümündən sonra Sərxan "Hərbi xidmətdə fərqlənməyə görə" III dərəcəli medal və "Vətən uğrunda" medalı ilə təltif edilmiş.

Vaxt var idi ki, qəhrəmlər məhəbbət rəmzi sayılırdı. Oğlanlar sevdikləri qıza qəhrənil bağışlayırdılar. 1990-cı ilin Qanlı Yanvarına kimi. Özünü böyük qardaş adlandırın ruslar o gün ermənilərə havadarlıq edərək bizlərə "dərs" vermək istədilər. Əliyalın xalqı gülləbaran etdilər. Bakı qan gölünə döndü. Şəhidlərimizin sayı 120-ni ötdü. İtkin düşənlər oldu. Elə o gündən qəhrənil xalqın gözündən axan qanı kimi şəhidlərin üstünə tökülürdü. Bir yox, iki yox, milyonlarla qəhrənil bəzədi şəhid cənazəsi keçən yolları, onların qəbirlərini.

20 Yanvardan 26 il sonra, Bakıdan çox-çox uzaqda, Zaqatalanın Muxax kəndində insan dənizi torpağa "4 günlük müharibənin" ilk şəhidini tapşırırdı. Aprelin 2-nə keçən gecə təmas xəttində düşmənlə gedən döyüşdə həlak olan Azərbaycan Ordusunun əsgəri, 19 yaşlı Rəvan Nuruşev dəfn olunurdu. Rəvanın tabutu da qəhrənillərlə bəzədilmişdi. Evin tək oğlu olan Rəvan atasını tez itirmişdi. Onu böyükdən ANA oğlunu çiyində son manzilo yola saldı. "Yolumu gözle, oğul, mən də tezliklə gələcəm", - dedi.

Rəvan ölümündən sonra "Hərbi xidmətdə fərqlənməyə görə" III dərəcəli medal və "Vətən uğrunda" medalı ilə təltif edilmiş.

"4 günlük müharibə" ciddi təhlil olundu. Uğurlar və uğursuzluqlardan nəticə çıxardan Azərbaycan ordusu müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2020-ci ilin sentyabrında başlayan tarixə səs salan 44 günlük müharibədə zəfər çaldı. Çünki onun döyüş bacarıqlarının üstünə bir də azğın düşmənlə olan kəmi, nifrəti, qəzəbi də əlavə olunmuşdu. İgid oğullarımız Xocalı, Aprel şəhidlərimizin, Qarabağ uğrunda şəhid olan hər kəsin intiqamını qəhrəmancasına, dünyanın heyran qalacağı tərzdə aldı.

Rahat uyuyun, Vətən qurbanları! Sizin intiqamınız qiyamətə qalmadı. Düşmən tökdüyü nəhaq qanların cəzasını aldı.

Elmira MEHDİQIZI,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Zaqatala

Tariximizi şərəfləndirən qəhrəmanlıq

Sumqayıtda Azərbaycanın qəhrəmanlıq tarixində xüsusi yer tutan Aprel döyüşlərinin 10-cu ildönümü münasibətilə anım tədbiri təşkil olunub.

Mədəniyyət Nazirliyi və Şəhid Analarına Dəstək İctimai Birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə şəhidlərin xatirəsi ehtiramla yad edilmişdir. Şəhidlərə həsr olunmuş videolar təqdim olunub.

Sonra Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin məsul əməkdaşı Fərman Kazımov, Milli Məclisin deputatları Elnarə Akimova və

Rizvan Nəbiyev çıxış edərək Aprel döyüşlərinin əhəmiyyətindən, şəhidlərimizin qəhrəmanlığından danışıblar. Şəhid Analarına Dəstək İctimai Birliyinin sədri Ceyran Həsənova və Aprel döyüşlərinin iştirakçısı, qazi Əhliyyət Mehdiyev xatirələrini bölüşüblər.

Bədii hissədə müğənnilər Fəhmin Şahyar, Yusif Cəfərbəyli,

Əli Əliyev və Gülzər Fərəcova, Sumqayıt şəhər 23 sayılı Texniki Fənlər Tamayüllü Liseyin xor kollektivi vətənpərvərlik mahnıları oxuyublar. Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının aktyorları Cəlal Məmmədov və Həbil Xanlarov isə şəhid ruhlarına ehtiramın poetik dilə ifadə ediblər. "Medalyon" tamaşası alqışlarla qarşılanmış.

Ə.DOSTƏLİ
XQ

Vətənə sipər oğullar

Torpaqlarımızın azadlığı, dövlətimizin suverenliyi uğrunda canını fəda edərək şəhidlik zirvəsinə yüksələn igid oğullarımızın xatirəsi xalqın yaddaşında silinməz iz buraxıb. Onların uyuduğu məkanlar artıq müqəddəs və yerinə çevrilib, adları isə milli qürur və şərəf simvolu kimi yaşayır. Bu müqəddəs irsə sədaqət nümunəsi olaraq şəhid ailələrinə göstərilən diqqət davamlı xarakter daşıyır.

Bərdə Dövlət İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin müəllim və tələbə kollektivi bu ənənəni yaşada-raq mütəmadi şəkildə Şəhidlər xiyabanını və şəhid ailələrini ziyarət edir. Kollecin direktoru Xosrov Musayev iştirakı ilə bugünlərdə təhsil ocağının məzunu olmuş şəhid Turqut Zeynalovun ailəsi ilə görüş keçirilib.

Şəhidin valideynləri onun keç-

diyi şərafli döyüş yolundan, Vətənə bağlılığından, qətiyyətdən danışaraq bu ömrün sadəcə illərə ölçülmədiyini, onun mənəvi dəyərini daha böyük olduğunu vurğulayıblar. Tələbələrini səsləndirdiyi seirilər isə görüşə vətənpərvərlik ruhu gətirib. Turqut Zeynalovun əziz xatirəsi dərin ehtiramla yad edilmiş.

1996-cı il avqustun 20-də Bərdədə dünyaya göz açan Turqut

Fikrət oğlu Zeynalov təhsil aldığı illərdən seçilən, məsuliyyətli və vətənpərvər gənc kimi tanınıb. Vətən müharibəsinin ilk günlərindən cəbhəyə yollanan Turqut ən ağır istiqamətlərdə döyüşərək igidlik nümunəsi göstərmiş. 27 sentyabr 2020-ci ildə strateji əhəmiyyət daşıyan Suqovuşan uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına şəhid olmuş. Ölümündən sonra "Suqovuşanın azad olunmasına görə", "Vətən uğrunda" və "Laçının azad olunmasına görə" medalları ilə təltif edilmiş onun şücaətinin dövlət səviyyəsində təsdiqidir.

Şəhid Samir Şamil oğlu Ələkbərlinin ailəsi də ziyarət edilmiş.

2002-ci il iyulun 2-də Bərdə rayonunun Qaradəmirçi kəndində dünyaya gələn, əslən Şuşadan olan Samir Ələkbərli təhsilini yarımqıç qoyaraq Vətənin müdafiəsi üçün cəbhəyə yollanmış. Döyüş meydanında cəsarəti ilə seçilən Samir daim ön xəttə can atıb. 10 oktyabr 2020-ci ildə Füzuli istiqamətində gedən şiddətli döyüşlərdə şəhidlik zirvəsinə ucalmış. Ölümündən sonra "Vətən uğrunda", "Füzulinin azad olunmasına görə" və "Döyüşdə fərqlənməyə görə" medalları ilə təltif olunması onun qəhrəmanlığının ən ali qiymətidir.

VƏLİ VƏLİYEV
XQ

"Zəfər yolu" – əbədi şöhrət ünvanı

Aprelin 2-də Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin qeyri-hökumət təşkilatları üçün elan etdiyi ümumi qrant müsabiqəsi çərçivəsində Mədəniyyət Nazirliyinin dəstəyi, "Zəfər" Şəhid Ailələrinə Dəstək İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında Aprel döyüşlərinin 10-cu ildönümünə həsr olunmuş "Zəfər yolu" layihəsinin təqdimatı keçirilmişdir.

Tədbirdə dövlət və hökumət rəsmiləri, Milli Məclisin deputatları, şəhid ailələri və qazilər, ziyalılar, gənclər təşkilatlarının təmsilçiləri, ictimaiyyət və media nümayəndələri iştirak edirdilər.

Layihənin təqdimat mərasimi çərçivəsində nümayiş olunan "Xatirələr muzeyi" tamaşası iştirakçılar tərəfindən böyük maraqla və ehtiramla qarşılanmışdır. Şair-yazıçı İlqar Fəhminin müəllifi olduğu ssenari əsasında Əməkdar artist, rejissor Nicat Kazımovun quruluş verdiyi səhnə əsəri 10 il əvvəl yazılan qəhrəmanlıq salnaməsinə – Aprel zəfərini sanki yenidən canlandırdı.

Xüsusilə, Milli Qəhrəman Pəncəli Teymurovun obrazı vasitəsilə bütün Aprel şəhidlərinin ortaq taleyi əl ustalıqla canlandırılmışdır ki, tamaşaçı xalqın azadlıq fəryadını izləyirdi. Hələ 2015-ci ildə Kəlbəcər əməliyyatında göstərdiyi misilsiz fədakarlığa görə "İgidliyə görə" medalı ilə təltif olunan gizir Pəncəli Teymurovun sarsılmaz iradəsi, onun öz toyunda dilinə gətirdiyi və bu gün də hər kəsi qürurlandıran "Vətən üçün şəhid olum, tabutum Azərbaycan Respublikasının üçrəngli bayrağına bükülüb dəfn olunmağa aparılısın" arzusu ədəbi-bədii kompozisiyanın ən sarsıdıcı məqamı idi.

Aprel döyüşləri şəhidi, "Murov qartalı" polkovnik-leytenant Raquf Orucovun həyat yoldaşı, kompozisiyanın ideya müəllifi Sevinc Orucova bildirdi ki, Azərbaycan Ordusunun Aprel döyüşlərindəki şanlı yolu sonradan 44 günlük Vətən müharibəsində böyük qələbə ilə nəticələndi, Aprel döyüşlərində qəhrəmanların açdığı ciğirli irəliləyən Azərbaycan əsgəri onların missiyasını layiqincə davam etdirərək torpaqlarımızı azadlığa qovuşdurdu, şəhidlərin qisasını aldı. Ona görə də Aprel

döyüşləri müasir tariximizdə qələbəyə aparın yolun başlanğıcı kimi xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Mədəniyyət nazirinin müavini Fərid Cəfərov qeyd etdi ki, 30 illik işğal dövründə təkə torpaqlarımız deyil, həm də milli kimliyimiz və mədəni irsimiz ağır dağıntılara və təhqirlərə məruz qalmışdı. Bu gün azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən genişmiqyaslı yenidənqurma işləri, Şuşada keçirilən "Xaribülbul" festivalı və Vaqif Poesiya Günləri mədəniyyətin də yenidən dirçəldilməsidir. Bu tarixi nailiyyətlərin və mədəni dirçəlişin əsas memarları hər zaman böyük minnətdarlıqla xatırlayacağımız şəhidlərimiz və qazilərimizdir.

Əməkdar artist Nicat Kazımov XQ-yə açıqlamasında söylədi ki, "Xatirələr muzeyi" səhnə əsərində Aprel döyüşlərində şəhadətə ucalan 90 qəhrəmanımızın fədakarlığı 10 şəhidin ümumiləşdirilmiş real həyat hekayəsində canlandırılıb. Əsas məqsəd şəhidlərimizin əziz xatirəsini daim yad etməyə və bu şanlı tarixi gələcək nəsillərə ötürməkdir. Layihədə ölkənin aparıcı teatrının – Akademik Milli Dram Teatrı, Gənc Tamaşaçılar Teatrı və Uşaq və Gənclər Teatrının aktyor heyəti, eləcə də Bakı Xoreoqrafiya Akademiyasının və Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin istedadlı tələbələri bir araya gəlib.

Ssenari müəllifi, şair-yazıçı İlqar Fəhmi XQ-yə açıqlamasında qeyd etdi ki, builki layihənin əsas fərqi və üstünlüyü onun tamamilə real hadisələr üzərində qurulmasıdır.

Qürurverici məqamlardan biri də tamaşaçılar arasında şəhid övladlarının da yer almasıdır. Yazıçı qeyd etdi ki, bu il Aprel döyüşlərinin 10-cu ildönümü ilə yanaşı, həmin döyüşlərdə şəhadətə ucalan qəhrəmanlarımızın – Qabil Orucə-

liyevin oğlu Qabilin və Ziya Həsənovun qızı Yağmurun da 10 yaşları tamam olub. Onlar atalarına həsr olunan səhnə əsərini göz yaşları, lakin böyük şərəf və qürur hissi ilə izlədilər. O körpələrin baxışlarındakı kədərli iftixar, səhnədə canlandırılan hadisələrin nə dərəcə

cədə real və müqəddəs olduğunu göstərirdi.

Aprel döyüşləri şəhidi kapitan Vaqif Bayramovun anası Zeynəb Bayramova sözlərini övladları şəhidlik zirvəsinə ucalandan sonra qələmə aldı. "Allaha yalvarış" şeirindən bir parça ilə tamamladı:

"Bütün mərd oğullar anasıyam mən
Vaqiflər, Mehmanlar anasıyam mən".

Aprel döyüşləri şəhidi Nurlan Əsgərov və Vətən müharibəsi şəhidi İntiqam Əsgərovun anası Ziba Əsgərova da fikirlərini bizi-mlə bölüşdü:

– 2016-cı ilin Aprel döyüşlərində iki qardaş eyni döyüşdə idi. Nurlan vurulanda, İntiqam ona tərəf qaçdı. Çatanda görüb ki, Nurlan hələ nəfəs alır. Oğlum son nəfəsində qardaşına deyib ki, kaş, Şuşaya bayrağımızın sancılmasını görüb sonra şəhid oldum. Nurlan şəhadətə ucaldı, İntiqam isə o gündən sonra qardaşının, Xocalıda şəhid olan körpələrin, qocaların və dostlarının intiqamını alacağına and içdi.

Oktyabrın 18-də evə zəng etdi. Səsində əl bir sevinc, əl bir rahatlıq var idi ki... "Ana, aldım! Həm qardaşımın, həm yoldaşlarımın, həm də o məsum körpələrin qisasını aldım!" – dedi. O, arzu olunan Şuşaya doğru irəliləyirdi. Çünki Nurlanın da ən böyük arzusu Şuşada olmaq idi. İntiqam həm özü, həm də şəhid qardaşının xəyalını igid əsgərlərimizlə birgə Şuşanın sıldırım qayalarına daşdı, sonra da şəhadətə ucaldı. "Xatirələr muzeyi"ndə son pərdə ensə də, şəhidlərimizin yazdığı o böyük dastan heç vaxt bitməyəcək. Ruhunuz şad olsun, Vətən göylərinin sönməz ulduzları!

Fidan ƏLİYEV
XQ

Lələtəpə ünvanlı şəhid

Aprel döyüşləri şəhidlərinin şücaəti, qorxmazlıqları xalq üçün əsl vətənpərvərlik nümunəsidir. Göstərdikləri igidlik sübut etdi ki, Vətən uğrunda canından keçənlər heç vaxt unudulmur. Səngərlərdə, çətin şəraitdə, ölümün gözünə dik baxaraq torpağı qorudular. Hər biri bir ailənin övladı, ümidi olsa da, Vətən üçün canlarından keçərək bütün xalqın qəhrəmanına çevrildilər.

Xalqımızın igid oğulları kimi, 3 biləsuvurlu da Aprel döyüşlərində qəhrəmanlıq göstərmiş şəhidlik zirvəsinə yüksəlmiş. Onlardan biri şəhid Hüseyin Zeynal oğlu Dəmirli. O, 1993-cü il avqustun 4-də anadan olmuş. Orta məktəbi də rayonda bitirir. 2011-ci ilin oktyabrında Biləsuvardan hərbi xidmətə çağırılan Hüseyin nümunəvi əsgər kimi hərbi hissə rəhbərliyi tərəfindən bir neçə dəfə fəxri formalla təltif edilmiş. 2013-cü ildə hərbi xidmətinə başa vursa da, 2014-cü ildə mart ayında könüllü olaraq Beyləqan rayonunda yerləşən "N" sayılı hərbi hissədə xidmətə başlayır.

2016-cı il aprelin 4-də Lələtəpə yüksəkliyi uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına şəhid olur. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Hüseyin Dəmirli ölümündən sonra göstərdiyi qəhrəmanlığa görə "Hərbi xidmətdə fərqlənməyə görə" III dərəcəli medalı ilə təltif edilmiş.

Hüseyinin yolxluğu bu ailədə ən çox Kamranı sarsıdır. Şəhidin əkiz qardaşı Kamran deyir: – Əkiz idik... Hüseyin məndən

bir saat əvvəl dünyaya gəlirdi üçün evin böyük oğlu sayılırdı. Eyni gün açıldıq gözümüzü dünyaya, eyni nəfəsi bölüşdük, eyni uşaqlıq yaşadıq. Sanki bir bədəndə iki can idik. Hüseyin güləndə mən də güldürdüm, susanda içim-də bir boşluq yaranırdı. Bir gün yollarımız ayrıldı. O, Vətən dedi. Getdi və bir daha geri dönmədi. Hüseyin torpağa qarışdı, mən isə bu dünyada onun xatirələrini yaşayıram. Hamı onu qəhrəman kimi tanıyır... Mən isə Hüseyini uşaqlığımızdakı kimi xatırlayıram–birlikdə güldüyümüz, qaçdığımız, xəyal qurdığımız günlərdə. Amma bir şey heç vaxt dəyişməyəcək, mən həmişə onunla fəxr edəcəyəm.

Biz 11 il bir sinifdə oxuyub, sonra əsgərliyə birlikdə getmişik. Hərbi xidmət bitdikdən sonra mən ali məktəbi seçdim, o isə yenidən hərbiyə döndü. Hamımızın yükünü çiyinlərinə aldı. Məni ən çox məhv edən onun bu qədər fədakarlığı idi. Şükürlər olsun, torpaq uğrunda şəhid oldu, qürurluyam. Amma indi eyni acımı, sevinci ya-

şaya bilmirəm.

Hüseyin danışıqda anası Təranə xanım göz yaşlarını saxlaya bilmir, söhbətə qoşulur:

– Hansının bir yeri ağrısa, o biri onu dərhal hissə edir. Hotta masafələr belə buna əngəl ola bilmirdi. İndi onun qoxusunu Kamrandan alıb, təsəlli tapmağa çalışırıq. Hüseyin bizi yox, Vətəni, torpağı seçdi və torpağa sarıldı. Mənim üçün Hüseyinsiz həyat yoxdu. Hüseyinim bütün ailəni düşünəcək qədər ağıllı idi. Ən çox əziz qardaşına bağlı idi. Bir gün soruşdum ki, ən çox kimi istəyirsən? Dedi, qardaşım Kamran. İnanın, Kamran ali təhsil alanda ona ev almaq üçün qəpik-qəpik pul toplayırdı. Deyirdi ki, qardaşım kirayədə, qohum evində qalmamış. Bütün dərdini mənə bölüşürdü.

Kiçik qardaşı Rəsul gözlərinin bir nöqtəyə zilləyib fikrə dalır. O günü belə xatırlayır:

– Mən Hüseyinin şəhid olduğu gün Tovuzun Muncuqlu kəndində hərbi xidmət keçirdim. Gecədən içimdə qarışmış hisslər vardı. Sən demə, atam da eyni hissləri keçirmiş. Sabah oldu, kimin qardaş-qohumu atışma ərazisində idisə, onlar narahatlıq keçirirdilər. Mən də qardaşım üçün narahat idim. Amma qorxunur əcəllə faydası olmaz, deyiblər. Komandirimə gələn zəngdə əmimin səsinə eşitdim. Ondan sonrasını xatırlamıram, özümdən getmişəm. Olduqca qürurluyam. Vətən sağ olsun!

M.MİRZƏ
XQ

Oqtay Rəcəbov – 85

“Həmişəcəvən nəğmələr”in müəllifi

Biz bəstəkar, alim və pədaqoq Oqtay Rəcəbovu ötən əsrin 70-ci illərindən Azərbaycan Televiziyasında efirə gedən “Məktəblilərin musiqi klubu” verilişinin aparıcısı kimi tanıyısq. Uşaqların musiqi zövqünün formalaşması baxımından önəmli olan həmin veriliş 15 il qədər bu missiyaya xidmət edib.

Oqtay Rəcəbov 1941-ci il aprelin 5-də Bakıda dünyaya göz açıb. Uşaqlığı çətin müharibə illərinə təsadüf edib. Anası Gülsabah xanım musiqiyə həvəsini görüb onu musiqi məktəbinin skripka sinfinə yazdırıb. Oqtay həmçinin 2 il bəstəkar Fikrət Əmirovun evində musiqi bilgilərinə yiyələnib. “İçərişəhər” mahnısı gənc istedadın həyatının erkən çağlarının həzin duyulmuş ifadəsi kimi dinləyicilərə bələdçilik edir.

İlk ali təhsilini Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun fizika və istehsalatın əsasları fakültəsində alan Oqtay Rəcəbov akademiyanın Fizika İnstitutunun aspiranturasında

oxuyub, sonra konservatoriyaya bitirib. Həm fizika, həm də musiqi müəllimi kimi dərslər deyib, başqa sözlə, fizika ilə lirika onun həyatının qoşa qanadı olub. Amma fiziklərin dili ilə desək, lirikanın – musiqinin cazibə qüvvəsi onu daha çox çəkib.

Əməkdar incəsənət xadimi və Əməkdar müəllim olan böyük ziyalının tövsiyəsi-halında Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunda kiçik elmi işçi, baş elmi işçi və şöbə müdiri vəzifələrində çalışması, eləcə də Ü.Hacıbəylinin adına Musiqi Akademiyasının professoru olması qeyd edilib.

Konservatoriyada ünlü bəstəkar və pədaqoqlar Qara

Qarayevlə Cövdət Hacıyevdən dərslər almış gənc Oqtay klassik və müasir musiqini bir vaxtda görüb ifadə edə bilən sənətkar kimi yetişib. Ustalarının təkcə kompozisiya qurmaq bacarığında deyil, həm də mövzuya fəlsəfi yanaşma tərzindən bəhrələnib, musiqini daha çox mənəvi anlamda təqdim etməyi öyrənib. Təsəvvüfi deyil ki, onun bəstələrində Azərbaycan xalq musiqisinin melodik xüsusiyyətləri ilə Qərb musiqi texnikaları bir araya gəlir. Əsərləri Rusiya, Almaniya, Fransa, Türkiyə və digər ölkələrdə keçirilən musiqi festivallarında uğurla səsləndirilib.

Oqtay Rəcəbov “Göyçək Fatma”, “Xeyir və Şər”, “Sərçək”, “Atatürk” və digər operaların, neçə-neçə musiqili komediyanın, simfoniya, oratoriya və kantatının, 400-dən çox mahnının, 20-dək kinofilm musiqisinin müəllifidir. Eyni zamanda, Rusiya Mərkəzi Televiziyasının sifarişli ilə “Qız, oğlan və şir” filminə, eləcə də İran İslam Respublikasının sifarişinə əsasən 4 fars filmində musiqi bəstələyib.

O, klassik əsərlərə sadıqlığı və yeniliklərə açıq yaradıcılıq üslubu ilə tanınıb. Şövkət Ələkbərova, Zeynəb Xanlarova, İlham Quliyeva, Flora Kərimova, Mirzə Babayev, Yalçın Rzazadə kimi ünlü müğənnilərin onun nəğmələrini sevsə-sevə oxuyub və səvdiriblər. “Anam Azərbaycan”, “Nəca unudum səni?”, “Zəfəran”, “Daha nə istəyirsən?” bu

gün də dillər əzbəridir.

Onun yaradıcısı olduğu İncəsənət Gimnaziyasının yetirmələri beynəlxalq miqyasda çoxsaylı uğurlar qazanıblar. Oqtay müəllim bu musiqi təhsili ocağında işlədiyi dövrdə (1992–2001) ölkəmizdə ilk dəfə olaraq uşaqlar üçün opera studiyası və kinostudiyası yaradıb. Bəstəkarın pədaqoqika və musiqi ilə bağlı 10 monoqrafı, 70 dərslük, dərslər vəsaiti və proqramı, 100-dən artıq məqaləsi nəşr olunub. Onun uşaq mahnıları ayrıca olaraq 6 məcmuədə toplanıb.

Azərbaycanın 44 günlük Vətən müharibəsində qələbəsinə ruhlanan Oqtay Rəcəbovun son əsəri – xor və simfonik orkestr üçün yazdığı “Zəfər himni” kantatası müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevə həsr olunub. Bu himni o, hələ qələbədə 1 il əvvəl notlaşdırmağa başlamışdı. İlk dəfə bəstəkarın böyük inamla gözlədiyi tarixi zəfərdən sonra əzəmətlə səslənib. Son hissə “Çahargah” və “Rast” muğamlarının intonasionalına əsaslanır. Bu isə zəfərin və musiqinin möhtəşəmliyini göstərir. Kantata son dövrlərdə ölkəmizdə vətənpərvərlik mövzusunda yazılan ən yaxşı əsərlərdən sayılır.

Oqtay Rəcəbov 2022-ci ilin dekabrında, 81 yaşında vəfat edib. Onun ölməz ruhu yazdığı musiqilərdə və sənətsevərlərin ürəklərində yaşayır.

ƏLİ NƏCƏFXANLI
XQ

Seyran Səxavət – 80

Ustad qələm sahibinin yubiley mərasimi

Müslüm Məqomayev adına Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında görkəmli Azərbaycan yazıçısı, şair və dramaturq Seyran Səxavətin 80 illik yubileyinə həsr olunmuş “Ay ilk məhəbbətim” adlı bədii-musiqili gecə təşkil olunub.

Mərasimdə Milli Məclisin deputatları, tanınmış mədəniyyət xadimləri və sənətsevərlər iştirak ediblər.

Əvvəlcə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin təbrik məktubu səsləndirilib. Sonra çıxış edən Seyran Səxavətin Azərbaycan

adlı bədii-musiqili gecə təşkil olunub. Müslüm Məqomayev adına Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında görkəmli Azərbaycan yazıçısı, şair və dramaturq Seyran Səxavətin 80 illik yubileyinə həsr olunmuş “Ay ilk məhəbbətim” adlı bədii-musiqili gecə təşkil olunub.

Bədii hissədə F.Əmirov adına Əməkdar Kollektiv Azərbaycan Dövlət Mahni və Rəqs Ansamblının instrumental heyəti (baş dirijor Mustafa Aşurov, musiqi rəhbəri Mahir Ordubadi) çıxış edib. Konsert proqramında Azərbaycan xalq mahnıları və bəstəkar əsərləri səsləndirilib. Solistlərdən Elza Seyidcahan, Zeynal Əhmədov, Almaz Orucova, Könül Tağıyeva, Nizami Abdullayev, Cəbir Abdullayev, Təşkilat Nəsirov, Sevinc Sarıyeva, Eldəniz Məmmədov və Vüsal Qasımov çıxış ediblər.

Sonunda təşkilatçılara və iştirakçılara minnətdarlığını bildiren Seyran Səxavət öz şeirlərini səsləndirib. Şair “Ay ilk məhəbbətim” şeirini qonaqlarla bölüşüb:

*Sən nə istəyirdin, nələr itirdin?
Qorxma kül olmaqdan, yan, məhəbbətim.
Sən mənim başıma nələr gətirdin,
Ay ilk məhəbbətim, sən məhəbbətim.*

XQ

İstanbulda qadın rəssamlarımızın sərgisi

İstanbulda azərbaycanlı qadın rəssamların əsərlərindən ibarət “Rənglərin zərəfəti” mövzusunda sərgi açılıb. Sərgi Türkiyədəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin layihəsi əsasında Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası və Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının dəstəyi ilə təşkil olunub.

İstanbulun Bağçasəhər Universitetinin Konqres Mərkəzində keçirilən sərginin açılış mərasimində Azərbaycan mədəniyyət nazirinin müavini Murad Hüseynov, rektor Əsra Hatipoğlu, Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru

Samir Abbasov, Türkiyədəki səfirliyimizin müşaviri Füzuli Məcidli, universitetin müəllim-tələbə heyəti, ictimaiyyət nümayəndələri, yerli azərbaycanlılar və sənətsevərlər iştirak ediblər.

Sərgidə müasir Azərbaycan qadın

rəssamları Böyükxanım Zeynalova, İrina Eldarova, Aytən Rzaquliyeva, Yelena Allahverdiyeva, Leyla İsayeva, Milena Nəbiyeva, Safura Abdullayeva, Aydan Nəbizadə, Sayal Məmmədova - Qarayeva, Aynurə Mahmudova, İna Kostina, Veronika Şamsiyeva, Nadejda İbrahimova, Nigar Məmmədova, Raidə Mustafayeva, Ülviyə Həməzəyeva, Nailə Əhmədova, Cəmilə Həşimova, Elnarə Misirli, Məhsəti İbrahimova, Esmira Heydərova, Kamilla Eldarova, Fəqanə Əliyeva, Lalə Abdullayeva, Leyla Əzimbəyova, Səbinə Tutayuk və Aygün Mustafayevanın Vətən, Azərbaycan mədəniyyəti, təbiət, qadın gözəlliyi, sevgi və digər mövzularda əsərləri nümayiş olunub.

Qeyd edək ki, bu əsərlərin Türkiyədəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, İzmir Azərbaycan Dənəyi, Antalya Azərbaycan Mədəniyyət və Həmrəylik Dənəyinin əməkdaşlığı ilə İzmir və Antalya şəhərlərində sərgilənməsi, sonda isə Türkiyənin ən əhatəli mədəniyyət tədbirlərindən olan “Mədəniyyət yolu” (Kültür yolu) festivalı çərçivəsində Ankaranın Rəsm və Heykəllər Muzeyində nümayiş olunması nəzərdə tutulur.

XQ

Nahid Hacızadə – 90

Tanınmış yazıçı-publisist və media xadimi Nahid Hacızadənin anadan olmasının 90 illiyini söz adamları, qədrbilən oxucular sevgi-sayğı ilə anırlar. Unudulmaz yazıçımızın 90 illik yubileyi Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Natəvan klubunda ədəbin xatirəsinə dərin ehtiramla qeyd edildi. Toplantıya onun həmkarları, sənət dostları, oxucuları toplaşmışdı. Dəyirmi masanın üzərində yazıçının ömür yoluna işıq salan “Yada düşdü” kitabı düzülmüşdü.

Unudulmaz yazıçı, milli media xadimi

kür edirəm. Çox sağ ol! Nə çətinliyin olsa, mənə müraciət edə bilərsiniz.

Nahid müəllim hələ özünü belə gərmədiyi jurnalist özünü ev və iş nömrələrini verməmişdi. İlk dəfəydi ki, ustad qələm sahibindən bu cür münasibət gördüm və açığı, bu münasibətə heç hazır deyildim. Dilim dolaşdı, ona necə təşəkkür etdiyimi də bilmədim. Nahid müəllimin böyüklüyünü ilk dəfə onda gördüm. Sonralar mən “Ədalət” qəzetində çalışanda “Azərbaycan” nəşriyyatında bu ağırtaxtalı kişiylə tez-tez dəhlizlərdə, yeməkanada rastlaşdıq, ehtiramla salam verirdim, gülümsəyib başıyla salamımı alırdı.

Bir dəfə rus yazıçısı Andrey Platonovun “Sərçənin səyahəti” hekayəsi mənim tövsiyəmədə ədəbi qəzetlərdən birində dərc olunmuşdu. Nəşriyyatın birinci mərtəbəsində qarşılaşdıq, dedi ki, Platonovu tövsiyə etmək çox çətin işdir, sən onu bizim dildə danışdırma bilmişin. Oxudum və bəyəndim. Belə də davam et. Nahid Hacızadə kimi sözlə aşırı həssaslıq göstərən qələm adamından bu sözləri eşitmək o qədər də asan deyildi. Onda da çox sevinmişdim.

Mərasimin aparıcısı, yazıçı-dramaturq, Əməkdar incəsənət xadimi Firuz Mustafa populyar yazıçı, ustad redaktor Nahid Hacızadənin zəngin və mənəvi həyat və yaradıcılıq yolundan danışdı.

Xalq artistləri Əli Nur, İlham Namiq Kamal, şair Qulu Ağsəs, yazıçı Elçin Hüseynbəyli, tənqidçi Əsəd Cahangir, şairə Nazakat Məmmədli və digərləri uzun illər Azərbaycan Televiziyasında rəhbər vəzifələrdə çalışmış Nahid müəllimi milli-mənəvi dəyərlərimizin hamisi kimi xatırladı. Bu sətirlərin müəllifi də Nahid müəllimlə bağlı xatirələrini dilə gətirdi: “Nahid Hacızadə Azərbaycan nəsrinin zarif ruhu, lirik-sentimental üslubu yazıçılardan idi. Mən onun “Qərib axşamlar”, “Köçündən ayrı düşmüş durna” povestlərini hələ yeniyetməlik çağlarımda oxumuş və valeh olmuşdum”.

Nahid Hacızadə barədə duyğu-düşüncələrimin davamı olaraq bildirim ki, bu unudulmaz insan ədəbiyyatımızın, eləcə də mədəniyyətimizin uzun yollarındakı işıq dirəklərindən biri idi. Köhnə kişilərdən idi. Sözü kindən, nifrətdən qoruyan, sözün ucalığını, müqəddəsliyini qeyrətlə hisf edən qələm sahibi idi Nahid Hacızadə. Köhnə nəslin sonuncu mögikanlarından idi. Böyük Vətən müharibəsinin odundan-ələvədən keçmişdi.

XX əsrin az qala, bütün dahilərlə canlı ünsiyyətdə olmuşdu, televiziyaımızın qızıl dövrü həm də onun adıyla bağlıdır. Onun qələmə aldığı xatirələr bizim mədəniyyət tariximizin şahidləridir və nə yaxşı ki, Nahid müəllim o anları qələmə aldı. O, Demokratik Cümhuriyyətimizlə bağlı “Yaşa, ey haqq” adlı roman da yazmışdı, böyük türk şairi Nazim Hikmətin həyatından bəhs edən sənəddi povesti var ki, o əsərdə Nazimin həyatının bəzə məlum olmayan məqamları yer alır.

Türk yazarı Can Dündar Nazim Hikmət haqqında çəkdiyi sənəddi filmə Nahid Hacızadəni də daxil edib. Nahid müəllim həmin filmə Nazimin Bakı görüşləri ilə bağlı son dərcə maraqlı faktlar açıqlayır.

Nahid müəllim Azərbaycan Televiziyasında elə bir ad qoyub ki, bu gün də yolu oradan keçmiş insanlar onu minnətdarlıq hissilə xatırlayırlar. Hər kəs bu fikrin altından ürəklə imza atır: “Nahid müəllim çörək verən kişi idi”. Televiziyada onlarla gəncə sənət vəsiqəsi verib Nahid müəllim, onların yoluna işıq tutub.

Mənim Nahid müəllimlə tanışlığım 90-cı illərin ortalarına təsadüf edir. Akademik Milli Dram Teatrının təmirə dayandırıldığı dövr idi. Teatrın tamaşaları S.Vurğun adına Rus Dram Teatrında nümayiş olunurdu. Nahid müəllimin “Qisas qiyamətə qalmaz” pyesinin premyerasında iştirak edib tamaşa haqqında qəzetlərdən birinə resenziya yazdım. Əsər Qarabağ savaşından bəhs edirdi və mən o vaxta qədər heç bir teatr tamaşası haqqında bircə yazı belə yazmamışdım. Təcrübəsiz vaxtlarım idi, yazılarım mətbuatda yenicə çap olunmağa başlayırdı. Heç resenziyanın tələblərindən də xəbərim yox idi. Sadəcə, təəsüratlarını yazmışdım.

Yazı çap olunduqdan bir-iki gün sonra redaksiyadan dedilər ki, Nahid Hacızadə səni axtırır. Mərhum telejurnalist Telman Qafarovun şöbəsində çalışırdım, həyəcanımı hiss edib gülümsədim, “Nahid müəllim çox ciddi, tələbkar adamdır, sənə yazını bəyənmişdiyi, heç vaxt redaksiyaya zəng vurmazdı” deyə mənə arxayın elədi. Göstərilən nömrəyə zəng vurdum. Aramızda belə bir dialoq oldu:

– Nahid müəllim, pyesiniz haqqında yazı yazan jurnalist mənəm. Dedilər ki, mənə axtarırsınız.

– Hə, igid. Yazın xoşuma gəldi. Sənəni nəçə qaşın var?

– 20

– Söz duyumun yaxşıdır. Tamaşanın mahiyyətini anlaya bilmisən. Sənə təşəkkür

Günlərin bir günü “Azərbaycan” jurnalının məsul katibi Tofiq Mahmudovun məsələsinə üstündə Nahid müəllimin “Yada düşdü” adlı xatirələr kitabını gördüm. 650 səhifəlik bu kitabı gözləməyirdim. Tofiq müəllim niyyətimə duyub “incimə, kitabı verə bilməyəcəm, yaxşısı budur, özündən istə” dedi. Nahar fasilələrdən birində yaxınlaşıb kitabımı təbrik etdim və oranda bir kitab istədim. “Hər adama kitab vermərim, amma sənə verərim”, - dedi, - bir azdan qalx otağıma.

İndi bu yazını işləyərkən kitab rəfindən həmin kitabı götürüb baxdım. Nahid müəllim belə bir avtoqraf yazmışdı: “Gözəl şairimiz Kənan Hacıyev! Sənə qəlbinə həyat və sənət sevincləri arzulaşıram”. 6.03.2009.

Nahid müəllimlə six ünsiyyətimiz yaranmışdı və çox vaxt nahar zamanı bir masa arxasında oturuşduq. O, məsəlin ətrafında həmişə ədəbiyyat adamları vardı. Aqil Abbas, Əbülfət Mədətoğlu, Firuz Mustafa, Ağacəfər Həsəni, Vəli Xramçaylı, Oqtay Rza... Asta, ləngərlə danışq tərzə vardı, söhbətlərdə bir ağaylanlıq vardı, ziyalı mədəniyyəti vardı. Onun zarafatlarında da mənə yükü vardı, bu zərflü-biçili danışq tərzə mənə bəzən olduqca ziyalı nəslinə xas olan xüsusiyyətlərdən idi. Bu günün qələm adamlarında bu çəki, sanbal çatışmır.

Bir dəfə o vaxt “Mədəniyyət” qəzetinin baş redaktoru işləyən yazıçı Nəmət Veyssolidən xahiş etmişdim ki, mənə işə götürsün, haqqında o qədər xoş sözlər dedi ki, mənə təbrik verdi. Dedi ki, bu cavan oğlanın yazı mədəniyyəti indiki gənclərin çoxunda yoxdur. İş məsələsi alınmasa da, Nəmət müəllim qəzetə qonorar müqabilində yazılar yazmağımı tapşırırdı.

Bir müddət yaxşı qonorar aldım və bu qonorar yeni iş yeri tapana qədər karıma yetdi. Onun tövsiyəsi ilə yazıçı-dramaturq Firuz Mustafanın baş redaktorluğu ilə çıxan “Tac” ədəbi-bədii, publisistik qəzetinə də yazılar yazdım. Nahid müəllimin xeyirxahlığını minnətdarlıq hissilə xatırlayıram.

Ən yaxın dostları Əlibala Hacızadə və İlyas Tapdıq da fəni dünyadan köçünü çəkib gedəndən o, tək qalmışdı. Sonuncu dəfə Firuz Mustafadan Nahid müəllimi soruşdum. “Yeriyyə bilmir”, - dedi. Söhrab Tahirin ayağını kəsmək olmur. Nahid müəllimin əvvəlcə ayaqları tutuldu, sonra da o məşum son...

Onun gedişi həm də bütöv bir epoxanın tamlanması, yekunudur. Bu həmin epoxadır ki, sovet sisteminin milyonlarla vəsait xərcləyib kommunist ideologiyasını yaymaq üçün yaratdığı televiziyanı Nahid Hacızadə öz silahdaşları Gəray Fəzli, Firudin Ağayev, Aydın İbrahimov, Həbibə Məmmədaxanlı, Mailə Müradxanlı, Tahir Abbaslı kimi qələm fədailəri ilə millət auditoriyasına, qeyrət yuvasına çevirə bilmişdi. Bu yolun sonu dövlət müstəqilliyimizin qazanılması olmuşdu.

Nahid Hacızadə o ziyalılarından idi ki, onları yaşam tərzə, həyat qaydaları, münasibətlər sistemi qloballaşan dünyamızın təzyiqinə davam gətirmir. Məslək və amalları isə bu basqının fəvqünə yüksəlir. Nahid müəllim hər zaman qələmimizdə yaşayacaq.

Kənan HACI,
yazıçı-publisist

Türk dünyasının əbədiyyət rəmzləri

Türk xalqlarının mənəvi dünyasını, tarixi köklərini və orta qədrələrini özündə əks etdirən "TurkDiscovery YouTube" platforması mərifətdirici missiyasını genişləndirir. Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondundan mediaya bildirilib ki, platforma nəsilərarası körpü olaraq türk ruhunun ən qədim izlərini çətdaş auditoriyaya təqdim edir.

Fondun mərifətdirici missiyası çərçivəsində ərsəyə gələn "Əbədiyyət nişanları: Türk dünyası rəmzləri" sənədli filminin ilk bölümü artıq yayımdadır. Layihənin məqsədi Türk dünyasının ge-

niş coğrafiyasında yer alan petroqliflər, damğalar və runik əlifbalar vasitəsilə Türk dünyasının orta qədr tarixi yaddaşının görüntüsünü yaratmaq və yaymaqdır. Film minilliklərin nəfəsini qoruyub saxlayan müqəddəs məkanlardan və

daşlara həkk olunmuş kimlik izlərindən bəhs edir.

Tarixi-sənədli filmin ilk bölümü Azərbaycanın Xəzər sahillərindən Qarabağ düz- lərinə qədər uzanan geniş bir coğrafiyada türk izlərinin elmi və mədəni mənzərəsini canlan-

dır. Qədimi məkanlarda lentə alınan videoxronika türk xalqlarının orta qədr tarixi "pasport"u sayılan tamğaların sirlərini açır. Filmdə tarixdə silinməz izlər qoymuş qədim türk tayfalarının (Qayı, Əfşar, Səlcuq, Qırpaq və s.) daş yaddaşına həkk olunmuş nişanələr barədə müxtəssis açıqlamaları bir çox mövzulara aydınlıq gətirir.

Yeni layihə Azərbaycan ərazisindəki qədim petroqlifləri, kurqanları və daş balbal-ları Altaydan Anadoluya qədər uzanan böyük Türk dünyasının vahid mədəni kodunun ayrıl-maz tərkib hissəsi kimi təqdim edir.

T.RÜSTƏMLİ
XQ

Yaxın Şərqdə
xaos kabusu dolaşır

Oyun qaydaları dəyişir, güc balansını yenidən qurulur

Bölgədə cərəyan edən hadisələr onsuz da kövrək olan təhlükəsizlik mühi-tini daha da gərginləşdirib. Baş verən son olaylara nəzər yetirsək, görürük ki, ABŞ/İsrail-İran xəttində hərbi qarşıdurma yeni və daha qorxulu mərhələyə keçir. Beynəlxalq ictimaiyyət və aparıcı media qurumları hadisələri diqqətlə izləyir, təhlil edir və ciddi narahatlıq sərgiləyir.

"BBC": Pentaqon ABŞ ordusunun Baş Qərargah rəisi general Rendi Corcum istefasını elan edib. Bu barədə ABŞ müdafiə nazirinin ictimaiyyətə əlaqələr üzrə köməkçisi Şon Parnell "X" də yazıb. Onun sözlərinə görə, general Rendi Corc Amerika Birləşmiş Ştatları Ordusunun 41-ci Baş Qərargah rəisi vəzifəsindən istefa verib və istefa qərar dərhal qəbul olunub.

"CNN": Amerika xüsusi idarəsi hesab edir ki, ABŞ və İsrailin davam edən hərbi əməliyyatlarına baxmayaraq, İran əhəmiyyətli raket və pilotsuz uçuş aparatları ilə hücum imkanlarına malikdir. ABŞ kəşfiyyat qurumları İranın raket buraxıcılarının təxminən yarısının salamat qaldığını təxmin edirlər. Bundan əlavə, Tehranın hələ də pilotsuz uçuş aparatlarının təxminən 50 faizinə sahib olduğu deyilir. İran sahillərində yerləşdirilən qanadlı raketlərin əhəmiyyətli bir hissəsi durur. Yəni qalan resurslar İrana həm raketlərdən, həm də PUA-lardan istifadə edərək zərbələr endirməyə imkan verir.

"Anadolu Agentliyi": İran ətrafında gərginlik fonunda Türkiyə Hörmüz boğazından yan keçərək neft və qaz tədarükü üçün beş alternativ marşrut hazırlayıb. Ticarət naziri Əmər Bolatın sözlərinə görə, Ankara alternativ logistika marşrutlarının işə salınması üçün fəal addımlar atır ki, bu da, xüsusən də böhran dövründə ham enerji istehsalçıları, həm də istehlakçılar üçün vacib bir həll yolu ola bilər.

"KUNA": Küveytin Əl-Əhmədi limanı yaxınlığında yerləşən neft emalı zavodunun ərazisində İranın pilotsuz uçuş aparatlarının zərbəsindən sonra yanğın baş verib. Məlumatla görə, liman yaxınlığında yerləşən zavod bu gün səhər saatlarında PUA hücumuna məruz qalıb. Bildirilib ki, yanğınsöndürən briqadalar aktiv yanğın ocaqlarının lokallaşdırılması üzərində işləyir, zərərçəkən yoxdur.

"Al Jazeera": Əbu-Dabidə "Həbsan" təbii qaz emalı kompleks raketlərin qalıqlarının düşməsi nəticəsində baş verən yanğın səbəbindən müvəqqəti olaraq fəaliyyətini dayandırıb. Hökumət hava hücumundan müdafiə sistemləri vasitəsilə ələ keçirilmiş raket qalıqlarının Həbsan rayo-nuna düşməsi hadisəsinə dərhal reaksiya verib və əlavə məlumatın müəyyən edilməsi qaydada təqdim olunacağı qeyd olunub.

"Yonhap": Cənubi Koreya və Fransa prezidentləri Li Cje Myon və Emmanuel Makron Hörmüz boğazından gəmilərin təhlükəsiz keçidinin təmin edilməsi və Yaxın Şərqdəki müharibənin nəticələrinin yumşaldılması istiqamətində əməkdaşlıq- la bağlı razılıq əldə ediblər. Bunu Li Cje Myon Seulda Makronla birgə keçirdiyi mətbuat konfransında bəyan edib.

"The Guardian": Böyük Britaniya hava hücumundan müdafiə (HHM) sistemi "Rapid Sentry"ni Küveytə göndərəcəkdir. Bu barədə ölkənin Baş naziri Kir Starmerin ofisi məlumat yayıb. Vurğulanıb ki, sistemin yerləşdirilməsinin detallarını Starmer bu gün səhər Küveyt taxtının vəliəhd şahzadə Sabah əl-Xalid əs-Sabah ilə telefon danışığı zamanı müzakirə edib. Qeyd olunub ki, HHM-nin göndərilməsi barədə qərar İran PUA-larının gecə saatlarında Küveytdəki neft obyektinə hücumundan sonra qəbul edilib.

"The Times of Israel": İsrailin müdafiə naziri İsrail Kats Livanın cənub hissəsindəki sərhəd zonasında yerləşən və radikal "Hizbullah" qruplaşması tərəfindən istifadə edilən evlərin dağıdılacağı bəyan edib. Onun sözlərinə görə, bu qərar İsrailin şimal ərazilərində təhlükəsizliyini təmin etmək istəyindən irəli gəlir.

"SEPAH": İranın İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu vurulan ABŞ-ə məxsus qırıcının pilotunu əsir götürüldüyünü bəyan edib. Məlumatla görə, ABŞ-ın İran Silahlı Qüvvələri tərəfindən vurulmuş qırıcısının pilotunu "Black Hawk" və "Hercules-130" helikopterləri vasitəsilə xilas etməkdə cəhdləri uğurla nəticələnməyib. Daha əvvəl SEPAH məlumat yaymışdı ki, hava hücumundan müdafiə vasitələri 24 saat ərzində iki ABŞ qırıcısını vurub.

"Time Out Abu Dhabi": Əbu-Dabinin Əcban rayonunda raketlərin hava hücumundan müdafiə vasitələri tərəfindən vurulmasından sonra obyektə meydan gələn dağıntılar nəticəsində 12 nəfər yaralanıb. Qeyd olunub ki, yaralananların hamısı acınalardır: onlardan 7 nəfəri Nepal vətəndaşı, 5 nəfəri isə Hindistan vətəndaşıdır.

Hazırladı:
N.BEYDİYEV
XQ

Böyük Britaniya AI-yə qayıdacaqmı?

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Açıqlama Donald Tramp tərəfindən səsləndirilən tənzimlərdən sonra verilib. Starmer qeyd edib ki, Avropa ilə münasibətlərin gücləndirilməsi AI ilə keçiriləcək sammitin əsas mövzusu olacaq. O, həmçinin xəbərdarlıq edib ki, İran müharibəsinin nəticələri bir növ boyuncu davam edəcək: "Dünya bu qeyri-sabit istiqamətdə irəlilədikcə uzunmüddətli milli maraqlarımız Avropadakı müttəfiqlərimizlə daha sıx tərəfdaşlıq tələb edir". Bundan əvvəl Tramp ABŞ-ın İrana qarşı müharibəsinə qoşulmaq istəmədiyini üçün dəfələrlə Starmeri qorxaq adlandırdı. ABŞ lideri Starmeri "O,

Starmer hökumətinin AI ilə münasibətləri "yenidən kalibrəmə" təşəbbüsü strateji zərurət kimi də dəyərləndirilə bilər. Britaniyanın bu istiqamətdə addımlarını şərtləndirən əsas amillər arasında qlobal təhlükəsizlik mühitinin qeyri-sabitliyi xüsusi yer tutur. ABŞ ilə münasibətlər əsasən olaraq "xüsusi tərəfdaşlıq" çərçivəsində qurulsa da, son illər Vaşinqtonun prioritetlərinin dəyişməsi London üçün qeyri-müəyyənlik yaradıb. Xüsusilə, Yaxın Şərqdə artan gərginlik və mümkün hərbi eskalasiya ehtimalı Britaniyanı daha balanslı xarici siyasət yürütməyə vadar edir. Cari vəziyyət Londonda göstərir ki, Transatlantik ox üzərində qurulan siyasət artıq kifayət etmir. ABŞ-ın

nüfuzlu baxımından tamamlayıcı istiqamət ola bilər.

Bir məqamı da qeyd edək ki, Starmer hökumətinin AI ilə münasibətləri bərpə etmək istəyi klassik inteqrasiyaya qayıdış anlamına gəlmir. Əksinə, proses daha çevik və selektiv əməkdaşlıq modelinə əsaslanır. Enerji təhlükəsizliyi, iqlim dəyişikliyi, ticarət və texnologiya kimi sahələrdə koordinasiyanın gücləndirilməsi əsas prioritetlər sırasındadır. Görünür, London artıq ideoloji yanaşmadan uzaqlaşaraq, konkret maraqlar üzərində qurulan münasibətlərə üstünlük verir.

Yeri gəlmişkən, Böyük Britaniya Aİ-dən 6 il əvvəl çıxmışdı. Bu qərarın əsası 23 iyun 2016-cı ildə keçirilən referendumda qoyulmuşdu. Referendumda seçicilərin təxminən 52 faizi Aİ-dən çıxmağın lehinə səs vermişdi. Bunun əsas səbəblərindən biri ölkənin öz qanunvericiliyinə və sərhədlərinə daha çox nəzarət etmək istəyi idi. Eyni zamanda, britaniyalıların əksəriyyəti Aİ-nin miqrasiya siyasətini tənqid edir və sərbəst hərəkət qaydalarını məhdudlaşdırmaq istəyirdi. Digər mühüm səbəb isə Aİ büdcəsinə edilən maliyyə ödənişlərinə qarşı narazılıq idi. Bəzi siyasətçilər hesab edirdi ki, Britaniya Aİ-dən kənarında daha sərbəst ticarət müqavilələri bağlaya bilər. Milli suverenlik və "qərarların Londonda verilməsi" ideyası da prosesdə güclü rol oynamışdı.

Brexit sonrası iqtisadi çətinliklər, inflyasiya təzyiqləri və ticarət əlaqələrinin zəifləməsi hökuməti yeni bazar və tərəfdaşlar axtarmağa məcbur edir. Aİ ilə münasibətlərin normalaşdırılması bu baxımdan həm biznes mühitinə müsbət signal verir, həm də investor etimadını artırır. Məsələyə geosiyasi aspektdən yanaşdıqda Londonun bu addımının Avropada yeni güc balansının formalaşmasına təsir göstərmək ehtimalı yüksəkdir. Britaniyanın Aİ ilə yaxınlaşması bir tərəfdən qitədə koordinasiyanı gücləndirir, digər tərəfdən isə Transatlantik münasibətlərdə yeni dinamika yarada bilər. Həmçinin təhlükəsizlik sahəsində daha çox Avropayönümlü təşəbbüslərin artması da mümkündür.

Britaniya üçün əsas çağırış balansın qorunmasıdır. ABŞ-la strateji tərəfdaşlığı zəiflətmədən Avropa ilə münasibətləri dərinləşdirmək incə diplomatik maneərlər tələb edir. London prosesdə nə Vaşinqtondan uzaqlaşmaq, nə də Brüsselə tam inteqrasiya etmək niyyətindədir. Əksinə, məqsəd çoxqütblü dünyada özünəməxsus mövqeni gücləndirməkdir. Ona görə də Starmerin siyasəti daha çox Britaniyanın "qlobal oyunçu" statusunu qorumaq cəhdi kimi başa düşülə bilər.

Sonda bir məqamı da vurğulayaq ki, post-Brexit dövründə tez-tez səsləndirilən "Qlobal Britaniya" konsepsiyası artıq real çərçivəyə salınır. Daha dəqiq desək, konsepsiya emosional ritorikadan çıxaraq, konkret iqtisadi və siyasi əməkdaşlıq platformalarına yönəlir. Bu isə Londonda daha pragmatik və hesablanmış xarici siyasət tələb etdiyindən Aİ ilə münasibətlər yenidən nəzərdən keçirilir.

Nəzrin ELDARQIZI
XQ

Ekspert rəyi

Hüseyin SULTANLI,
Beynəlxalq Münasibətlərin
Təhlili Mərkəzinin əməkdaşı

Kir Starmer baş nazir kimi vəzifəsinin icrasına başlayanda Tramp administrasiyası ilə əlaqələri qorumaq, Brexitdən sonra yaranan qeyri-müəyyənlik səbəbilə zəifləyən Avropa İttifaqı ilə münasibətləri yenidən qurmaq arasında balans yaratmağa çalışdı. Bu yanaşma 2025-ci ilin mayında ilk dəfə lider səviyyəsində keçirilən rəsmi Böyük Britaniya-Avropa İttifaqı sammitinin təşkilini və eyni zamanda, Aİ üzvü olan ayrı-ayrı ölkələrlə ikitərəfli əlaqələrin gücləndirilməsinə fokuslanmanı əhatə edirdi. Lakin balansın uzunmüddətli şəkildə qorunması sabitlik və transatlantik ittifaq çərçivəsində qarşılıqlı maraqların anlaşılmasına əsasla-

na geosiyasi mühit tələb edirdi. Mövcud beynəlxalq vəziyyət isə bunun tam əksini nümayiş etdirir və Yaxın Şərqdəki müharibə Tramp-Starmer münasibətlərini ciddi sınaq qarşısında qoyur.

Buna baxmayaraq, Böyük Britaniya hökumətinin rəsmi ritorikası yalnız milli maraqlara yönəlib. Son addımlar və bəyanatlar məhz bu prizmadan formalaşmış. O cümlədən Avropa İttifaqı ilə yaxınlaşmaya dair siqnallar seziilir. Baş nazir son çıxışlarının birində qeyd edib ki, tərəflər dünyanın ən böyük vahid bazarı ilə Böyük Britaniyanın daha sıx inteqrasiyasını təmin edəcək yeni çərçivə üzərində işləyirlər. Yanaşma Brexitin təsirlərini kompensasiya etməyə yönəlməmiş sektorlar üzrə məhdud sazışlardan fərqli olaraq, daha real və genişmiqyaslı tərəfdaşlığı nəzərdə tutur. Lakin prosesin həyata keçirilməsi asan deyil və ciddi siyasi səylər tələb edəcək.

Bütün bunların fonunda Böyük Britaniya və Aİ arasında Brexittən sonrakı dövrdə də bəzi fikir ayrılıqları olub. Londonun müdafiə hazırlığını gücləndirməyə yönəlməmiş "Avropa üçün Təhlükəsizlik Fəaliyyəti" təşəbbüsünə qoşulması ilə bağlı son uğursuz razılaşma bura daxildir. Ona görə də Aİ və Böyük Britaniya Vaşinqtonun prosesləri yaxından izləydiyini unutmamalı, atacağı addımların münasibətləri daha da gərginləşdirməsinə diqqət etməlidirlər.

Uinston Çerçill deyil" ifadəsi ilə tənqid etmiş, Britaniyanın təyyarədaşıyan gəmilərini "oyuncaq" adlandırmışdı.

Aİ-dən ayrılmaq Londonun suveren qərarvermə imkanlarını artırımla yanaşı, iqtisadi inteqrasiyanın verdiyi üstünlüklərin itirilməsi ilə nəticələndi. Ona görə də

qlobal strategiyasında regionlar üzrə selektiv yanaşma, eləcə də gözlənilməz qərarlar Britaniyanın öz təhlükəsizlik və iqtisadi maraqlarını daha müstəqil şəkildə təmin etməsini zəruri edir. Belə bir şəraitdə Avropa ilə daha sıx əməkdaşlıq London üçün həm iqtisadi sabitlik, həm də siyasi daya-

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Texnologiya Universiteti

aşağıda adları göstərilən vakant olan vəzifələrin tutulması üçün

MÜSABİQƏ ELAN EDİR

Dizayn və sənaye texnologiyaları kafedrası - baş müəllim - 1 yer.

Sənədlərin təqdim olunması bu elan dərc edildiyi tarixdən 1 ay müddətindədir.

Müسابiqədə iştirak etmək üçün sənədlər Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin 401 nömrəli 07 avqust 1996-cı il tarixli "Ali təhsil müəssisələrində kafedra müdiri, professor-müəllim vəzifələrinin tutulması qaydaları haqqında" əmrə

uyğun olaraq elan olunduğu gündən başlayaraq 1 ay müddətində qəbul edilir.

Sənədlər təlimatla uyğun olaraq rektorun adına yazılmış ərizə ilə birlikdə aşağıdakı ünvanla təqdim edilməlidir.

Əlaqə telefonu: 022-257-56-29.

Ünvan: AZ 2011, Gəncə şəhəri, Ş.İ.Xətai prospekti 103.

REKTORLUQ

"Vulkan" ASC səhmdarlarının nəzərinə!

23 may 2026-cı il saat 11.00-da "Vulkan" ASC səhmdarlarının növbəti illik ümumi yığıncağı keçiriləcəkdir.

Yığıncağın gündəliyi:

1. Səhmdar cəmiyyətinin idarəetmə orqanlarının 2025-ci il üzrə maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin yekunları barədə hesabatı və balansın təsdiqi.

2. Səhmdar cəmiyyətinin idarəetmə orqanlarının növbədən-kənar formalaşması (direktorlar şurası, idarə heyətinin və təftiş komissiyasının seçilməsi).

3. Səhmdar cəmiyyətinin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin auditor yoxlaması ilə əlaqədar müstəqil auditor təyin edilməsi haqqında.

4. Digər məsələlər. Ümumi yığıncaqda bütün səhmdarların iştirakı vacibdir.

Əlaqə nömrəsi: 070-373-58-73. Ünvan: Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu, Qızıldaş qəsəbəsi (səhmdar cəmiyyətinin inzibati binası).

"VULKAN" ASC-nin idarə heyəti

"Azərkəndtikinti" ASC
səhmdarlarının nəzərinə!

23 may 2026-cı il saat 11.00-da Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, Səttar Bəhlulzadə küçəsi 124 nömrəli binanın 2-ci mərtəbəsində, "Azərkəndtikinti" ASC səhmdarlarının növbəti ümumi yığıncağı keçiriləcəkdir.

İclasın gündəliyi:

1. Cəmiyyətin fəaliyyətinin yekun-

larının müzakirəsi və gələcək planların təsdiqi.

2. Əlavə səhmlər buraxmaq yolu ilə nizamnamə kapitalının artırılması.

3. Digər məsələlər.

Əlaqə telefonu: (+994 12) 561-10-79
Email: info@azerkendtikinti.az
www.azerkendtikinti.az/webmail

İDMAN

Beynəlxalq turnirdə
boksçularımızın qələbəsi

Bakıda kişi və qadın boksçular arasında ənənəvi Böyük İpək Yolu beynəlxalq turnirinə start verilib. Yarışın ilk günündə Azərbaycan millisinin 4 boksçusu mərhələ adlayıb.

55 kiloqramda Nicat Hüseynov startda İon Plinqanı (Moldova) məğlub edib. Hər 3 raundu xeyrinə bitirən Avropa çempionu yekunda 5:0 (30:27, 30:26, 30:27, 30:27, 30:27) hesabı ilə qalib gəlib. Bu çəkiddə Zəlimxan Süleymanov komanda yoldaşı Kənan Babayevi mübarizədən kənarlaşdırıb. O, ikinci raunda tam üstünlüklə qələbə qazanıb. Mərhələ adlayan Süleymanovla Hüseynov 1/4 finalda bir-birinə rəqib olublar.

Mahmud Hüseynov (65 kq) gürcüstanlı Zviad Tçotçua döyüşə çıxmadığı üçün 1/4 finala vəsiqə qazanıb. O, bu mərhələdə komanda yoldaşı Zaur Qəhrəmanovla döyüşəcək. 65 kiloqramda Malik Həsənov da adını 1/4 finala yazdırıb. Boksçumuz ilk görüşdə Yığıt Usdan (Türkiyə) üstün olub – 5:0 (29:28, 29:28, 30:27, 30:27, 30:27). Həsənov növbəti qarşılaşmasında Levan Demurovini (Gürcüstan) sınağa çəkəcək.

Qeyd edək ki, Boks Mərkəzində 10 ölkənin iştirakı ilə keçirilən Böyük İpək Yolu beynəlxalq turniri aprelin 7-də başa çatacaq.

Bakıda Beynəlxalq Şahmat
Festivalı keçiriləcək

Azərbaycan Şahmat Federasiyası və Gənclər və İdman Nazirliyi ilə birlikdə “Baku Open” Beynəlxalq Şahmat Festivalı keçiriləcək.

Festival 3 qrupda – A, B və C qrupları üzrə təşkil olunacaq. Hər üç qrupda yarış İsviçərə sistemi üzrə 9 turdan ibarət olmaqla keçiriləcək. Festival çərçivəsində, eyni zamanda, veteranlar arasında Azərbaycan çempionatı baş tutacaq.

“Baku Open” Beynəlxalq Şahmat Festivalının ümumi mükafat fondu 50.000 ABŞ dolları təşkil edir.

Bakı Kristal Zalında təşkil olunacaq yarışın açılış mərasimi aprelin 28-də olacaq. Festivala mayın 6-da yekun vurulacaq.

Azərbaycan Kubokunda ilk
yarımfinal oyunları

Dünya futbol üzrə Azərbaycan Kubokunda yarımfinal mərhələsinin ilk matçları keçirilib. Günün ilk matçında “Zira” öz meydanında “Turan Tovuz” a qalib gəlib – 2:0.

Günün ikinci oyununda “Qarabağ” Tofiq Bəhramov adına Respublika Stadionunda “Sabah”ı qəbul edib. Görüş 2:2 hesablı heç-heçə ilə yekunlaşıb. Ağdam təmsilçisinin heyətində 29 və 60-cı dəqiqələrdə Kadi Borges, qonaqlarda isə Umarali Raxmonaliyev 23 və 65-ci dəqiqələrdə dubl ediblər.

Xatırladaq ki, yarımfinal mərhələsinin cavab oyunları aprelin 21-22-də keçiriləcək.

Qabil YUSİFOĞLU
XQ

Elin saxlanıcı

Anamın xalçası və çiçək taxçası

Kəndimizi qucağından yerə qoymayan, məni də qoynunda böyüdən Gözəldəğın qızıl duvağa bürünən çağıydı. Taxıl zəmilərində sünbüllərin telinin mehlə sığallanan vaxtında Bakıdan ata yurduma getmişdim. Dədə-baba evimizin yanında sənət əsərinə oxşayan balaca bir ev də tikilmişdi. O, ata evimizin yanında rişəndən ayrılmayan budaq kimi idi. O evdə anamın nəfəsi vardı. Orda butaların, çeşnilərin xəritəsi vardı.

İlk dəfə görəndə həm təəccüblənmişdim, həm də sevinçək olmuşdum. İcimdə cavabsız suallar vardı. Bu, nə vaxt tikilib? Nə məqsədlə tikilib? Kim tikib? Anamın boynuma dolanan qolları o balaca evin qapısı ağzında məni haqladı. Qapını açıb içəri keçəndə sanki nağıllar aləminə düşdüm. Orda gözəllik aşib-daşdı. Duyğular könlümlə pıçıldadı. Tərəcələri gül-güllü çağıran taxcaydı. Divarların bər-bəzəyi, qönçələrin çələng düzəyi fikrimi dağların səmtinə çəkib aparırdı.

Naxışların allı-güllü tirməsindən, anamın həzin səsinəndən doğulmuşdu o ev. O ev anamın yaradıcılıq emalatxanasıydı. Özünün toxuduğu xalça-palazlardan satıb, belə bir emalatxana tikmişdi. Orda toxuduğu kilim və gəbələr təkə öz kəndimizdə deyil, qonşu kəndlərdə də şöhrət tapmışdı. Xana deyilən, xalça-palaz toxunan dəzgah otağın baş tərəfində hörmətəlayiq yerdə qoralmışdı.

Anam o dəzgahın qarşısında oturub xalı toxuyanda əllərini görmək olmurdu. Bütün günü əlləri işləyirdi, zümzümələri eşidirdi. Əlləri işləsə də, nəmli gözləri hərdən şəhid qardaşının divardakı şəklinə zillənirdi. Ömrünün pərişan illəri həddini əymişdi. Anam qardaşının həsrətini çəkirdi, hətta saatlarla başının üstündə dayınsam da, məni görməzdi. Öz aləminə qapılıb qalardı:

**Dünyam gəzdim dolandım,
Bala dərdi yaman dərddi.
Dərddi canımdan oysandıım,
Bala dərdi yaman dərddi.**

**Gözümü yollara dıkdım,
Gözümdən qanlı yaş tökdüm.
Gördüm, hər bəlanı çəkdim,
Bala dərdi yaman dərddi.**

Dərddi anam toxuduğu xalçaların, gəbələrin iplərinin rəngini də dağ çiçəklərindən alırdı. Xalı tabelusunda hər gül laçayını ebru sənətinin gözəlliyini xatırladırdı. Gəbələrin hər bir naxışı minillik mədəniyyətimizin qədimliyini özündə yaşadırdı.

Bizim dağların hər qarışında gözəlliklə, hər yamacında heyranlıqla qarşılaşmaq mümkündür. Dağların qoynunda gözəl mənzərələr bir-birini əvəz edir. Sanki dağ çiçəkləri ətrini yaymaqda bir-biri ilə bəhsə girib. O dağların bir ovuc torpağında, o bağların birçə yaşıl yarpağında şirin bir istilik var. O

istilik Vətən ocağı, ana qucağıdır.

Anamın özünün də çiçəkdən paltarları, şəfəqdən şalı vardı. Özü də çəmən çiçəklərindən seçilmirdi. Dağ çiçəklərini toplamağa gedəndə məni də özü ilə o dağların qoynuna aparardı. Dağ yamaclarında muncuq kimi səpələnmiş çiçəkləri yığdıqca gözüm, könlüm sevinirdi. Hərdən də anamın zümzüməli, bayatı, layla qarışıq səsi qəlbimi ovundururdu.

Dolama yollarla dağların zirvəsinə qalxdıqca uzaqlarda, lap uzaqlarda topa-topa bir-birinin qoynuna sığan çəmən çiçəklərinə baxdıqca baxır, heyvətəmi gizlədə bilmirdim. Ana təbiət üföqlərdən min rəng alaraq, kəndimizin dağına, daşına al-əlvan bəzək vurmuşdu.

Kəndimizin təbiəti xalq təbabətində geniş istifadə edilən dərman bitkilərlə, dağ çiçəklərlə çox zəngindir. Anam həmin bitkilərin yerini və istifadə qaydalarını yaxşı bilirdi. Yaz-yay aylarında həmin dərman bitkilərini yığar, qurudar, dərman ehtiyatı kimi saxlayardı.

Mən özümü tanıyandan, kəndimizin adamlarının anamın xalq təbabəti üsullarından çox faydalandıqlarını görürdüm. Gördüklərim və bildiklərim də anamın gen yaddaşından irəli gəlirdi. Ona da anasının anasından miras qalmışdı.

Anam dağların çiçəklərindən dəstə bağlamaq üçün neçə-neçə eniş enib, yoxuş qalmışdı. Dağ yolları, cığırlar – izlər ayaqlarının altında çözləndikcə özü də yumağa dönmüşdü. O yumağa ötən ayların, günlərin xatirəsi sarınmışdı. Səksən dörd illik ömrünün hər ilinin öz izi, öz yadigarı vardı toxuduğu xalçalarda. O xalçalardakı naxışlar anamın ömrünə bir-birindən maraqlı və mənalı xatirələr nəşş edirdi. Ömrü xalça muzeyinə bənzəyirdi anamın. Könlümdən xatirə mehi əsdikcə o muzeydəki gözəl incilərin seyrinə dalmaqdan doymuram.

Amma əvvəl-əvvəl bunu elə də dərinləndirək eləməyirdim. Hər dəfə dağ çiçəklərini yığıb gətirəndə fikirləşirdim ki, görəsən, anam çöllərin güllünə niyə bu qədər vurulub. Evimizin çardağı dağ çiçəklərinin ətrinə bələnməmişdi. Çardaqda çiçəkləri qurudub ilboyu saxlayırdı. Sən demə, o çiçəklərin sirlərini dünyaya varmış.

Balaca vaxtı həyatimizdəki akasiya ağacının altında oynayırdı anamın səmimiyyəti. Anam dağlardan dərddi çiçəklərin arasından qurudulmuş əməkəməncinin çiçəyini və yarpağını sirkə ilə qa-

rırdı. Sıyıq düzəldib arı sancan nahiyəmə qoydu. Biraz vaxt keçəndən sonra anamın bədənəmə sancdığı zəhəri iynəsi həmin nahiyədən üzə çıxdı, şiş çəkildi. Ağrı canımdan yox oldu.

Anam nərgizi suda qaynadıb alınan məhluldan gündə üç stəkan (səhər, günorta və axşam) içirdi. Deyirdi ki, nərgiz suyu beyin damarlarının tutulmasını qarşısını alır. Eyni zamanda, o, beyin damarlarının tutulmasına qarşı yarpız və reyhan – mərzə suyundan da istifadə edirdi.

O, yanına diləyö gələnləri naümid qaytarmırdı. Həminin özünü fikri, düşüncəsi ilə nurlandırır. Həm saxlancında qalan qurudulmuş çiçəklərdən pay verir, həm də dəyərli məsləhətlərini heç kimdən əsirgəməyirdi.

Anamın heç bir təhsili olmasa da, insanın anatomiyası barədə bilgiləri idi. Türkcəyə üsullarla müalicə anama da anasından keçmişdi. Təbii müalicə üsullarını yaxşı mənimsəmişdi. Bəzən də ayrı-ayrı türkcəyə vasitələrindən istifadə etmək məharəti öz fəhmindən irəli gəlirdi.

HƏZİ HƏSƏNLİ,
şair-publisist

Paytaxtın oxatma birinciliyi

Bu gün paytaxtımızda kamandan oxatma idman növü üzrə Bakı şəhər kubokunun I mərhələsinin rəsmi açılış mərasimi keçirilib. Yarış Azərbaycan Kamandan Oxatma Federasiyası ilə Bakı şəhər Gənclər və İdman İdarəsinin birgə təşkilatçılığı ilə baş tutub.

Mərasimin rəsmi hissəsində çıxış İdarəsinin idman sektorunun aparıcı ədəd Bakı Şəhər Gənclər və İdman məsləhətçisi və Azərbaycan Atletika

Federasiyasının icraçı direktoru Kamal Əhmədov yarışın əhəmiyyətini vurğulayaraq idmançılara uğurlar arzulayıb.

Daha sonra Azərbaycan Kamandan Oxatma Federasiyasının baş katibi Fərid Xəlilov federasiya tərəfindən idmançıların həm fiziki, həm də texniki hazırlıqlarının artırılması istiqamətində görülən işlərdən bəhs edib. O, bu cür yarışların rəqabət mühitinin güclənməsində və yeni istedadların üzə çıxmasında mühüm platforma olduğunu qeyd edərək Bakı şəhər kubokunun I mərhələsinə açıq elan edib.

Rəsmi hissə yekunlaşdıqdan sonra yarışın təsnifat mərhələsinə start verilib. Ümumilikdə 51 idmançı birincilik uğrunda mübarizə aparır. Böyüklər kateqoriyası üzrə iştirakçılar 70 metr, U15 kateqoriyası üzrə idmançılar (oğlanlar və qızlar) isə 40 metr məsafədə hədəfləri nişan alırlar. Bu gün keçirilən təsnifat mərhələsində toplanan xallar idmançıların final yolundakı reytinqini və rəqiblə-

rini müəyyən edəcək. Qeyd edək ki, proqrama uyğun olaraq sabah yarışın sıralama atışları keçiriləcək.

Fərid Xəlilov bildirib ki, start verilən Bakı şəhər kubokunun I mərhələsi təkə daxili yarış deyil, həm də idmançıların cari hazırlıq səviyyəsini yoxlamaq üçün mühüm platformadır. Onun sözlərinə görə, federasiyanın əsas hədəfi oxatanların həm fiziki dözümlülüyünü, həm də psixoloji-texniki hazırlığını beynəlxalq standartlara çatdırmaqdır.

Q.ƏLİYEV,
Rauf İBRAHİMOV,
Cavid QACAYEV (foto)

HAVA

Hər yerdə yağış, bəzi bölgələrdə dolu və qar...

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən verilən məlumatlara görə, bu gün Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişkən buludlu olacağı, ararib tutulacağı, səhərdən bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı proqnozlaşdırılır. Yarımadanın ayrı-ayrı yerlərində yağışın intensiv olacağı, şimşək çaxacağı ehtimalı var. Gecə və səhər bəzi yerlərdə duman müşahidə ediləcək. Mülayim şimal-qərb küləyi gündüz ararib güclənəcək.

Havanın temperaturu gecə 10-14, gündüz 14-16 dərəcə isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 751 millimetr civə sütunundan 754 millimetr civə sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət 70-80 faiz təşkil edəcək.

Azərbaycanın qərb rayonlarından başlayaraq havanın bəzi yerlərdə fasilələrlə yağıntılı olacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə yağıntının intensiv, şorq rayonlarında güclü olacağı, şimşək çaxacağı,

dolu düşəcəyi, dağlıq ərazilərdə qar yağacağı ehtimalı var. Bəzi yerlərdə ararib duman olacaq. Qərb küləyi bəzi yerlərdə ararib güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 8-12, gündüz 15-19 dərəcə isti, dağlarda gecə 2-6, gündüz 0-2 dərəcə şaxta olacaq.

Q.ƏLİYEV
XQ

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Pirallahı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Vasif İmanov Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Kamran Əliyevə anası

FLORA ƏLİYEVANIN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin rəhbərliyi və kollektivi Milli Məclis sədrinin birinci müavini Əli Əhmədova əzizi

SARA HÜSEYNOVANIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin rəhbərliyi və kollektivi Azərbaycan Respublikası Birinci vitse-prezidentinin katibliyinin rəisi Altay Həsənova əzizi

RAUF HACİYEVİN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

DİREKTOR –
BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

TELEFONLAR:
Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75 Mühəssiblik: 498-85-29
Məsul katib: 493-61-02 Email: xalqqazeti@gmail.com
Texniki şöbə: 493-59-64 info@xalqqazeti.az

+994 (51) 280-16-44

“Xalq” qəzeti redaksiyası MMC-nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnilib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:

AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS 0282
TİRAJ 2955
SİFARİŞ 401
QİYMƏTİ 60 qəpik

Növbətçi redaktor

Nurlan ABDALOV

Çapa imzalanmışdır 00:00